

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

EDEBİYAT / MEKTUP

Lüsiyen Hanım'dan Abdülhak Hâmid'e

Aşk Mektupları

Efendiciğim

Lüsiyen Hanım'dan Abdülhak Hâmid'e
Aşk Mektupları

**Lüsiyen Hanım'dan
Abdülhak Hâmid'e
AŞK MEKTUPLARI**

Fransızca aslından çeviren:
İsmail Yerguz

Giriş ve Notlar:
İnci Enginün

O Ğ L A K / EDEBİYAT / MEKTUP

Lüsiyen Hanım'dan Abdülhak Hâmid'e Aşk Mektupları
Özgün adı: *Lettres à Abdülhak Haamit*
Fransızca aslından çeviren: İsmail Yerguz

© Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti., 1997

Bu çevirinin bütün hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntıların dışında yayımcının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Kitap ve genel tasarım: Serdar Benli

Kapak tasarımı: Işıl Döneray

Dizgi düzeni: Fenice light 10.5 / 15 pt.

Kapak resimleri ("Abdülhak Hâmid" resmi Halife Abdülmecit tarafından, "Madam Lüsiyen" resmi Tevfik Fikret (?) tarafından yapılmıştır) *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Resim Koleksiyonu*'ndan alınmıştır.

Ofset hazırlık: Oğlak Yayınları

Baskı: Reyo Matbaası, Tel: 565 79 34

Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.

Genel Yönetim: Senay Haznedaroğlu

Yayın Yönetmeni: Raşit Çavaş

Zambak Sokak 29, Oğlak Binası 80080 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0-212) 251 71 08-09, Faks: (0-212) 293 65 50

Birinci baskı: Haziran 1997

ISBN 975 - 329 - 129 - 9

LÜSİYEN HANIM'DAN ABDÜLHAK HÂMİD'E
AŞK MEKTUPLARI

Lüsiyen Hanım - Abdülhak Hâmid

İnci Enginün

Türk edebiyatında yeniliği kesin olarak başlatan Abdülhak Hâmid Tarhan'ın (2 Ocak 1852¹-12 Nisan 1937) hayatı bir macera romanı kadar heyecanlıdır. Büyük bir ulema ailesinden gelen bir hekim, tarihçi Hayrullah Efendi (1816-1866) ile küçük bir çocuk iken Kafkasya'dan kaçırılarak bir konağa satılmış olan Münteha Hanım'ın (ö.1899) oğludur. Hâmid'in büyük ablası Fahrünnisa Hanım, 1908'den sonra kısa bir süre şeyhülislamlık yapmış olan Pirizâde Sahib Molla (ö. Haz/Tem.1910) ile evlidir. Ağabeyi Abdülhâlik Nasuhi Bey (9 Mart 1837-6 Şubat 1912) önce medrese tahsili görmüş sonra Saint Cyr'de okumuş, daha sonra mülkiyeye geçmiş, valilikle çeşitli yerlerde bulunmuştur. Hâmid'in dalgalı hayatında Nasuhi Bey daima bir sığınak olmuştur. Kendisinden küçük olan kızkardeşi Mîhrünnisa Hanım (1864-1943) ise şiirleriyle tanınmış, Keçecizade Hikmet Bey ile mutsuz bir evlilik yapmıştır.

Hâmid'in eserleri kadar özel hayatı ve eşleri de ilgiyle karşılanmıştır. Hattâ denilebilir ki özel hayatıyla ilgili söylentiler eserlerinden daha çok ilgi çekmiştir. Eserleri biyografisinden pek çok çizgi gizleyen Hâmid'in hayatındaki nice kadının arasında dört eşi bulunmaktadır. Bunlardan ilk eşi Fatma Hanım (1859-21 Nisan 1885)

¹ Hâmid ile ilgili birçok tarih gibi doğum tarihi de tartışmalıdır. Hâmid'in doğum tarihinin 2 Ocak 1852 olması gerektiği Güzel Sanatlar Akademisi Medeniyet Tarihi hocası Emin Âli Çavlı'nın çalışmalarına bağlı olarak Gündüz Akıncı'nın eserinden alınmıştır. Gündüz Akıncı, *Abdülhak Hâmit Tarhan Hayatı, Eserleri ve Sanatı*, Ankara 1954, s.4.) Hâmid'in doğum günü Lüsiyen'in bu mektuplarında da görüleceği üzere hep Şubat ayında kutlanmıştır.

Makber'le birlikte adı anılan ve Hâmid'in iki çocuğunun [Hüseyin (23 Şubat 1874-1918) ve Hâlide (1878-1946)] annesidir.

İkinci eşi Nelly Hanım'ın (27 Aralık 1870-10 Şubat 1911) da Fatma Hanım'a benzer özellikler taşıdığı Hâmid'in bazı mektuplarından anlaşılmaktadır. Hâmid'in hayatına Nelly Hanım'la evlendikten sonra giren Florence Ashley ise Nelly Hanım'ın ölümünden sonra da onunla birlikte yaşamaya devam etmiş ve eşini kaybeden sanatçıyı teselli etmiştir. Hâmid Brüksel'deki görevinde iken de bu münasebetin devam ettiğini belirtir.²

Nelly Hanım'ın da Fatma Hanım gibi veremden ölmesinden sonra Hâmid bir ay kadar süren evliliğini Cemile Hanım ile yapmıştır³. Hâmid kısa süren bu evliliğinden hatıralarında şöyle bahseder: "Brüksel'e avdet etmeden evvel biraderimin hatırı için Çamlıca'da bir münasebet-i sıhriyye peyda olmuş fakat birçok esbâba mebni bu sıhriyet devam edememiş, bilâhire kat'ı münasebet edilmişti. Fatma Hanım'a, Nelly Hanım canişin olabilmişti. Fakat İstanbul'da Nelly Hanım'ın yerini tutacak kimse bulamıyordum. Ancak Brüksel'de bu merhumelerden her ikisinin de kaime-i makamı olabilecek bir refika-ya mazhar olmuştum. Bu mazhariyet 1912 Mayısında tecelli etmişti. Ne fayda ki meserretim haleldar oldu. Çünkü Yusuf İzzeddin ve Abdülmecid Efendi'ler hazerâtından aldığım ta'ziyet telgraflarında

2 *Abdülhak Hâmid'in Hatıraları*, Haz. İnci Enginün, Dergâh Yayınları, 1994, s.341.

3 Hâmid bu evlilikten hatıralarında (*Abdülhak Hâmid'in Hatıraları*, Haz. İnci Enginün, Dergâh Yayınları, 1994, s.341) kısaca bahsettiği gibi, bu konuya mektuplarında da zaman zaman temas eder. *Abdülhak Hâmid'in Mektupları*, Haz. İnci Enginün, Dergâh Yayınları, 1995, s. 686, 696). Kızı Hâlide'ye yazdığı 12 Haziran 1912 tarihli mektubunda (a.e., s.694) "Lâkin İstanbul'a gitmeyi asla içim istemiyor. Bunun sebebini bilirsin, kendisinden hazzetmedim vesselâm" cümlesinin de Cemile Hanım ile olan evliliği dolayısıyla sarfedildiğini sanıyorum. Cemile Hanım, Çamlıcalı Asaf Bey'in kızıdır ve Hâmid'den sonra Mustafa Menemencioglu ile evlenmiştir. Cemile Hanım ömrü boyunca hiç İstanbul'dan dışarı çıkmamıştır. Taha Toros'un Cemile Hanım'ın Edirne'de öldüğüne dair verdiği bilgi yanlıştır (*Mazi Cenneti*, İletişim Yayınları, 1992, s. 52) Bu bilgi ve *Abdülhak Hâmid'in Hatıraları*'nda kullandığım Cemile Hanım'ın resmi Dr. Rahim Tarım vasıtasıyla sayın Haluk Kargı'dan sağlanmıştır. Her ikisine de teşekkür ederim. *Abdülhak Hâmid'in Hatıraları*, Haz. İnci Enginün, Dergâh Yayınları, 1994, s. 453. Celâl Esat Pakler, *Siyasi Tarihimizde Kırk Yıllık Hariciye Hatıraları*, (Hilmi Kitapevi, İstanbul 1952, s. 56), adlı hatıralarında Hâmid'in ağabeyi Nasuhi Beye sıkıntılı bir mektup yazarken gördüğünü ve şairin yaptığı açıklamada son bulan bu evlilik dolayısıyla kendisinden tazminat istendiğini söylediğini belirtir.

biraderimin irtihali ihbar buyurulmuştu"⁴. Hâmid'in burada tarihleri karıştırdığı anlaşılmaktadır. Zira ağabeyi Nasuhi Bey 1912 yılının Şubat'ında ölmüştür⁵. Hâmid'in de Cemile Hanım'dan Nisan ayı içinde ayrıldığı Hâmid'in oğlu Hüseyin 19 Mayıs 1912 tarihli mektubunda geçen (Hâmid'in elimizde olmayan 24 Nisan 1912 tarihli mektubuna cevaptır) "Cemile Hanım'dan ayrıldığınıza dahi memnun oldum. Zavallı kız için ileride elbette hayırlı olacaktır" ibaresinden anlaşılmaktadır⁶.

Lüsiyen Hanım (1893⁷- 18 Temmuz 1966) Abdülhak Hâmid'in dördüncü eşidir ve kendisiyle iki defa evlenmiştir⁸. Lüsiyen ile Hâmid'in

4 *Abdülhak Hâmid'in Hauraları*, s. 341.

5 Bu konudaki baş sağlığı dileyen mektuplara Hâmid'in cevapları için bk. *Abdülhak Hâmid'in Mektupları*, Haz. İnci Enginün, Dergâh yayınları, 1995, c. 2, s. 688-691.

6 "Hâmid ve Çocukları -Çocuklarının mektupları", *Dergâh*, 56, Ekim 1994, s. 10.

7 Lüsiyen Hanım'ın yetmiş üç yaşında öldüğü söylenmektedir. Hâmid ile aralarında 40 hatta daha fazla yaş farkı olduğu değişik kaynaklarda ifade edilmektedir. Lüsiyen Hanım'ın nüfus cüzdanındaki tarih 1306'dır. Bu tarih eğer Rumi ise 1890'a tekabül etmektedir. Fakat Lüsiyen Hanım'ın 1912 yılında 18 yaşında iken Hâmid'le tanıştığı gerçeğine uymamaktadır. Hiçrî 1306'nın karşılığı da 1888/89'dır. Ancak 1306 tarihinin miladiden çevrilirken de yanlışlık yapılmış olabileceğini düşünerek, Lüsiyen Hanım'ın beyanını tercih ettim.

8 Lüsiyen Hanım Hâmid ile üç defa nikâhları kıyıldığını söyler. "Biz, Abdülhak Hâmid'le tam üç kere evlendiydik; ilk defa Londra'da, bana bir pasaport alabilmek için şekilden ibaret bir evlenme, ikinci defa Fuat Paşa türbesinde, üçüncü defa da medenî nikâh kanunu çıktığı vakit." (Zifaf Gecesi) *l'akit*, 4 Mayıs 1944. Reşat Fuat'ın evindeki evlenme törenine dair komik bazı ayrıntıları anlatır ki bunların arasında kendilerine hediye edilen ve kullanılamayarak sonunda Hâmid'in tabutuna örtülen bir işli yorgan da vardır. 1935'te Yeniköy'deki Kara Teodori yalısında sayfiye de iken Lüsiyen, Hâmid'i rüzgârdan korumak için koyduğu paravanın üstüne işli yorganı asar. Hâmid der ki: "Eski ahbabların hepsi öldü. Bense bir tayflar ordusuyla muhat olarak yaşıyorum." Sonra da yorganı kaldırmasını ister, "6 Mayıs 1937 evlenmemizin gümüş yıldönümünü (25 senelik yıldönümü) kutlarken kullanırız, iyi sakla." Lüsiyen o yorganı, "Hâmid'in tabutunun üstüne örtmek üzere" çıkarır, çünkü, gümüş yıldönümüne 23 gün kala Hâmid ölmüştür.

"Abdülhak Hâmid Bey Lüsyen H.İla evleniyor-Lüsyen H. diyor ki: "Senelerdenberi ruhlarımız yekdiğerini sevdi, şimdi nikâh denilen merasimi yapacağız" (*Cumhuriyet*, 2238, 31 Temmuz 1930) adlı yazıda Lüsiyen Hanım, gazetecinin sorusuna "Biz 18 seneden beri birbirimiziniz. (...) Şimdi uzun senelerin bize bahsettüğü bir hakka âdet yerini bulsun diye belediyeye kaydımızın her hususta beraber olduğumuzu söyledik, bu bizim en tabii hakkımız değil mi idi?"

Yakında sizin de bildiğiniz gibi nikâh denilen merasimi yapacağız. Şimdi size soruyorum. Bunda bir fevkalâdelik var mı?"

Hamit ve Lüsiyen'i nikâh masasında gösteren ve "Rüya değil bu, aynıyla vakit!-Abdülhak Hâmid-"yazılı bir karikatür ertesi günün nüshasında yer alır. *Cumhuriyet*, 1 Ağustos 1930. III. (ara seçim), IV. ve V. dönem İstanbul milletvekili olan Hâmid meclis albümünde "bekâr" olarak gösterilmektedir. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991*, Ankara 1994, s. 76. İnternet Arşivi - <https://rantey.org>

münasebetleri çok fırtınalı geçmiş, aşkları âdeta efsanevî bir boyut kazanmıştır. Lüsiyen Hanım Belçikalı bir anne ile Fransız bir babadan Brüksel'de doğmuştur. Kendisini "Meuse'lü bir Valon kızı" olarak nitelendirir (109. mektup) 1912'de Hâmid ile tanışmış⁹ ve İstanbul'a gelmiştir. Lüsiyen Hanım "Abdülhak Hamit" başlıklı hatıralarında¹⁰ tanışmalarını ve fırtınalı beraberliklerini anlatır. Bunlar daha sonra başkalarının hatıralarında da bir takım değişikliklerle aktarılmıştır.

18.2
67
"On sekiz yaşındaydım. Brüksel'deydim. Yüksek tahsilime hazırlanıyordum. Nişanlı değil ama sözlüydüm. Ailemle uzun mücadelelerden sonra şahsî istiklalimi kabul ettirdim sanmaktan gelen bir baş dönmesi içinde bulunuyordum. Hürriyet sarhoşuydum.

Hürriyet.. Bardak dolusu içtiğim tehlikeli şarap. Bu içki, ne kadar kıymetli olursa olsun, kadehin dibinde bir tortu bırakır. Bu tortuyu karıştırmaktan sakınmak lazım geldiğini anlayamayacak kadar gençtim. Daha tecrübeli olsaydım, icabına göre, bu içkiyi daha ihtiyatla içerdim, şeffaf bir billura âdeta dinî bir heyecanla boşaltır, uzun uzun parıltısına dalar, aşkla dudaklarıma götürmeden evvel güzel ıtrını doya doya koklardım.

9 Esat Cemal Pâker *Siyasî Tarihimizde Kırk Yıllık Hariciye Haturaları* (Hilmi Kitabevi, İstanbul 1952,s.57.) adlı kitabında şöyle der: "Nelly Hanım Londra'da vefat etti. Hâmid Ashley'den de soğumuştur. Kadınsız da yaşamak yaradılışına uygun gelmediğinden Belçika'da güzel bir kıza evlenmek istedi. Sefaretimiz ataşesi Mısırlı Mahmud Sabit'in ahbablarından güzel bir kıza âşık olmuştur".(...)

"Hâmid'in Belçika'da âşık olup evlendiği güzel kız Lucienne Hanımdı. Lucienne Hanım Hâmid'i canı gibi sevmiş ve ona ölünceye kadar şefkat ve muhabbetle bakmıştır. Mübalağa etmiş olmadan diyebilirim ki, Hâmid'ini ve onun dehasını bir Türk kadar takdir ve tebciil etmiş ve yüce hasletlerinin meftunu kalmıştır."

Lüsiyen Hanım da haturalarında Celâl Esat Bey'i sevgiyle anar. (1'akit, 19 Nisan 1944)

M. Selâhattin, Hâmid ile bir röportaj yapmıştır. Hâmid hayatındaki kadınlardan söz ederken Lüsiyen'le ilgili olarak şunları söyler: " Benim için tek kadınla kanaat etmek ne mümkündü efendim, ne mümkündü! Hayatımda yüz elli kadın sevdim. Her içişimde bir kadınla sevişirdim. Zaten içmesem evlenemezdim ki.

Lüsiyen'le izdivaca da yine böyle bir içki âleminde sonra karar vermişim. Fakat sinlerimiz mütenasip değildi. Bunu kendisine ben ihtar ettim. Bana "sensiz de seninle de yaşamaz!" der dururdu. Âhir-i ömrümün baharını kendi elimle evlendirdim, şimdi saadetlerini gördükçe ben de mesut oluyorum." *Yeni Kitap* 1, Mayıs 1927, s. 6.

10 "Abdülhak Hâmid", 1'akit, 15-16 Nisan 1944. Haturaların tamamı 11 Nisan 1944'te 1254 sayılı 2944 sayılı kanunla <https://rantey.org>

Bambaşka hareket ettim.

Hakkımda hüküm vermeğe kendini selahiyetli sanan eski kafalıların fikrince kendimi serbestliğin havasına gözü kapalı kapıp koyuveriyor; yahut fenalığın cazibesine yeniliyordum. Bu satırlarda temayüllerim, hareketlerim ve kendim üzerinde son derece samimi ve afif olmağa kendimi zorlayarak hükmümü vereceğim. Bazan hükümlerinde mübalağaya bile düşeceğim meydanda iken artık muataasıpların, yobazların mütalaaları burada ciddi bir yer bulabilir mi? Farzedelim ki yirmi yıl evvel, şimdi ne hayret uyandıran, ne de göze batan, ahengi bozan serbest genç kızların, şuh ve cüretkâr hareket edenlerin ablası oldum. Böyle davranmam zaruri değil miydi?.. Kendi halime bırakılmıştım. Tarz-ı hareketimde serbest, her türlü tazyik ve kontrolden kurtulmuş bir durumdaydım.

O zamana kadar bana kati surette ve manasızca memnu tutulan ve kendisini bana arzeden bâkir bir âleme haris bir arzu duyuyordum.

Genç ve zariftim; bu sebeplerle etrafımda pervane gibi uçuşan birçok âşıklar vardı. Alâkadar olduğum bu gençler arasında, Türkiye orta elçiliğinden bir ataşe de vardı: Mahmut Sabit... Sevimli bir gençti, kibar bir adamın bütün meziyetlerine sahipti. Dürüst hareketli, efendi tavırlı, mazbut, hülasa iyi aile evladı denen tipten idi" Mahmut Sabit durmadan sefirden bahsederek Lüsiyen'in merakını uyandırır ama sefiri Brüksel'de bulmak mümkün değildir. Nihayet "kralın sarayındaki kabul resminde bulunmak üzere" Hâmid Brüksel'e gelince Sabit Bey onu "evinde gece yemeğine" davet eder.

..Gerçekten o akşam beni yaşlandıran siyah elbiseye rağmen, gençlik fışkıran ben, bu tesadüfün istikbalime tesir edip etmeyeceğini ve bu andan itibaren hayatımın yeni ufuklara doğru teveccüh edip etmeyeceğini tahmin edemezdim.

Şu noktayı da işaret edeyim ki, o da az garip değildi. Abdülhak Hâmid ilk defa o akşam, resmi üniforması ile ve nişan parıltıları içinde karşıma çıktı. Acaba masallardaki güzel şahzademin o akşam en

müzeyyen elbiseleri ve mücevherlerinin pırıltısı ile görünmesini kadere yorumum fazla mıydı? O sıralarda masallara inanırdım. Bütün o akşamın devamınca kaderin bana ettiği vadeleri gece yarısına doğru, tıpkı masallardaki gibi, görünüşüyle bile sonsuz bir cazibeye, mukayesesiz imkânsız bir ahenge sahip mevcudiyet halinde bana doğru yaklaşır gördüm.

Şehzadem genç değildi, lakin gençliğin kendisi idi. Latif tebesümünde, koyu gözlerinin tatlı ve yumuşak parıltısındaki gençlik; letafetinin süslerini bozmadan yılların çiçeklendirdiği müstesnalığı ebediyen muhafaza eden gençlik; tabiatın seçkin çocuklarına bahsettiği tahribi imkânsız gençlik.

İlk defa rastlaştığım, o akşam nasıl geçti? Şimdi tekrar kendimizi bir salonun köşesine yerleşmiş görüyorum. Yorulmadan âdeta kendimizden geçerek gevezelik ediyoruz. Ara sıra ehemmiyetsiz bir suale cevap vermek mecburiyetiyle ayrılıyor; fakat tekrar buluşuyoruz. Ve yeniden başbaşa kalabiliyoruz. Sanki bir mıknatıs bizi çekiyor ve birbirimizden ayırmak için gerekli olan cehid ve gayret daha şimdiden, bize pek muazzam görünüyor."

O gece siyah bir elbise giyen ve gül takan Lüsüyen Hanım'a Hâmid "Şems olmasa güller de olur bunda siyeh-ten" mısraını okur ve genç kızın sorularına "Uzun yıllar var ki bir şey yazmıyorum" "Söyleyecek bir şeyim kalmadı da ondan" diye cevap verir.¹¹ Hâmid'in bu sözleri bence önemli, çünkü Lüsüyen Hanım'la tanıştıktan sonra yeni eserlerini yazmaya başlamıştır. Bundan dolayı Hâmid'in onu "ilham perisi" olarak görmesi tabiidir.

Bu münasebet kısa süre sonra Lüsüyen'in ailesinin kulağına gider ve ona çok öfkelenen aile hemen evlenmesini ister. Evlilik hazırlıklarını yapmak için geldiğinde Brüksel'de yine Hâmid'e rastlar ve ondan ayrılamayacağını anlar. Hâmid'in pek de cazip görünmeyen evlenme teklifini kabul eder. Hâmid ona demiştir ki:

"Eğer parlak ilkbaharınızı benim asık suratlı kışım ile birleştirmek fikri sizi fazla ürkütmezse tabii" "Ben sade fakir değil, aynı zamanda

zavallı bir adamım da." "Yakında tekaütlük çağına gireceğim. Memleketime döneceğim. Ailenizden uzak düşeceksiniz. İyi düşünün"

"Düşünmek mi? Neye? Abdülhak Hâmid'le bu evlenme en mahrem emellerime tamamen hitap ediyordu. Farkında olmadan öteden beri tasarladığım ideal birleşmeye tekabül ediyordu. Değer verdiğim ve en küçüğü muvaffakiyyet olarak bütün vasıfları şahsında toplamış bir mahlukun yanı başında yaşamak!

Onunla beraber her şeyin bambaşka, hiç değilse daha güzel olması lâzım gelen, mükemmel olması gereken bir diyara kaçmak.

Nihayet, öylelikle yola gelirim sanmakta ısrar ederek uzlaşmak bilmeyen ailemin tahammülü imkânsız tediplerinden firar etmek.

Daha ne isteyebilirdim?

Aile bu evlenme teklifini hoş karşılamaz, babası açıkça reddeder. Baba red sebebi olarak "içtimai şartların ayrılığını, yaş farkını ve bilhassa dini ileri" sürmüştür.

"Abdülhak Hâmid'le Londra'ya kaçışım o kadar şefkati harap eden, o kadar kalbi yaralayan, bunca harabeyi yığıp bırakan bu acıklı maceraya bir son verdi. Mazim enkazla örtülmüş, ölüp gitmişti."

Lüsiyen Hanım'ın burada verdiği bilgiden, Hâmid'le önce Londra'da Hâmid'in Picadilly'deki apartımına gittiklerini öğreniyoruz. Pencerelerinden Green Park'ın görüldüğü bu evin içini Lüsiyen kendisi için yeni ve sıkıcı bulur. Hâmid'e "hakiki bir İngiliz kibarının hali ve tavrı sinmişti" (...) "Her gün muhteşem şehirde, karanlık beldeyi harikulade vahalar halinde gölgelendiren ve çiçeklendiren güzellikler arasında gezintiler yapar, en rağbetli lokantalarda yemek yer, yuvadan çıkarak İngiltere'nin o güzel kırlarında bir dolaşır, dönerdik. Gördüğüm her şey parlak, kusursuz ve muhteşem idi. Beni büyüleyen bütün bu gezintileri, dolaşmaları bitirip döndüğümüz zaman evde bizi bekleyen samimi bir grup bulurduk."¹²

Lüsiyen Hanım 1912 Mayıs'ında Hâmid'in oğlu Hüseyin'i ve kızını orada tanıdığını söyler. Hâmid akşamları gün batarken orta

dan kaybolur ve Lüsüen bunun sebebini keşfeder. "Abdülhak Hâmid içiyordu." İçen Hâmid ise dayanılmaz olur.

"Asıl Abdülhak Hâmid hangisi? Güzel gündüz saatlarının ideal arkadaşı mı, yoksa her gece uyanan, bu zincirinden boşanmış canavar mı? Güzel gündüz saatlerinin eşi bulunmaz arkadaşı ancak ertesi sabah dönüyordu, pişmanlık ve ıstıraptan ibaret olarak. Söyleniyordum." Hâmid'le birlikte içkiye lanet okuyorlar, "her seferinde bir daha kendini kaptırmayacağına yemin ediyor ve ondan sonra her şey yolunda gidiyordu. ama akşama kadar."(...)

"Ben, olduğu haliyle ona değil, ondan etrafa taşan, sızan, sirayet eden, dağılan ahenge ve güzelliğe tutkundum" diyen Lüsüen Hanım, Abdülhak Hâmid'in davranışlarına şaşar: "Şaşmıştım ona; yıldırımlarını savurduktan sonra Zevs gibi sükûnetle Olympei'nin zirvelerinde pervaz ediyordu." ¹³

Hâmid'in Brüksel'den azlinden Lüsüen söz etmiyor. Hâmid'in âyân azası olacağı için İstanbul'a geri çağrılmasını Lüsüen, Hâmid "bayram ediyordu" diye anlatır: "Yola çıkışların karışıklığından, tedirgin olmaktan, yer değiştirmekten aynı zamanda hem nefret eder, hem de buna bayılırdı. Gitmek, onca, başka yerde olmak demekti daima. Bu başka yer ister evvelkinden iyi, ister daha beter olsun ehemmiyeti yoktu, başka olsun da. Mevzuubahs yenilikti, evvelce görülmemiş şeylere açılmış kapı, harikalı yarın; onun gayet hoş ve derin bir surette söylediği gibi, var olmadığı ve olamayacağı için büyük bir cazibe taşıyan yarın, ebedî bakırlığın alâmeti olan hâdise. Mamafih, intizamsızlık âdeta haysiyetine dokunuyor, sarılıp sarmalanmış eşya arasında ruhu eza duyar gibi sıkılıyordu" "Şunu atalım, bunu atalım." ¹⁴

¹³ *Vakit*, 19 Nisan 1944.

¹⁴ "Bu hazırlık sırasında bir çekmeceyi boşaltırken bir avuç kurumuş toprak şekli, bir korkunun gölgesini hâlâ muhafaza eden birkaç solmuş çiçek bularak hürmetle aldım. Bunlar *Makber* mülhimesinin kabrinden bir parça toprak ve Beyrut çiçekleriydi. O mukaddes hatıralar Hâmid var oldukça kendisini her yerde takip etmiştir, ta son gününe kadar. Şimdi de, evinin son haline ve tamamına sığınak olan müzeye kızımdan başka Abdülhak Hâmid'in de, o gün, sevdiği manzaralar

Lüsiyen Brüksel'den ayrılırken son bir defa ailesiyle görüşmek isterse de umduğu barışma gerçekleşmez: "Evvelce olduğu gibi yine kati prensiplerden ibaret bir kaya kütesine çarptım. Doğduğum ev beni son defa kabul etti; babamsa görmek bile istememişti, durmadan gözyaşı döken zavallı anneciğime aceleyle ancak sarılabildim ve kalbim kırık oradan uzaklaştım."

Hâmid ağlayan Lüsiyen'i teselli eder: "Haydi haydi, sevilenler katiyen kaybedilmez, kayboldu sanılır sadece. Sevginin ebedî olduğunu bilmez misin? İşte, madem ki azledilmiş bulunuyorum; gönlünde seninkilerin sefiri olurum. Baban, annen olurum; kardeşlerin, evin bahçen olurum.

Daha fazla boşandığımı görünce de:

-Yeter artık bu gözyaşları, dedi. Sen, meserret için halkolunmuşsun, senin özün de bahardır, hikmetin de. Berrak gökyüzünden bir sağanak da geçer ama çok sürmez, sürmemeli. Bak, teselli diye işte sana İstanbul'da bulacağımız baharı sunuyorum. Sana erguvanların rengini Marmara'nın maviliklerini, Boğaziçi'nin yeşilliğini bahsediyorum; gurubdaki altın fecirlerin pembesini, dünyanın en güzel selvilerinden asırlardır yorulmadan esen Çamlıca rüzgârlarını veriyorum.

Bu tatlılıkla, bu şiirle meshur, gülümsüyordum.

Bir kaç gün sonra Belçika'dan ayrıldık. Beni götüren trende bu sözlerin sihri sayesinde arkada bıraktıklarımı acı duymadan düşünüyordum."¹⁵(...)

1913'te Viyana'ya gelirler. Lüsiyen "beni, Maria Lucienne'i Nasib Betül, yani başka bir varlık yapan adam, bitişik komparti-

ve çehreleri tasvir eden fotoğrafları, gravürleri uzaklardaki ana yurdunun cihetinde bir duvara topluca asardı. Şimdi diğer hatıralar gibi müzede bulunan o resimler müteaddit seferlerimizde bizimle beraber dolaşmıştır. Brüksel'de ayrılmak üzere eşyamızı toplarken onları da asılı bulundukları duvardan indirmiştik. Abdülhak Hâmid büyük bir taassupla sevdiği o duvara belki en tatlı, en belîğ, en doku-naklı fakat o nisbetle de anlaşılmaz görünen bir isim verirdi: Ağlama duvarı. Ağlama duvarı da, olduğu gibi bizimle geliyordu." *l'akit*, 20 Nisan 1944.
15 *l'akit*, 20 Nisan 1944 Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

manda uyuyordu" der ve kendisini Pygmalion'a benzetir. Ama belki de bu değışiklikler Lüsüen'in sinirlerini zayıflatır. Bu yüzden bir sanatoryuma yatırılması için Viyana'da durulur. Otelden sanatoryuma Lüsüen kızakla götürölür. "Karla kaplı muhteşem manzarada Abdülhak Hâmid'in muztarip çehresi, heyecanla solmuş yanakları, bana emniyet vermek isteyen gülüşüne rağmen garip bir surette kal-karak bunu yalanlayan sağ kaşı, kürkünün ona mahsus tatlı kokusu ki, şimdi bile bu satırları yazarken duyuyorum. Ve her zaman, bütün bunlara hâkim olarak, buzları çıtırdayan patenlerin firari gürültüsü, atların ahenkli tırsılarıyla sallanan çingirakların musikisi.

Viyana'nın bana verdiği bu ilk ihtisasları sonraki gelişlerimle katiyen gideremedim. Sonradan kaç kereler ve büsbütün başka şart-lar altında geldiğimiz, delice tatiller geçirdiğimiz ve bizzat Abdülhak Hâmid orasını meşhur "Mevki Viyana" şiirinde tasvir ettiği halde."

Birkaç hafta içinde iyileşir. Türklerle tanışır. "Abdülhak Hâmid halsiz halsiz yattığım yatağın kenarına her gün, her adımda rast-ladığı dostları getiriyordu"

"Tamamiyle iyileşince İstanbul'a doğru seyahatimize devam ettik. (Şubat 1913) Elan süren Balkan harbi kara yolumuzu kesiyor-du. Romanya'dan geçmek gerekti. Böylece Köstence'ye bir gece vakti vardık. Bu şehirde, kudurmuş bir deniz boyunca uzanan ka-ranlılık bir rıhtımdan başka bir şey görmedik."

Karadeniz dalgalıdır. "Vapura biniş ürkütücü" olur...."Kâbusu andıran intibalar" Deniz Lüsüen Hanım'ı tutmuştur. Hâmid ona, bir şey yediremeyince içirmek ister. "Tesiri kati bir ilaçtır" dediği bardak dolusu içkiyi Lüsüen'e içiremeyince, Abdülhak Hâmid "ziyan olmasın diye kalanını boğazına boşaltıyor. Köstence'den Bey-koz'a kadar böylece, kendi kendine ikram ettikleri ve benim geri çevirdiklerimle, bilmiyorum kaç bardak içti. Buna rağmen zerre kadar müteessir olmadı. Deniz tarafından götürölür korkusuyla uzaklaştırıldığı güverte ile kamaram arasında, boyuna gidip geldi. Bütün olanları bana anlatıyordu. Ben de dalgın dalgın onu dinliyor-

dum. Bulunduğum hali katiyen hesaba katmıyordum:"¹⁶

Hâmid neredeyse onu, zorla güverteye çıkarır. Muhteşem bir bahar yerine kış manzarasıyla karşılaşır: "Boğaziçi oradaydı, gözlerimin önüne serili, karla kaplı tepelerle çevrilmiş, acı bir rüzgârla süprülen kül rengi bulutların uçtuğu alçalmış gökyüzü altında soğuktan titreyerek.. Bazan büyük ve hüzünlü hülyalı bir gülü andırıyor, bazan yakın sahilleri arasında çırpınan bir nehre benziyor. Kıyılarında üşüyen evler yassılıyordu; onlar da gri idi; ufuk gibi gri, su gibi, düşüncelerim gibi gri, düşman bir gök kubbesine ağlayan dallarının şikâyetlerini uzatan çıplak ağaçlarla çevrili.." Hâmid'in kendisine vaad ettiği parlak bahardan çok uzak olan bu manzara Lüsüyen'i hayal kırıklığına uğratmış olmalı ama Hâmid'i karşılayanlar Lüsüyen'i heyecanlandırır:

Karlı kış gününde "Galata'da bir grup Abdülhak Hâmid'i bekliyordu. Onların bulunduğu kalabalık rıhtımla Abdülhak Hâmid'in dayandığı küpeşte arasında sözler ve işaretler duyuluyor, görünüyordu. Daha iskele verilir verilmez, grup bir dalga halinde ilerledi. O kadar sabırsızlıkla bekledikleri adamı sardı. Abdülhak Hâmid aralarında kayboldu. Durmadan kucaklaşıyorlar, ellerini yüzünü öpüyorlardı. Çok alâkalanmışım; her ne kadar geçtiği her yerde Abdülhak Hâmid'in vatandaşları tarafından gayet hararetle karşılanmasına alışksam da, görmek fırsatına eriştiğim o günkü karşılaşışın evvelkilerine benzemediğini söylemem lazım. Sonradan öğrendiğime göre bu grup şampiyonlarına gayet bağlı ediplerden teşekkül ediyordu; ve bu karşılaşış Brüksel'den vakitsiz çağrılışı istihdaf eden bir nevi nümayıştı"

Bunların arasında Süleyman Nazif ve Ahmet İhsan da vardır. "Ahmet İhsan bana bütün iyi yürekliliğiyle alaka gösterdi, meşgul oldu benimle; Abdülhak Hâmid bir mabudun bulutlar arasında kayboluşu gibi, grubunun orasında yok oluvermişti yine. Geçirdiğimiz zahmetli gece sebebiyle henüz rahatsızdım. Viyana'daki rahatsızlığı-

mın üstüne bu da binmişti Bıçak gibi bir soğuk vardı. Hakikaten az rastlanır şiddette bir kıştı o kış."

Ahmed İhsan bir sedyeye Lüsüyen'i yerleştirerek Tokatlıyan Oteline¹⁷ getirir. "Yine Ahmed İhsan'ın himmetiyle otelin İstiklal cad-desine sapan sokak köşesindeki dairesine yerleştirildim. Abdülhak Hâmid gün ilerlerken geldi beni orada buldu. Gözleri parlıyordu, yüzü canlıydı, ve İstanbullu hayatımız başladı."¹⁸

Hâmid Lüsüyen'i birçok kimseyle tanıştırır ve İstanbul'u gezerler. Lüsüyen Hanım zaman zaman Hâmid'den duyduklarıyla onun geçmişiyile ilgili sahneleri de anlatır.

"Yemeklerimizi Tokatlıyan Oteli lokantasının sol köşesinde, o zamanlar binayı süsleyen ve galiba bir patırdı sırasında kırılmış olan büyük aynaların altında bir yuvarlak masada yiyorduk. O masa şehir münevverlerinin buluşma yeri oldu. Onları tanımağa değilse de keşfe başlıyor, biliyordum ki şuradaki şair, beriki tarihçi, öteki romancıdır." Onlar kendi aralarında Türkçe konuşurlarken Lüsüyen onları seyirle yetinir. Bazan içlerinden biri onunla Fransız edebiyatından bahseder.

Hâmid kendisini yanından ayırmadığı için sokağa çıkmasına da izin vermemiştir. "Abdülhak Hâmid hiç bir zaman benden vazgeçmeği bilmemiş, istememiş ve bunu yapamamıştı. Yakınlarımız pekala bilirler. Kendi vazife ve mecburiyetlerinin, yahut benimkilerinin mecbur ettiği gayet kısa ayrılıklar dahil, beraber yaşadığımız şu yirmi beş sene zarfında kendisinden ayrılmama asla gönül rızasıyla izin vermedi."¹⁹

"Nerede olursam olayım, kendisi nerede olursa olsun, âyânda, kulüpte, sarayda, ziyarette, şu veya bu sebeple telefon eder, yahut bu vasıta yoksa veya işlemiyorsa bir haberci, bir haber yollardı; bu gibi vaziyetlerde yazılmış, sakladığım bazı kâğıtlar var"...Hâmid,

17 Ahmet İhsan hatıralarında onları Kontinental oteline yerleştirdiğini söylemektedir. Ahmet İhsan, "Abdülhak Hâmid'in Hatıralarından", *Ükü*, c. 9, nr. 51, Mayıs 1937, s. 191-192.

18 *Vakıf*, 9404 3, 22 Nisan 1944

19 *Vakıf*, 9404 3, 22 Nisan 1944

"Benim için aşk hazır ve nazır olmak demektir. Gözden irak olan gönülden de irak olur sözünü unutma! Darbimeseller aklı selimden ve tecrübeden yani hikmetten doğar" "Mevzuubahs benim gönlüm. Gönlümün hâkim-i yegânesi de benim. Yanımda olmazsan yapacak bir şey bulamıyorum. Ruhum sıkılıyor." demektedir.

Lüsiyen, Hâmid'in kendisini arayışlarını anlatır. Bazıları Lüsiyen'in Hâmid'i "ceberutu" altına aldığını söylerler. Halbuki bu baskı asıl Lüsiyen'i etkisine almıştır. "Bu ceberutun ilk kurbanı bendim." Bu satırlarda Lüsiyen Hanım âdeta kendisini savunmaktadır.

Tokatlıyan'da kalırken kadın ahabları Lüsiyen'e acırlar ve Bebek'teki konağa çağırırlar. Lüsiyen "Abdülhak Hâmid akrabalarına, eski nişanlısı ve merhum Cemal Bey'in eşi Naciye Hanım'a²⁰, merhum İbrahim Paşa'nın hanımına, sevgili amcazadelerine bayılır" derken, bu şahıslar hakkında bilgi de verir. "Bütün çocukluğunu onlarla beraber geçirmiş, muhabbette sadık kalmış onları amcazade değil, kardeşten yakın bilmişti. Teşrifat nazırı İbrahim Paşa'nın kızı Sabiha'ya, amca dediği adamın son yıllarını hoş geçirtmek için ocağını fedadan çekinmemiş olan bu anlayışı en emin ve halis dostumuz Sabiha'ya bilhassa bağlıydı."²¹

1913'te Bebek'e yerleştiklerinde Hâmid ona maziye anlatır, tanıdıklarının taklidini yapar ve çevresini bir masal dünyasına döndürür. Hâmid'in binbir çocuk yaramazlığını gösteren bu hikâyeler gerçekten çok sevimlidir.

"İkimize mahsus olarak her türlü akıl ve mantık kanununun haricinde bir iklim yarattık. Yarattık diyorum, zira bunda onun kadar benim de mesuliyet hissem var. Bununla beraber girmesini bilen için aramızda biraz derinleştirilmiş bir muayene ile her tenkit veya adem-i takdir mevzuunun kaybolacağı bir ahenk hüküm sürmedeydi. Bazı kaidelerin kabul ettiği istisnaları temsil ediyorduk.

20 Lüsiyen Hanım bu hatıralarda Naciye Hanım hakkında bir hayli bilgi verir. Hâmid'e ömrü boyunca büyük hayranlık duyan bu kadın Hâmid'in ölümünden sonra zihni melekisini kaybetmiş, Darülaceze'de ölmüştür. *Vakit*, 25, 26 Nisan 1944.

21 *Vakit*, 25 Nisan 1944.Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Hareketlerimiz, yaptıklarımız çok tenkit ve tefsir olunmuş, ekseriya onlara yanlış manalar verilmiş, çok kere de her vakit kati ve sarih olmayan delâletler atfedilmiştir. Çoğu inanılmayacak kadar şayan-ı hayret, saçma bir takım efsane ve menkıbeler dönmüş dolaşmıştır."

Hâmid Lüsüyen'e "aklım ermez benim, sarf ü nahve ait kavaidi bilmem, git hocalarına sor, bilse bilse onlar bilir" diyerek Türkçe dersi vermeyi reddeder. ²².

En iyi öğretmeni Ali Ekrem'dir, sorularına gerekli açıklamaları yapar. Rıza Tevfik, *Finten*'den parçalar ezberletir. Hâmid ölümden nefret eder, çirkinliğe ise dayanamaz²³, yaşlananları görmeye ham-mül edemez ve yaşlıları kendisini ziyaret ettiklerinde Lüsüyen'i yanına çağırır. İşte bundan dolayı hocası Bahaeddin Efendi'yi yalnız bir kere ziyaret ederler²⁴. Fakat Hâmid de yaşlanmış ve değişmiştir²⁵.

22 *Vakit*, 28 Nisan 1944.

Münevver Ayaşlı onun bir satır bile Türkçe yazamadığını söylemektedir. O zaman bu hatıraları Türkçe yazan veya çeviren bir başkasıdır.

23 Fikret'in ölümünden sonra Âşiyân'dan dönüp Hisar mezarlığından geçerken Hâmit "teessürle" "Biri daha gidiyor işte; dedi, şu ölüm ne rezalet! Ölecek olduktan sonra yaşamak niçin?"

-Yaşamak için!

-Sen çocuksun, bilmezsin, sonra, gönlün benimki gibi kabristan haline dönünce görürsün!." *Vakit*, 30 Nisan 1944. Hâmid'in çirkinliğe dayanamadığına dair Lüsüyen çok dikkate değer olaylar anlatır. Bir gün Lüsüyen'in dişi ağrır ve yanağı şişer. Hâmid her on dakikada bir "geçti mi" diye sorar, nihayet Lüsüyen bıkip geçti der, fakat yanağı henüz şiştir. Hâmid şiş yanağa baktıktan sonra: "Dinle, diyordu, o zaman, seni ne kadar sevdiğimi bilirsin, ölürsen ıstırabımdan öleceğimi de bilirsin, lâkin böyle yüzü berbat bir halde kalandansa ölmeni tercih ederim."

24 "İhtiyar adam Anadoluhisarı tepelerine, ailesi arasına çekilmişti. Ziyarete oraya gittik. Bahaeddin Efendi'nin torunu bizi bin türlü riayetle karşıladı. "Ev küçüktür, manzara çok güzeldir" Bir an sonra dedenin bol geceliğiyle Şam hırkası sırtında damadıyla bir uşağın koluna dayanarak geldiğini gördük. Cerbezeli tavırlı ve nazik bir ihtiyardı. Tepesinde bir tutam ak saç, meşhur olmuş talebesi aziz Hâmid'ini tekrar gördüğü için kulaklara varan ağzında sallanan bir diş. Edirne sabunu ve mis gibi lavanta çiçeği kokuyordu. Saksâğan gibi, bol bol konuştu. Pek hoştu doğrusu." Dönüşte Hâmid hayrettedir:

"Aman yarabbi. Vah zavallı hocacığım. o kadar canlı, o kadar dinç idi. Onunla Tahran'da az mı cümbüş ettikti. Çitlerden duvarlardan benden iyi atlandı. Hem de hiç dinlenmeden, dönüşümüzde yüzlerce kilometreyi atları çatlatacak dört nala almıştık. Bak şimdi ne hale gelmiş. Ayıp şey. Rezalet" demiştir. *Vakit*, 9414, 3 Mayıs 1944.

25 *Vakit*, 5 Ocak 1945. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bebek'teki evleri haftada bir "satranç klubü" olur. "Abdülhak Hâmid çok iyi oynardı, yirmi dört saatten ziyade süren çetin partiler yapılırdı" diyerek gezileriyle eğlenceleriyle, yirmi yaşın çılgınlıklarını yaptıklarını hasretle hatırlar. 1914 Ağustos'unda harp patladığında Belçika'nın işgali dolayısıyla Lüsiyen yasıdır. Hâmid, "sakin ol, hepsi yakında geçer" der. Belçika'dan gelen ve başkalarını ilgilendirmeyen ayrıntılar, Lüsiyen'i endişelendirir²⁵.

Hâmid Lüsiyen'in sızlanmalardan sıkılır. Sorar:

"Hem sana ne oluyor? Sen Belçikalı değilsin ki. Türksün, Cevap ver, Türk müsün, değil misin? Önce bunu anlayalım.

-Evet, fakat..

-Fakatı makatı yok. İnsanın iki vatanı olmaz, sen burasını seçtin. Ya Türksün, ya hiçsin!

Allahım! Ne kıyası mukassem!.."²⁶

1914-18 arası Lüsiyen Belçika'ya gider, ailesini görür. "Balkan zug bizi 1918 teşrinevveline kadar her sene Avrupa'ya götürdü, getirdi. O ay bir ihtilalin en hummalı devrinde Budapeşte garına huşunetle silkip attı."

23

Ritz Otelinde aylarca kalmak zorunda kalırlar. Hâmid'in padesüsü incedir. Lüsiyen "battaniyeden iç çamaşırları" diker²⁷.

Türkiye'den haber gelmemektedir. Viyana'da curcuna hâkimdir. Nihayet Triyeste'ye giderler. Orada onları Nihat Kösearif karşılar. Trende gidiş mahkûmiyet gibidir. Nihat Bey onları Savoy Oteline götürür, gezerler. Sonra askerleri, iş adamlarını, talebeleri götüren vapura binerler²⁸.

Lüsiyen, Hüseyin'in ölümü ile kendi babasının ölümünden aynı zamanda bahseder. Washington'da ölmüş olan Hüseyin'in dul karısı ve kızları bir müddet İngiltere'de yalnız başlarına parasız pulsuz kalmışlardır. Lüsiyen evine gitmek için bin güçlüklerle bir pasaport

26 *Vakit*, 6 Mayıs. 1944.

27 *Vakit*, 9439 28 Mayıs. 30 Mayıs 1944

28 *Vakit*, 2 Haziran 1944. *Orhan Pamuk* Arşivi - <https://rantey.org>

temin eder. Hâmid'in gitmesine izin verilmez. "Bir noel gecesi, o yaz beraber geçtiğimiz mesafeyi tersine aşmak üzere yola çıkıyorum." Lüsiyen evine gittikten sonra Hâmid'in mektupları geliyor; "meyus, ricakâr ve âmir mektuplar": "Geri gel, sensiz yaşayamam." "Yokluğun uzarsa ölürüm, dön!" "Hastayım, gel" "İşlerinin düzeninden bana ne? Hepsini yüz üstü bırak, dön"²⁹

Lüsiyen de alelacele işleri yoluna koyup döner fakat bilet bulma zorluğu vb onu uzunca zaman Paris'te alıkor³⁰.

Bilet bulmakta güçlük ve aksilikler Lüsiyen'i Roma'ya gitmek zorunda bırakır. Orada Kont Soranzo ile karşılaşacaktır. Lüsiyen hatıralarında kısaca ondan şöyle bahseder: "Roma'ya, yolumu değiştirmek kudretine sahip olana tesadüf edeceğim şehre. O adama ki, kendi zararına, alın yazısına tâbi oldu. Kendini de, beni de onca tamamen ve kati surette, bence muvakkaten tekeffül edilen, bir maceraya sürükledi. O macera ki Abdülhak Hâmid'le beni, yıllarca kendimizde hususi mevkiiini muhafaza ettiği halde ötekinin mevcudiyetiyle gölgelendiğinden kaybolmuş sandığımız bir saadeti boşuna aratarak tüketti."³¹

Lüsiyen, bir kızın babasından izin alması gibi, Hâmid'ten evlenme izni almak için İstanbul'a döndüğünü söyler. "Aramızda karı koca rabitalarından hiç biri mevcut değildi ki çözülsün veya bozulsun. Bizi birbirimize sıkıca rapteden şey sadece ruhlarımızın izdivacından ibaretti. Fakat bu bağı kayd-ı hayat şartıyla, hatta ebedî telakki ediyorduk"³².

Hâmid'in bu konuyla ilgili cümlelerini zikreden Lüsiyen düşünmek için Çamlıca'ya gider. Hâmid'in sözlerini düşünür: "Aşk bir maniadır ki ya aşmak veya tahrip etmek lâzım; yahut da huzurunda kalmak ve yok olmak."³³

29 *Vakit*, 7 Haziran 1944

30 *Vakit*, 8 Haziran 1944

31 *Vakit*, 11 Haziran 1944

32 *Vakit*, 15 Haziran 194. Bu ibareleri Yakup Kadri Karaosmanoğlu da *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*'nda tekrarlamaktadır.

33 *Vakit*, 18 Haziran 1944. <https://rantey.org>

"Gölgemizin peşi sıra koşarak bizi aynı daire üzerinde yedi sene döndürüp duran bu mücadele Abdülhak Hâmid'den Lüsüyen'e mektupların intişarına intizaren, en vazih tarz-ı halini ancak Abdülhak Hâmid'e Mektuplar *Lettres à Abdülhak Hamit*'de bulur."

"Bu devrede, müteakibilen gönderilen mektuplara ben destani bir cidal aksettirmiştim. Abdülhak Hâmid de kendininkilere aynı cidalı koymuştu. Hazin şey".³⁴

Hâmid bu mektupları neşre karar verir. Lüsüyen mektuplardaki "vakanın hususiliği, eşhas ve bunların şahsiyetleri" dolayısıyla neşirlerine karşıdır. Fakat Hâmid ısrar eder:

"Benim hususi hayatım yok, dedi. Senin de. Bizim böyle bir hayatımız olamaz. Meydanda yaşamaya mahkûmuz, evimiz bir camdan evdir. Böyle olunca, herkesin bizi aslımızdaki gibi bilmesi, tanınması daha iyi. Efkâr-ı umumiye bizi anlamaz veya tasvip etmezse zararı onlara yahut bize. Madem ki bizi ihata eden duvarlar şeffaf, bu şeffaflık bari buğulanmasın; istesek de istemesek de vaziyetimiz bu."

25

Dedikodular onu ürkütmediği için kendisi hayatta iken onların neşirini ister.

"Ne yapsan onların önüne geçemezsin. İt ürür, kervan yürür. İş, bir kere insanları ve hadiseleri olduğu gibi kabul etmededir. Kimi göklere çıkaracak, kimi yerin dibine batıracak tabii. Olanı biteni mirsad-ı ibretten seyrederek. Biz, diyorum, iyi anlıyorsun ya, bu mektuplar intişar ettiği zaman yalnız olmamaklığın lazım."³⁵

Hâmid mektupların yok edilmesine de karşı çıkmıştır.

"Katiyen. Hakkımda mevcut olabilecek vesaikin en güzelleri bu mektuplardır. Bu mektupların her biri, en muhtasarı bile meşru ve mufassal bir Hâmid-namedir"

"Evet ama, mal benim..."

-Muhatabları ben olduğuma göre benimdirler de.

34 *Vakit*, 21 Haziran 1944

35 *Vakit*, 23 Haziran 1944

-Daha beklesek..

-Çok vaktim yok, Lüsiyen.

-Aman susun." ³⁶

Lüsiyen Hanım Hâmid'in önsözünü ve eser hakkında Cenap Şahabettin, Samipaşazade Sezayi ve Ali Ekrem'in yazılarının tamamının metnini zikreder.

"Mektuplarımız bu tecrübeden muzaffer çıktı. Yıllar ve yıllarca Abdülhak Hâmid'le birbirimize gönderdiğimiz mektuplar, mazideki azabımızın elle tutulur yegâne vesikası olarak kaldı. O azaplar sonraki kavuşma sevinci içinde, sevgili itiyatların yerleşmesi sırasında zehrini kaybetti.

Mazinin ince külü eşya ve mevcudat üzerine yavaş yavaş indi. Bunları belirten çizgiler müphem ve sisli bir hale geldi"³⁷

Lüsiyen Hanım hatıralarının sonunu Hâmid'in mektuplarından seçmelere ayırmıştır³⁸. Bunlar sayesinde Hâmid'in yazdıkları hakkında da kısa bir fikir ediniriz. "Dinleyiniz A. Hâmid'i, fuzuli tarihleri bir tarafa bırakıp sözlerini rastgele sıralıyalım." cümlesinden sonraki Hâmid'in mektuplarından alıntılarını aynen naklediyorum:

"Benden ne kadar uzaktasınız, Siz burada olmayınca ne yalnızım."

"Yalnızlığın delaletini anlamağa ve öğrenmeğe başlıyorum. Hakimim kader çok insafsız. Bense böyle bir tetkikin mezâhimini karşılayamayacak derecede ihtiyarım. Bu sebeple, o kadar intibaka çalıştığım halde bir türlü terakki edemiyorum. Günlük vazifemi ancak başarabiliyorum. Sana eseflenmek, seni ümit etmek, bu müddet zarfında, kader beni falakaya yatırıyor."

"Bahar-ı ömrüm! Yakında avdet etmeyecek misin? Kış işkencesine daha tul-i müddet maruz kalacak mıyım?"

"Ah nisanım çabuk gelse de karlarımın beyazlığı üzerinde parlarsa, nihayet kalbimde yeniden güllerin açmasına, kuşların terennümüne imkân verse."

"Gaybubetinle sonsuz ve yeşilliksiz bir mağmum bahçeyim."

"Sensiz hayatım kuş uçmaz, kervan geçmez kısır bir topraktan ibarettir."

36 *Vakit*, 23 Haziran 1944

37 *Vakit*, 6 Temmuz 1944.

38 *Vakit*, 10 Temmuz 1944. Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

"Sen varken kendimi ilahların azamı hissediyorum, sen yokken insanların en âcizi bile değilim."

"Ben bıraktığın yerde ve vaziyetteyim, rıhtımda, gözlerim ellerinin son defa sallandığı noktaya merküz. Tarih-i avdetine kadar orada kala-çağım. Benden zinhar başka bir şey talep etme"

"Sokakta sadaka verdiğimiz âma dilenci gibiyim. Evet, ben o zavallı fakire şebihim ki binlerle şems olsa zulmetten çıkaramaz. Yalnız senin huzurun bu kudrete sahip."

"Endişe-i yegânemin sebebi adem-i mevcudiyetindir."

"Senden nasıl geçmeli? Bu kudreti nerede bulmalı? Lâ havle velâ kuvvete illâ billah!"

"Meyus olmayalım. İnayet-i Hak'la bir gün tekrar birleşeceğiz."

"Teselli makamında ahrette telafiyi düşünmek beyhudedir. Hakikat-i fecia odur ki birlikte değiliz ve ne zaman birleşeceğimizden cahiliz. Senden uzakta ne yaşamak, hatta ne de ölmek istediğim halde ben ne olacağım?"

"Vatanın benim. Vatan-cüda iken bahtiyar olunamaz."

"Haiz-i kıymet izdivac-ı yegâne ruhları birleştirendir, o her şeye ta-kaddüm etmeli. Binnetice ve bila tereddüt ve bila münakaşa-ı vicdan, avdet et!"

"Bana yazdıklarının kâffesi nezaketle memlu, fakat hiç bir şey beni teselli etmiyor. Sen burada olmadıkça hiç bir şey bana salâh-ı hâl veremez."

"Sana meserretimden bahse cesaret edemiyorum. Niçindir bilirsin. Dokunulduka iltihaplanan yara bu."

"Belki hakkım var, belki aldanıyorum, münakaşa istemem, fakat zannederim ki gaybubetinden kâfi derecede muztarip oldum"

"Yanıma avdet edeydin beni dünyanın bütün zehrinden kurtarmakla teselli etmiş olmak zevkini tadardın. Bu zehir boyumu aşiyor"

"Öbür gün sene-i devriyemdir. Madem ki sen yoksun kimse, hiç kimse yok demektir."

"Bende yok olanı mı soruyorsun? Her şey yok. Diğer yokluklar mühim değil, fakat sen yoksun, asıl, bende ki en şedid yokluk sensin!"

"Ah Lüsüen, seni tekrar görmeğe ne muhtacım bilsen! Seni göremedikten sonra gözlerime ne lüzum var?"

"Sana ihtiyacım hatta hayatımdan daha medîddir, ebedîdir demek isterim."

"Seni dehşetli göreceğim geldi"

"Üzülme sen iki gözüm. Allah elbette bir yol gösterir bize ve o yoldan gelirsin³⁹"

"Seni bekliyorum, sabahtan akşama ve akşamdan sabaha kadar; gel artık."

"Bir gayret daha edelim, ümidimizi kesmeyelim. Allah'ın inayetiyle sonunda birleşmek saadetine ereceğiz."

"Her şey Hak'tandır, bizi yalnız o tevhid edebilir, sen ki onun melâikesindensin, dua et."

"İttihadımızı tahayyülden, mefkudiyetinle ah etmekten, avdetini ümit-ten yorgunum. Bu işkenceye bir nihayet verelim, iktidarım kalmadı artık."

"Gaybubetin ıztırapların en haşinidir, hiç bir mahluk-ı zî-hayat diğeri vesilesiyle bu derece muztarıp olmamıştır."

"Hasta veya sıhhatte olmamın sence ne ehemmiyeti var? Eğer sıhhatimle o kadar alâkadarsan bana ihtimam için buraya gel. Zira, senden mahrumiyetten gayri derdim yok."

"Huzuruna duyduğum açlık ve seni görmeğe duyduğum susuzluktan ölüyorum."

"Çünkü her şeyi terkederek dönmen için yalvarıyorum. Beni hod-gâmlıkla itham ediyorsun. Hodgâm değilim, fakat mutlaka beni böyle tavsif etmek ister isen bir fikr-i sabitle, seni yanımda görmek fikriyle tahrip edilen bir mecnunum derim."

"Seni yanımda görmek arzusu cihanda son arzumdur. Ahrette de son arzum bu olacak"

"Yerine gelmezse, cehennemde olacağım demektir- cennette değil, zira cenneti sensiz tasavvur etmem, fena bir adam olmadığımı göre de."

"Sana azabımdan, divaneliklerimin sebebinden bahsediyorum, beni azarlayarak mukabele ediyorsun. Besbelli Venedik-kârî bir hareket bu.. Dön gel de bütün bu ihtilafata bir nihayet verelim."

"Artık ne şikâyet etmek isterim, ne ihtar. Rehberliğine kendimi terketmek isterim yalnız. Yapacağın her şey ne olursa olsun makbulümdür. Eminim, bir tane Lüsüyen'im ki sen yaptığını, yapmak istediğini müdrüksin. Bütün gayretlerin birleşmemize matuftur. (Yapmasını bilmek) senin en büyük meziyyatından biridir.. Dönmeğe karar verirsen, tasavvuratını iştikâlarımla bozmak istemem, artık kelime-i vahide söylemeyeceğim, artık bir şikâyetle bulunmayacağım. Sana itimadım var. Fakat çabuk dön. Kararına hiç kimse müdahale edemez. Eğer istersen gelirsin. Bütün ricalarım bî-lüzumdur, bilirim, her şey sana tâbidir, ne istediğini bilirsin iki gözümün nuru, lâkin (bir kere daha, kızma) yine sana yalvarıyorum, çabuk dön."

"Sana intizar ederken Çamlıca'da ikametimi tavsiye ediyorsun, orada hatıratımızı ihya etmeyi tavsiye ediyorsun.

Bu haber kalbimi sevinçle dolduruyor. Çamlıca'dayım, bu da bana çok iyi geldi. Zarif ayaklarınla ekseriya adımladığın o mübarek çilehane toprağında hatıratımızı zer'etmek için evvelce sana yolladığım iki manzume kaleme almıştım, ehibba ve evidda o şiirlerde kolayca seni teşhis ettiler. Bunları *Servet-i Fünun*'da neşrettireceğim.

İşte o şiirlerden "Kanatlı Kaplanlar ve Kanatlı Kediler."⁴⁰

"Sana vasil olmayı ne kadar istiyorum. Müfide'nin Londra'ya,yahut validenin Liege'e, benim buraya davetimizi kabul edebilseydin⁴¹."

"Ya orada ya burada, yakında seni görürüm inşallah, sıkılma güzelim. Mutlak seni görmeliyim. İhtiyacım müthiş.

Yanımda hazır olman lüzumlu, ne diyorum? Zaruri lahme bir şekl-i hal bu.

"Sana yanı başımda malik olmak isterim. Dünyada bence bundan başka bir şey yok."

"Mücrim miyim masum mu? Makul mıyım, zencir-bend edilecek bir deli mi? Tabii miyim, gayri tabii mi? Bilmem. Zira şu meselenin girifliğinde kayboldum. Sen, sen, yani müşahhas müşkilat, zî-hayat bir adem-i imkân, mükemmel bir sihir ve füsün. Sen cazibe ve damgadan yapılmışsın. İşte nokta-i nazarım. Be an şart ki gelmeyesin, yoksa derhal fikrimi değiştiririm

Bana ders-i ahlak verecek ve alkolün mazarratlarını sayıp dökceğine kendin gel. Bilmediğin bir şey var ki içmekle zehirden şifa umduğum, hayatı ab-i hayatta, mevcudiyetini gaybubetinde aradığımdır."

"Bana mucib-i salâh olacak ferd-i âferide sensin; sen olmayınca mahvoluyorum. İmdat Lüsiyen, imdat, can kurtaran yok mu"

"Yüz kişiyle muhat olsam da kendimi yalnız hissediyorum ve düşünüyorum: O burada olsa daha yalnız kalacağım"

"Ruhumun nısfını bana bıraktığından dolayı sana müteşekkirim, zira nısf-i diğeri sende, çabuk gel, iade et, ruhun yarısıyla yaşanamaz."

"Bu sene mesut olamamıştım, inşallah yeni sene bizi birleştirir. Yoksa bu dizi dizi seneler neye yarar?"

"Sensiz hayat, ölümdür. Yok, hayır, belki ölünce seni görmek, himaye etmek, yakınında olmak imkânını kazanacağım, zira tayfım daima sağ omuzuna konmuş bulunacak, şimdiden haberin olsun, bir gün yanağında soğuk nefes hissedersen sakın korkma! Ama hayır, senin için bu nefesi sana karşı duyduğum aşktan ibaret olan ilahî ateşle ısıdırmanın çaresini bulacağım!

"Madem ki mahpussun, niçin hürriyet vaad ediyorsun? Bir gayret et, sevişen insanlar için tayyedilemeyecek meraklı yoktur. Bizzat dövdüğün zincirlerini kır ve avdet et.

"Yaptığın ne güzel tenezzüh! Bana gönderdiğin yaprağın hikâyesinden mütehassisim, senin söylemediğin çok şeyler nakletti. Bütün mahlukatın lisanını aynı derecede anlarım. Çiçeklerin, ağaçların, hayvanatın, cemadâtın lisanı Hakkın lisanıdır, zira Allah ekseriyet vahdettir. Bu vahdet beni seninle tevhit etti. Allah'ın mukaddes eserine karşı küstahlık edecek dereceye düşmeyelim. Zaten istesek bile yapamayız. Hakikaten benimle hal-i vahdette isen tevhit edilmiş olacaksın. Secde ediyorum düşünce!

41 1'akıt, 25 Temmuz 1944. Gazetede "edebilseydik" şeklinde olan bu kelime, Lüsiyen'in hatıralarının eskime nedeniyle gazetesinde değiştirildiği düşünülmektedir.

"Bütün sevdiklerini severim, seni bana yaklaştırmaktan meneden hariç. Bu, sen bile olsan nefret ederdim.

"Boşluktan dehşet duyuyorum. Bu müthiş , korkunç, bu tahripkâr, bu zalim yalnızlığa daha fazla dayanamayacağımı hissediyorum.

"Gel, bil ki seni bir daha bırakmam.

"Gel, beni kurtar.

"Kismetse seni tekrar görmekle bahtiyar olacağım demektir. Âdeta haşyetle korkuyorum, sevinçten ölmek mümkün olacağına inanır mısın? İnanmasan bile, ben kabul ediyorum. İztıraptan ölmektense, sevinçten ölmek şayan-ı tercihtir Yanıma gelmezsen başıma gelecek budur.

"Kabrimin üzerinde istediğim çiçekler yalnız senden kalan mesut hatıralardır. O tarhta ruhum her gece bunlardan birini koparmaya gelecek. İçlerinde tercih ettiğim çiçek, en güzeli olduğundan, avdetinle bahsettiğin çiçek olacak. Yalnız o ebedî huzurumu temine kifayet edecek.

"Kolum ağrıyor, sana ancak şu kelimeyi yazabiliyorum: Gel.

"Mükemmel otel, ferah-feza manzara, zarif cemiyet; madem ki sen yoksun, hepsi vız gelir bana.

"Bütün bunları sana söyleyişim ta'zir veya tekdir etmek, yahut hüzün vermek için değil, sadece gıyabındaki hakk-ı şikâyetimi ifade için. Badema sana bu haktan bahsetmem; fakat bil ki bakidir ve müstakbelde yazacağım mektupların her satırında bunu oku.

"Madem ki dünyada en çok sevdiğin mahluk benim. Ben de en çok seni sevdiğim için yanımda olmanı isteyişimi çok görme."

"Sen yokken ihtiyarım, zaafıla, haşyetle, sana burada sahip olmak arzusuyla titriyorum, sen benim gençliğimsin, hararetim, hayatımsın.

"Sana bir ayrılığı hiç bir zaman tavsiye etmedim. İster istemez oldu, Fakat hakkın var. Yegâne mücrim benim. Eğer böyle olacağını bilseydim seni katiiyyen gitmeğe bırakmazdım. Bu ayrılıktan ziyadesiyle muztarip oldum artık iktidarım yok, dön, başka deva kalmadı."

"Bir tek felaket var: Senin benden uzakta olman, o kadar."

"Niçin burada değilsin de evvel zamandaki gibi bütün bu mesaili birlikte müzakere etmiyoruz? O mazinin hâle inkılâbı ümidini ümidle ancak yaşıyorum."

"Sâlimen muvasalat ettim. Fakat ben seni düşünüyorum, seni yani ikimizi."

"Halim ne olacak?"

"Bir yangın şâhâne bir şehri bir vadi-i remada tahvil eder, bir hadise bir kalb-i ummanı sirişke kalbeder, mevt bir dimağ-ı muhteşemi akrep yuvasına çevirir, bir zelzele cibali bir avuç toza ırca eder. Bütün bunlar mümkün elvukudur, çünkü sen benden baıdsın. Şayet müeb-beden avdet etmezsen bu dahiyeler eserin olacak, rüz-ı cezada mesul olursun. İyi etmiyorsun Lüsiyen, sana yakışmaz gel."

"Seni ne raddelerde sevdiğimi bilseydin sana ne derece muhtaç olduğumu da bilirdin. Bu arzu idrak edilecek için yapılacak bir muadele

var, sen de onu yap. Bütün bunları hiss-i tabiîmle bilirim, zaten kâffe-i malumatım da böyledir. Fakat senin riyaziyeyle istinasın var. Bu amelîyeyi bilâ-sehve yapabilirsin. Madem ki bana rakamları hesaba katmak lazımdır dedin, haydi, göster kendini. Bana gelince: Son defa göz bebeklerimle, onlara akseden aziz hayalini ayıran saniyeleri saymağa çalıştığım günden beri korkmakla beraber rakamlara kafi el-sabık hiç bir kıymet atfetmemekte devam ediyorum. Gel artık" 42

Görüldüğü gibi Hâmid ile Lüsüyen'in hayatları hakkında birçok belirsizlikler vardır. Bunların halli ancak başka kaynaklardaki bilgi kırıntılarıyla tamamlanabilir.

Hâmid'in oğlu Hüseyin'in mektupları bu niteliktedir. Hüseyin'in babasına yazdığı 3 Mart 1913 tarihli mektupta yer alan şu ifadesinin Lüsüyen için kullanılmış olduğunu sanıyorum: "Viyana'dan 20 Şubat 1913 tarihli mektubunuzu Cumartesi sabahı aldım. Afiyetiniz haberinden başka mündericatında memnun edecek bir şey bulamadım. O mundar kârıyî hâlâ birlikte sürüklemekte olduğunuzdan dolayı teessüfler ediyorum. Hem zarurettten bahsediyorsunuz, sonra da Viyana'yı terkedemiyorsunuz. İstanbul'da beyler ve güzel yalı dururken Viyana otellerinde parayı rehinciden alıp sokağa atmaya anlayamıyorum. İstanbul'a giderken kârıyî da birlikte götürceğinize eminim. Pek fena olacak. Âyânlığı İstanbul'da iken dahi verirler, yapmayacaklarsa Viyana'da olduğunuzdan dolayı yaparlar mı? Her ne ise siz yine arzunuz vechile hareket edeceğinizden fazla söylemekten hiç bir faide olmayacaktır. Cenab-ı Hak sıhhat ve afiyet ihsan etsin de sağ ve var olasınız"

Lüsüyen 1912'de Londra'da Hüseyin ile tanıştığından söz edip onun için çok mültefit sözler söylemesine rağmen, anlaşılan Hüseyin benzer duyguları ona karşı beslememektedir.

28 Mart 1913 tarihli mektubunda da şöyle der: "Sizden çoktandır mektup alamadım. Pek merak ediyorum, lâkin elhamdülillah geçen gün Türk gazetelerinde Dersaadet'e muvasalatınızı gördüm.

İbrahim Beyefendi ve diğer zevat istikbale gelmişler. 3 Marttan beri orada bulunduğunuz halde şimdiye kadar bir mektup yazmadınız. Adresinizi bilmediğimden bu mektubumu yalıya gönderiyorum. Siz tabii yalnız olmadığınızdan mutlak bir otele inmişsinizdir. İnşallah yarınki Avrupa postasından bir mektubunuz çıkar. Ancak onu beklemeden yarın hareket edecek seri Fransız vapuruna şu birkaç satırı yetiştirmek istedim".⁴³ Bu satırlardan anlaşılan Hâmid'in Lüsüyen Hanım'la birlikte 3 Mart 1913 tarihinde İstanbul'a gelmiş olmasıdır.

O tarihte Beyoğlu belediye reisi olan Ahmet İhsan kendileriyle Viyana'da görüşüğünü hatıralarında zikreder: "1912 yılının başlangıcındayız. Abdülhak Hâmid'i Osmanlı hariciye nazırı Noradonkiyan, Brüksel elçiliğinden azletmiş. Hâmid yüreğinde yeni parlayan aşkıyla, yani Bayan Lüsüyen'le Viyana'ya gelmişti. Ben Viyana'dan geçiyordum. İstanbul'a dönüyordum. O tarihte Beyoğlu Belediye reisi idim. Hâmid'in Viyana'da Astoria Otel'i'nde bulunduğunu duyunca ziyaretine gitmiştim. Birçok konuştuk, seviştik ve öpüştük. Ayrılıp İstanbul'a geldim. Aradan çok geçmedi. Hâmid'den bir mektup aldım"⁴⁴. Bu tarihin 1912 sonu veya 1913 başları olması gerekmektedir.

Hâmid, Ahmet İhsan'a mektubunda, bir otelde kendilerine bir yer ayırtmalarını istemektedir: "Lüsüyen'le İstanbul'a geleceğim. Beyoğlu'nda bir otelde oturmak lüzumu vardır; fakat bilirsin ki biz Türkleri ecnebi kadınla Beyoğlu otellerine almazlar. Bu müsaade sade yabancılar verilmiştir. Beyoğlu belediye reisisin, buna bir çare bul ve bizi bir otele yerleştir"⁴⁵.

43 İ. Enginün, "Hâmid ve Çocukları", Dergâh, 56, Ekim 1944, s. 10-11.

44 Ahmet İhsan, "Abdülhak Hâmid'in Hatıralarından", *Ülkü*, c.9, nr. 51, Mayıs 1937, s. 191-192. Hüseyin Cahit Yalçın da "Hâmid'in Ölümü" adlı yazısında bu karşılaşmadan söz eder: "1912 senesi sonlarında Avrupa'dan İstanbul'a dönüyordu. Kendisiyle Viyana'da bir otelin çay salonunda buluşmuşuk. Yanında genç ve güzel bir kadın vardır. Bu, bugün Hâmid'in acı matemini ebedî bir şefkat yarası ile taşıyan Lucienne Hanım'dır. Hâmid o tarihte altmış iki yaşında olduğunu söylüyordu. Daima mümtaz bir zarafetle kullandığı tek gözlüğünün bir hususiyet bahsettiği sevimli çehresinde zarif sakalina serpilmiş ak tellere rağmen, Hâmid o kadar genç, o kadar cazibeliydi ki, onun füsununa bir peyk gibi meclup olan genç kadın serzenişli nazarlarla bu ihtiyarlık tevchhümünü tezkip ediyordu. Hâmid o yaşta seviyor, aşk ilham ediyor ve çalışıyordu." *Yedigün*, 215, 21 Nisan 1937, s. 5.

45 Abdülhak Hâmid'in *Ölümü*, İstanbul: Dergâh Yayınları, c.2, 1995, s. 697.

Ahmet İhsan, Hâmid'in bu ricasını yerine getirir. Tepebaşı'nın karşısında Otel Kontinental'da yer ayırtır. "Otelin sahibi Fransızla Belediye Riyaseti odasına anlaştık. Hâmid'le Lüsüyen'e oda hazırlattım ve onları geldikleri gün Romanya vapurundan Galata rıhtımına aldardım, otele yerleştirdim⁴⁶. İki yıl daha geçti. Hâmid'le Lüsüyen'in nikâhları Bebek'te kiracı olduğu evde yapıldı." Bu ifadeye göre Hâmid'in Lüsüyen ile evlenmesi 1915 yılında olmalıdır. Lüsüyen Hanım ise kendisinin Hâmid ile üç defa evlendiğini söyler fakat yıllarını belirtmez.

Evlendikleri tarihte Hâmid ile Lüsüyen arasında kırk küsur yıllık bir yaş farkı vardır. Hâmid, Mütareke ve Millî Mücadele yıllarının çoğunu Avrupa'da özellikle Viyana'da geçirir. İstanbul'da iken Lüsüyen Hanım ile Hâmid birlikte önce Bebek'te (Hâmid, Hüseyin'e yazdığı 16 Haziran (1913) tarihli mektubunda Bebek'te ev tuttuklarını ve "eski Londra arkadaşlarıyla" görüştüklerini anlatmıştır⁴⁷), daha sonra da Sıraserviler'de otururlar, beraberce Avrupa'ya giderler. Hatıratında Hâmid "Refikam Lüsüyen Hanım'la Berlin'e iki defa gittik ve her gidişimizde onun validesini görmek üzere Brüksel'e de uğruyorduk. O tarihte Brüksel ve bütün Belçika Almanların taht-ı işgalinde idi" (s. 349) der. Berlin'e üçüncü defa gitmeye hazırlanırken, savaşın gidişi değişmiştir, ancak Viyana'ya ulaşabilirler. (s. 353). Hâmid bu seyahat izlenimlerini *Yâdigâr-ı Harb* (1917) adlı eserinde yazmıştır. Bu eserin 8. inci manzarında Peşte'de tren istasyonunda Seyyah Bir Türk ile Refikası olarak yer alan şahıslar Abdülhak Hâmid ile eşi Lüsüyen Hanım'dır. Bu kısa sahnenin,

46 Hâmid'in dönüşü şerefine bir ziyafet de düzenlenmiştir. "Büyük Hâmid'in Şerefine Bir Ziyafet" *Servet-i Fünun*, 1136, 28 Şubat 1328, s. 1136-1137; "Abdülhak Hâmid Bey şerefine dün keşide olunan ziyafet münasebetiyle" *Tasvir-i Efkâr*, 689, 23 Şubat 1328/8 Mart 1913.

47 Hüseyin tarihsiz bir mektubunda şöyle der: "16 Haziran tarihiyle Bebek'ten yazmış olduğunuz mektubunuzu kemal-i memnuniyetle okudum. Çok zamandan beri sizden haber alamadığımdan pek merak ediyordum. Bebek'te bir küçük ev tuttuğunuza ve eski Londra arkadaşlarıyla görüşülmekte olduğuna dahi pek memnun oldum. Ne hoş zaman geçiriyorsunuz demektir. Bendeniz de orada bulunmak ne kadar isterdim. Öyle hoş zamanları artık bizler rüyada görmeğe çalışmalıyız" İ. Enginün, "Hâmid ve Çukurbazı" *Orhan 56 Ekim 1994* <http://ortan.org>

baba tarafından Fransız olan eşinin Türklere hayranlığını göstermek amacı taşıdığını sanıyorum. Bu sahne şudur:

“SEYYAH TÜRK- Evet, bunlar bizim evlâd-ı vatan. Galiçya’ya gidiyorlar. Bu şimdi Peşte’den geçen sekizinci tren imiş.

REFİKASI- Türk askerlerini bu taraflarda görmek kim bilir sizde ne güzel hatıralar ikaz etmiştir. Onları burada görmekten ben bile ne kadar mahzuz oldum.

SEYYAH TÜRK- Galiçya’ya çok miktarda bir Türk kuvve-i askeriyesi gönderileceğini Berlin’de işitmiştik, değil mi?.

REFİKASI- Evet. Bu sevkıyatın Almanya’da ne kadar hüsn-i tesir ettiğini de gördük.

SEYYAH TÜRK- Tabii Avusturya ve Macaristan’da daha ziyade makbule geçer.

REFİKASI- Böyle birçok serhadlerde büyük, büyük kuvâ-yı askeriye sevkine muvaffakiyet şâyân-ı iftihar bir kudret ve azamete ve pek mühim bir azm ü himmete delâlet eder. Doğrusu ben de müftechir oluyorum.

SEYYAH TÜRK- Siz, benim refikam an-asıl Fransız olduğunuzdan elbette benim kadar fahredemezsiniz.

REFİKASI- Bu hiç bir vakitte büyüklüğü görmeğe mâni değildir. Ben sizin refikanız ve Türk tebasından olduğum için Türkleri zinde ve tüvanâ görmekle elbette bir mefharet hissederim. Türkiye ile Fransa’nın aralarında muharebe olduğunu gönlüm istemezdi; lâkin bir kerre olmuş; şimdi her iki tarafın da mağlup olmayıp sâlimen akd-i sulh etmelerini temennide bulunuyorum. Çanakkale’de boğaz boğaza geldikleri zamanlarda size biddefeat söylediğim vechile eğer Fransızlar galebe edip de İstanbul’a girecek olurlarsa ben hicabımdan yere geçerdim; fakat çekilip gittikleri zaman bilakis müsterih olmuştum. Ben isterim ki tarihî meveddetler daima tahattur edilsin; ki Fransızlar eski zamanlarda Türkiye’den gördükleri imdadı unutmasınlar; ki her iki taraf da birbirini ızırâr etmesin. Bunları ister ve temenni ederim. Lâkin Almanların Fransa’yı ezdiklerini istemem!...

SEYYAH TÜRK- Bunlar pek semahatli hislerdir, bir şey denilemez.

REFİKASI- Böyle kadim vesait-i muhâdenet mevcut iken Türklerin Fransa aleyhinde Almanlarla beraber olması benim keşfedemeyeceğim sebeplere müstenid olsa gerektir.

SEYYAH TÜRK- Bunda keşfedilemeyecek ne var ya? Hâl-i hâzır açık, vukuât ve şuun meydanda: Fransızlar bizim tarihî düşmanımızla nasıl aleyhimizde ittifak ettilerse biz de öyle mukabele ediyoruz. Lâkin şimdi bu bahsin sırası değildir. Hattâ bizim muhakemâtımızın vukuât üzerine hiç bir tesiri olamaz. Türk askerleri Moskof sürülerini tartdetmek için Galiçya cephesine giderlerken, bizim yaşamak için İstanbul’a gidişimiz

bana pek dokunuyor!.. Sen bilirsin ki ben sana Türkçe söylerken, sen derim; fakat Fransızca konuştuğumuz zaman "siz"siniz.

(Düdükler öter.)

BİR ŞİMENDÖFER MEMURU- Eğer İstanbul yolcularındansanız, tren geliyor!..

SEYYAH TÜRK- Başka yolcular da vardı, değil mi?.

BİR ŞİMENDÖFER MEMURU- Başkaları için daha kapılar açılmadı. Onlar intizâr odasında bekliyorlar. Siz burada beklemek ve asker zâbitleri gibi trene de herkesten evvel girmek imtiyazına mâliksiniz. Bu yurunuz.

SEYYAH TÜRK- (Yavaşça refikasına) Umalım ki bu geçici bir imtiyaz olmaya."⁴⁸

Hâmid'in de onayıyla Lüsiyen Hanım Kont Soranzo ile evlenir ve onunla birlikte İtalya'ya gider. Taha Toros bu konuda şöyle der: "Pera Palas'ta eşini Kont Mişel Soranzo ile evlendiren Hâmid, bu evliliğin şahitliğini yapmış, gerdek gecesi de onların odasının bitişiğindeki odada yatmıştır!"⁴⁹

"Ne var ki, ihtiyar âşık, bir türlü Lüsyen'den kendisini koparamamıştır. Kocasını Kont Mişel ile İtalya'nın en büyük vapuru Semiramis ile Venedik'e giderken Galata rıhtımında Hâmid'in mendil sallayarak uğurlaması, çevresinde çok garipsenmiştir! Lüsiyen'in hasretine dayanamayan şairimiz, sonraki yıllarda Venedik'e giderek,

48 *Yâdigâr-ı Harb* Menâzır-ı muhtelifeyi hâvi tiyatro tarzında yazılmış mensûr ve manzûmdur, Âsâr-ı Müfide Kütübhanesi Yayınları, İstanbul, Matbaa-ı Âmire 1335/1917 s. 90-94.

49 *Mazi Cenneti*, İletişim Yayınları, 1992, s. 49. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Gençlik ve Edebiyat Hatıra-ları*'nda (Bilgi Yayınevi, 1969, s. 258.) Lüsiyen Hanım'dan naklen bu olayı anlatır. Yakup Kadri bu günleri "hasret devri" diye niteler. Lüsiyen Hanım gittikten sonra Hâmid yürürken, eskisinden düşkün görünür ama yine de herkesin bakışlarını üzerinde toplayan "bir başkalığı" vardır. Gece âlemlerine devam "bedenî gücü yetse bile, mali gücü asla elvermezdi. Çektiği geçim sıkıntısı hepimizce malum olan acı bir gerçektir. Zaten, kendisi de bunu saklamıyordu. Viyana'da, rengi atmış bir pardesü ve altı aşınmış kunduralarla dolaşmasını tasvir eden bir şiiriyle nasıl bir yoksuzluk içine düştüğünü âleme ilan etmiş bulunuyordu. İstanbul hükûmeti memlekete dönebilmesi için ona ancak bir yol parası gönderebilmiş; bu kadarlık bir yardım da bazı demagogların söylentilerine yol açmıştı. Abdülhak Hâmid'in o söylentilere verdiği cevap ki -ki bir gazetede yayınlanmıştı- hâlâ hatırımdadır. Bu cevabında Şair-i azam özetleme şöyle diyordu: "Benim kalemin harcı âlemdir. Devletten olsun, milletten olsun, gördüğüm yardımların hesabını kimseye vermeğe mecbur değilim. Sanırım ki, Hâmid Beyin siyasi polemiklere karışmaması için P.D.F.Kitap Arşivi'ne https://s2592609

yanlarında misafirlik yapmış, onların da 1924 yılında İstanbul'a gelmelerini sağlayarak konuk etmiştir!"⁵⁰ Lüsiyen Hanım'ın henüz Pera Palas'ta iken Hâmid'e mektup yazmaya başladığı görülmektedir.

Hâmid bu evlenme olayını hatıralarında anlatmıştır. "Refikam Lüsiyen Hanım benim müsaademle Avrupa'ya gitmişti. Daima mektuplarını alıyordum. Ben bir müddet Kemalade Ekrem'in Arnavutköyü'ndeki evinde misafir kaldım. Sonra yine Arnavutköyü'nde başka bir eve naklettim. Sekiz dokuz ay kadar bu suretle gûzar etti. Lüsiyen Hanım evvelce benden aldığı mezuniyete istinaden İtalya asilzadegânından Kont Soranzo'ya namzet olduğu halde İstanbul'da evlenmek üzere nişanlısıyla beraber geldi"⁵¹. Birkaç gün sonra teehhül ettiler. Bunlar hep benim marzi ve muvafakatımla olmuştu. Kont Soranzo ise Lüsiyen'in kemafi's-sâbık benimle münasebet-i düstane-de bulunmasına muhalefet etmeyeceğini vaad etmişti. Yani o şart ile tezevvüç etmiştiler. Âyin-i izdivaç buradaki Katolik Kilisesinde⁵² icra olunduktan bir ay sonra Venedik'e müteveccihen İstanbul'dan hareket ettiler. Fakir de çok geçmeden onları takip ettim. Venedik'te misafirleri oldum. Ve 25 gün kadar müsaferetten sonra münferiden Viyana'ya gittim"⁵³. Hâmid'in bu ziyareti herhalde 1920 Kasım sonu, Aralık başı olmalıdır. Zira Lüsiyen Hanım 14 Kasım 1920

50 Taha Toros, *Mâzi Cenneti, İletişim Yayınları*, s. 57.

51 Lüsiyen Hanım bir mektubunda R adlı bir başka nişanlıdan da söz etmektedir. (52. Mektup) Hatıralarında da Belçika'da iken bir Belçikalı gençle sözlü olduğunu anlatır. (*İ'akıt*, Nisan 1944). Yakup Kadri de Lüsiyen Hanım'dan naklen onun Hâmid'den başka iki evlilik geçirmiş olduğunu yazar:

"Lucienne hanım derdi ki" "Ben, beyefendiden başka iki kocaya daha varmış bir kadını. Onların her ikisi de yaşça küvüm olan kimselerdi. Fakat, itiraf ederim ki, tanıdığım tek erkek beyefendidir. Bütün ihtiraslarıyla aşk denilen şeyi yalnız onda gördüm" Bütün ihtirasları, yani bütün fevranları, fırtınaları ve kıskançlıklarıyla" (s. 251-252). Bu fırtına ve kıskançlıklarla ilgili bazı olayları da yine Lüsiyen Hanım'dan naklen zikreder. *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*, Bilgi Yayınevi, 1969, s. 251-252)

52 Bu konuda da rivayetler muhtelif. Lüsiyen'in dostu olduğunu söyleyen Münvever Ayaşlı nikâhın Dame de Sion mektebinin kilisesinde kıyıldığını belirtir. *İşittiklerim.. Gördüklerim.. Bildiklerim..* Güray Matbaacılık, İstanbul 1973, s. 53.

53 *Abdülhâlık Hâmid'in Hatıraları*, s. 859, <https://rantey.org>

tarihli mektubunda "Kışın gerisini nerede geçireceğime karar vermeden önce sizi bekliyorum, benim sevgili dalgınım, gelişinizi bana vaktinde bildirmeye çalışın, ilk Venedik görüntüsü için rıhtımda beni görmemenizi istemem kesinlikle" demektedir ve bir cümlelik Aralık 1920 (gün belirtilmemiş) mektubundan sonra hemen 1 Ocak 1921 tarihli mektup yer alır. Hâmid "Hotel Royal Danieli Venezia" antetli kâğıda yazdığı tarihsiz bir mektupta "İstanbul'dan alelacele çıktığım için -niçin acele ettim bilmem a- sizinle görüşemedim"⁵⁴ der ki, Lüsiyen Hanım'ın ardından, alelacele, ailesine veda bile etmeden gittiğini gösterir. 19 Ocak 1921 tarihinde Viyana'dan kime hitap ettiğini bilmediğim mektupta da "Lüsiven Napoli'de kaldı"⁵⁵ der ki bu ifade de Lüsiyen Hanım'ın mektuplarıyla uygunluk gösterir. Lüsiyen Hanım'ın hatıralarında ise bu evlilikle ilgili yazdıkları pek kısadır.⁵⁶

Lüsiyen Hanım Hâmid'i bütün mektuplarında Venedik'e davet eder. Hâmid 1920 sonunda gittiği Avrupa'da iki yıl kalır. Bunun bir sebebi de ölmüş oğlunun eşi Violet ile iki kızının Viyana'ya gelmiş olmaları dolayısıyla onlara yardımcı olmaya çalışmasıdır. 1922 yılında Âşir'e yazdığı (12 ve 23 Nisan tarihli) mektuplarda Lüsiyen Hanım'ın Hâmid'den gizlice sattırdığı bir iğne meselesinden söz eder⁵⁷. Lüsiyen Hanım da 4 Mayıs 1922 tarihli mektubunda buna temas eder ve sızlanır. Anlaşıldığına göre Lüsiyen bir mücevherini rehine vermek yerine satmış ve Hâmid'e bunu haber vermemiştir. Bu ciddi bir sıkıntıya yol açar ve Lüsiyen bu konuda hemen çocukça mazeretlere sığınır.

54 *Abdülhak Hâmid'in Mektupları*, s. 715.

55 *Abdülhak Hâmid'in Mektupları*, s. 716.

56 Lüsiyen Hanım'ın Hatıraları, *Vakit*, Nisan 1944. Bu evlilik çok yankı uyandırmıştır. Lüsiyen Hanım'dan naklen Yakup Kadri de bu evliliği garipliğinden söz eder. *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*, s. 257.

57 "Lüsiyen Hanım her işi benden gizli tutmuştur. İğneyi sattırdığından haberim yoktu. Her ne ise Ferruh'tan istikraz edilen iki yüz kuron için bir çek yaptırıp ya doğrudan doğruya sana yahut bana göndermekte ihmal ve imhal etmemesini kendine yazdım." *Abdülhak Hâmid'in Mektupları*, s. 720-721. Bunun ilk olay olmadığı ve Hâmid'in adamakıllı ciddiye aldığı konuyu büyük elçi vakfesiyle de kontrol ettirdiği

Hâmid'in Lüsüyen'i görme arzusu öylesine kuvvetlidir ki, Kont Soranzo için İstanbul'da bir görev sağlanmasını, o tarihte çok çetin müzakerelerle başbaşa olan İsmet Paşa'dan istemekten çekinmez. 25 Aralık 1922 tarihli mektubunda Venedik'te oturan İtalya asillerinden "mitralyöz bölümü kumandanı Kont Mişel Soranzo gayet Türk muhibbi bir zat olduğundan" İtalyan hükûmetinin kendisini İstanbul'a görevle yollamasının uygun bir fırsatta İtalya siyasi temsilcisinden istenmesini diler ve "Kontes Lüsüyen Soranzo"nun vaktiyle tanıştıkları eski eşi olduğunu belirtir⁵⁸. Bütün bunlardan Hâmid'in Lüsüyen Hanım'ı yanından pek ayırmak istemediği görülmektedir. İsmet Paşa'ya Lozan görüşmeleri sırasında yazmış olduğu bu mektup gerçekten insanı dehşete düşürmektedir. Türkiye'nin ölüm kalım savaşıdan çıktıktan sonra, varlığını diplomatik alanda da kabul ettirme mücadelesi sırasında Hâmid'in böylesine bir mektup yazması, onun hodgâm aşkının bir delili olmaktan öteye gitmez.

21 Kasım 1922 tarihli mektubunda Hâmid'in İstanbul'a dönmek istemesinden duyduğu üzüntüyü belirten Lüsüyen Hanım, Hâmid'in kararlı olduğunu görünce, 2 Aralık 1922 tarihli mektubunda kendisinin Viyana'ya gidip Hâmid'i önce Venedik'e getireceğini sonra da "birlikte" İstanbul'a döneceklerini yazar. Bunlar Hâmid'in hatıralarında da yer alır.⁵⁹ Mektuplar bundan sonra 29 Mayıs 1925'te Pire'den Lüsüyen'in Hâmid'den ayrılığa dayanamadığını yazdığı mektuba atlar.

Lüsüyen Hanım'ın 1923 yılının Ekim ayında İstanbul'da Hâmid ile beraber olduğu anlaşılmaktadır. Zira İsmail Müştak'a 4 Ekim

anlaşılmaktadır. 1. 10. 1912 - 11. 1. 1918 arası Viyana'da büyükelçi olarak bulunan Hilmi Paşa, Hâmid'in 25 Mart 1914 tarihli mektubuna cevaben Hâmid'in nişanının rehine verilmeyip satılmış olduğunu haber verir. Hâmid'in incisi hakkında bk. Lüsüyen Hanım'ın 25. Mektubu.

58 Mektubun tam metni için bk. *Abdülhak Hâmid'in Mektupları*, s. 728. Taha Toros, *Mâzi Cenneti*, s. 58. Lüsüyen Hanım hatıralarında İsmet Paşa'nın Siraselvililer'deki evlerine "satraç oynamak" için geldiğini yazar. "Oyunculuğu gayet kuvvetliydi ve iki rakip birbirini yenebilmek için hayli ısrarla uğraşılar" *Vakit*, 17 Mayıs 1944.

59 *Abdülhak Hâmid'in Hatıraları*, s. 359. Venedik'ten çok hoşlanan Hâmid kaldıkları yere, gördüklerini ve duyduklarını yazıyordu. (s. 366-370) www.aydinlar.org

1923 tarihinde ortak bir mektup yazmışlardır⁶⁰. Taha Toros da "1924 yılında İstanbul'a gelmelerini sağlayarak konuk etmiştir" demektedir⁶¹.

Bundan sonra Lüsiyen Hanım'la Kont Soranzo'nun arasındaki anlaşmazlıklar çoğalmış gibidir çünkü mektuplarda Lüsiyen Hanım'ın şikâyetleri artar. Lüsiyen Hanım'ın Ekim 1920'den 1927'ye kadar yazdığı mektupları 1932 yılında Hâmid'in kısa bir önsözüyle yayınlanmıştır⁶². Hâmid bu önsözünde Lüsiyen Hanım'la arasındaki münasebeti "Hiremle şebâbın bu hârikulade imtizacı, iki hâlet-i ruhiyenin izdivacı diye tavsif olunabilir" cümlesiyle niteler ve Lüsiyen Hanım'ın "her türlü maddi menfaat"ı bir kenara iterek "menfaatsız tarafa" yani kendisine gösterdiği bağlılığı onun "necabeti"ine bağlar. Bu davranış "bir hayret-i takdir-âmiz ile telakki olunur" der.

Hâmid, Lüsiyen'in kendisine olan bağlılığının hattâ ihtirasının ifadesi olan bu mektupların edebiyat açısından da kıymetli oluşlarını "samimiyet"lerine bağlar ve Balzac'ın bir sözünü nakleder: "Bir büyük ihtiras, bir şâheser kadar hâiz-i nedrettir."

Hâmid yaşlılık günlerinin bu son aşkını yazdığı önsözün son cümlesinde "Beni anlayan onunla, onu anlayan ben olmak, işte bizi birbirimize rabteden sâik-i evvel" diye özetler. Lüsiyen Hanım da Hâmid'i "Sensiz de seninle de yaşanmaz" mısraı ile anlatmıştır Lüsiyen Hanım mektuplarının başına Ovidius'un bu mısraını aslı ile birlikte almıştır. Sanıyorum bu alıntı Lüsiyen Hanım'ın da Hâmid'e

60 Mektubun metni için bk. *Abdülhak Hâmid'in Mektupları*, s. 733.

61 *Mazi Cenneti*, s. 57. Münvever Ayaşlı Kont'un ticaretle uğraştığını yazar. *İşittiklerim..Gördüklerim.Bildiklerim..* Güryay Matbaacılık, İstanbul 197,s. 54.

62 Bu mektuplardan bazıları yayınlanmıştır. "Lüsyen Hanım'dan Abdülhak Hâmid'e Mektuplar", Çev. İsmail Yerguz, *Kitaplık*, 16, Temmuz-Ağustos 1995, s. 56-58. Lüsiyen Hanım bir diğer kitapta da denemelerini toplamıştır. *Perspectives*, Matbaacılık ve Neşriyat Türk Anonim Şirketi, İstanbul 1934, 210 s. Bu yazılardan "Anniversaire" (s. 162-170) adlı yazı Hâmid hakkındadır: Lüsiyen Abdülhak Hâmid. Bu yazının Türkçesi de yayınlanmıştır: "Yıldönümü", Lüsyen Abdülhak Hâmid, *Perspektif'ten. Cumhuriyet*, 22 Nisan 1929; Aışan Reşit Tanural, *Hâmid Ölümlünden Sonra*, Büyük Şairler Serisi 1, Tefeyyüz Kitaphanesi, İstanbul 1938, 9-13. *Perspectives* hakkında bir tanıtma için bk.Va-Nu, "Lüsiyen Abdülhak Hâmid Hanım" *Haber* 739, 21 Mayıs 1934. Va-Nu bu yazısında "Ve nihayet *Perspectives* ile de, Lüsiyen Hanım, doğrudan doğruya edebiyata girmiş oluyor" der. www.dertey.org

karşı duygularını ifade etmektedir. Bazı mektuplarında da Hâmid'in mektuplarına numara koyduğunu ve kendisini üzen ifadeler kullandığını belirtmektedir.

Bu mektuplardan, bir başkasıyla evli olduğu halde Lüsiyen Hanım'ın Hâmid'e olan bağlılığı ve aşkı görülmektedir. O mutlu olmak isteyen, ama yaptığı seçimin mutluluk getirmediğini gören bir kadındır. "Siz olmadan da mutlu olamam ben" (8. mektup) derken bir türlü elindekilerle yetinemeyen Hâmid'e benzer⁶³. Venedik'teki konak mühürlüdür. Miras meseleleri vardır, kocası "nazlı, şımarık" Kont Mişel Soranzo işlere koşmak zorundadır (8. mektup). Lüsiyen yolda eşyalarını kaybetmiş olmaktan çok muztariptir. Hamîd'e "o Ruslarla daha fazla çılgınlık yapmayın" (s. 15) derken okuyucu, Hâmid'in İstanbul'da o günlerde nasıl bir hayat sürdüğünü sormaktan kendini alamaz. Yakup Kadri'nin romanlarında ve hatıralarında⁶⁴ anlattığı Rusların İstanbul'a getirdiği eğlence hayatında Hâmit'in de bulunduğunu Lüsiyen'in bu satırları hatıra getirtmektedir.

63 Hâmid kadınlarla ilgili çok samimi itiraflarını çeşitli mektuplarında dile getirir. bk. *Abdülhak Hâmid'in Mektupları. Cünûn-ı Aşk*'in kendisine çok benzeyen kahramanı Maharaça da bir türlü aralarında tercih yapamadığı iki aşk arasında kalıp bir kâbus geçirirken şu sözleri söyler:

"Zaten bu hayat bir nefes, ibtidası yok
ki intihâsı olsun, bir rüya-yı kâzibe! (*Kadınlara bakarak*)
Ancak bu tâife-i hüsnâda cazibe
ve bizde meczubiyet var. Maksud-ı hayat
bu, kusuru bütün vehmiyyât u vâhiyât (*Savt-ı büleml ile*)
Ey hâlık-i cism ü can olan bin bir mabûd!
Bu gıysü-yı siyah ile bu çeşm-i kebûd,
leyl ü nehar-ı hilkat değil midir? Bunlar,
ben sizden niyaz ederim, benim olsunlar!
Dünya sizin olsun. Vatan size emanet,
onu da ahalisini de siz siyanet
edin. Ben, bunlara mâlik olayım, yeter! (*Cünûn-ı Aşk Manzar* 30-31)

64 Yakup Kadri Hâmid'in sefih bir eğlencesine şahit olduğunu yazar. "İlk gençlik çağımda, Abdülhak Hâmid benim için yerde mi, gökte mi olduğu bilinmeyen bir mitolojik varlıktı. Eserlerini okurken bana hâiften birtakım sesler duyuyordum gibi gelirdi. Bunları bizcileyin etten kemikten bir yaratığın yazmış olacağına ihtimal veremezdim." (s. 240) Yakup Kadri "Sesinde bile dahiyane bir ton" bulur (s. 245).

"Tepebaşında Garden Bar'a gidişlerimizde ona sık sık rastgeldiğimiz olurdu." (s. 248) Hâmid, Süleyman Nazif ve Süleyman Nesip'le beraber oturur. Mariette adlı hepsini büyüten kız, bir gece gençler, cenelerindeki parayı toplayıp masalarına

Lüsiyen mektuplarında sık sık hastalandığından söz eder. Eski mektuplarında hastalıklarından pek şikâyet etmeyen Hâmid'in Lüsiyen'e yazdığı mektuplarda çok sık ağrılarından, ameliyatından söz ettiği (26 Ağustos 1921'de bir hafta sanatoryumda kalmıştır) anlaşılmaktadır. Aralık 1920 tarihli mektuba göre (11. mektup Aralık başında yazılmış olmalı) Lüsiyen Budapeşte'de zatülcemp olmuş, hastalık İtalya'da tekrarlamıştır ve Lüsiyen Hanım klinikte yatmıştır (27 Ocak 1921). Hâmid, Lüsiyen'e kendisini "ilgilendiren tek şeyin" Lüsiyen'in sağlığı olduğunu söylemiştir, o da bu konuda bol bol bilgi vermektedir. Korkulan, hastalığın verem olmasıdır. 13 Mart 1921'de Hâmid "melankolik" bir mektup yazmıştır. Lüsiyen "mutludur" ama bu mutluluk Hâmid ile geçirdiği "güzel bir rüya"ya benzer yılların yerini tutmamaktadır, bu "güzel rüyanın" "kapkara ve kapalı anları" da çoktur. Lüsiyen aralarındaki münasebeti didikler: 2 Nisan 1921 tarihli mektubunda "Ama nasıl bir dostluktan bizi birbirimize bağlayan! Benim size ve sizin bana olan hayranlığınız nasıl bir şeydi? Nasıl her şeyi tıpatıp aynı biçimde hissediyor ve görüyorduk!" (25. Mektup) der. Lüsiyen Anadolu haberlerini heyecanla takip eder. Hâmid onun inşaat ve dekorasyon işleriyle uğraşmasını yadırgamış olmalı ki, Lüsiyen "Bunlarla ilgilenmem niçin şaşırtıyor sizi? Bu ev benim evim" (Mektup 26) dedikten sonra ev bu halde olsa da Hâmit'i ağırlayabileceğini söyler ve Bebek'teki Ramazan'ı hatırlayarak, "Allahım şimdi bunlar ne kadar uzak ve benim o evi ayakta tutmak için ne kadar gayret sarfetmiş olduğumu ille de hatırlamam mı gerekir" (Mektup 26) der. Hâmid'e de vaktiyle onu rahat ettirmek için yaptıklarını hatırlatır. (Lüsiyen'in bu özelliğini ondan bahseden bütün yazarlar anarlar.) Ev ancak 6 Kasım 1921'de hazır olur ve Lüsiyen evden nihayet işçilerin çıktığını haber verir. Ama Hâmid gel-

davet ederler. Ama kız Hâmid'in masasında durur ve orada kalır. Hâmid gençleri de masasına davet eder. "O saçlı sakallı muhteşem ihtiyarın çevresinde herkesin dikkatini çeken acayip" bir sahne oluşmuştur. Hâmid kıızı durmadan öpmektedir. Gençler onun şiirlerini tekrarlarlar. Şair Fransız güzeliyle sabahleyin gider. Kız Hâmid'in büyüüne kapılmıştır. Yakup Kadri onu fena halde kıskanır. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Gençlik ve Edip'in Hatıraları*, Bilgi Yayınları, 1969, s. 248-252)

memektedir, bu Lüsiyen'in endişesini artırır: "Felçli misiniz?" "Kırgın mısınız" "Kuşkulanıyor musunuz benden" (Mektup 49) diye sorar. Sadece Hâmid'in odasını hazırlamakla yetinmemiş, Hüseyin'in kızı Cyntia'nın da odasını hazırlamıştır (Mektup 49), Lüsiyen, Hâmid'in "çok sevilen insanlar gibi" "hain" olduğunu, sevgisini hak etmediğini de söyler (Mektup 27), zira Hâmid Lüsiyen'in her söylediğinden kuşkulandır. Ufak hatırlatmalar Lüsiyen'in İstanbul'da sevilmemiş olduğunu anlatmaktadır. Hâmid anlaşıldığına göre Lüsiyen'i kıskandırmaya çalışmaktadır: 1 Temmuz 1921'de "kıızıl saçlı bir kıza" tutulduğunu bildirmiştir (Mektup 32). Hâmid ondan Almanca dersi alır. Lüsiyen Almanca öğrenmek için geç kaldığını söyler (Mektup 33)⁶⁵. İstanbul hasreti başlamıştır. Çamlıca'da Hâmid'le beraber olmayı özler (7 Eylül 1921), fakat kızdığı zaman da Hâmid'i cezalandırmak için onu mektupsuz bırakır. Mektuplarda yeterli açıklama yapılmayınca Lüsiyen hayalini çalıştırır. 6 Ocak 1922 tarihli mektup Lüsiyen Hanım'ın duygularının karışıklığını anlatır. Hâmid'in mektupları onu "allak bullak" etmektedir. Onun kendisinden ne istediğini, bir türlü anlayamaz. Sanki Hâmid onu kıskanmaktadır. Lüsiyen Hâmid'e yeni ailesini (Hüseyin'in eşi Violet ve kızları) sevmesini öğütler (Mektup 50). Hâmid'in mektupları Lüsiyen'e o kadar acı verir ki mektup geldiğinde onları açmaktan korkar. Hâmid artık yaptıklarını anlatmamaktadır. 13 Nisan 1922 tarihli mektubunda Viyana'dan ayrılacağını bildirir.

Lüsiyen, Hâmid'in çevresindeki arkadaşları beğenmez. Onun bunlardan nasıl hoşlandığını sorar (Mektup 120). Hâmid hasta imiş. Lüsiyen onu suçlar. Kendisine dikkat etmemektedir (Mektup 121). 1926 Nisan'ındaki mektubunda Lüsiyen Hâmid'i iyice azarlar.

65 Hâmid, Süleyman Nazif'e yazdığı 3 Ağustos tarihli mektubunda "İstanbul'a gelmeden evvel biraz Almanca öğrenmek istiyorum" demektedir (*Abdülhak Hâmid'in Mektupları*, c. 2, s. 725. *İleri gazetesinde* (29 Ağustos 1922 tarihinde) parçaları yayınlanan bu mektupta yazıldığı yıl belirtilmemiştir. Mektubu yayımlarken 1922 tarihini parantez içinde göstermiştim. Bu tarihi 1921 olarak düzeltmek gerekmektedir

Hâmid'in portresiyle uykusuz gecelerinde konuşur (Mektup 122), âdeta dengesini kaybetmektedir. Bir de Milano'da ev hazırlar (Mektup 123). Hâmid'in kendisi için dua ettiğini öğrenmekle mutlu olur (Mektup 123), Hâmid, Lüsiyen'i çok mutlu eden resimlerini yollar (Mektup 125). Lüsiyen Hâmid ile aşklarını "iki ruhun ideal aşkı" olarak niteler (Mektup 129). İtalyanların D'Annunzio'ya tahsis ettikleri konutu görünce Hâmid adına isyan eder (Mektup 129). Onun yokluğuna alışmaya çalışmaktadır. Lüsiyen sürekli olarak Hâmid'e kavuşacakları teminatını vermektedir (Mektup 128).

Lüsiyen aristokrasiyi, eski güzel şeyleri sever. Bunu gösteren binbir ayrıntı mektuplarda yer almaktadır. Bunlardan biri de halanın Milano'daki evinin tasviri dolayısıyladır (Mektup 119). Sanat gösterilerini takip eder. Toscanini'yi dinler, Collette'i okur. Günleri eğlencede geçer, ama kendi kendine kalınca tek sığınağı Hâmit'in mektuplarıdır. Hâmid de mektuplarını numaralamıştır. Lüsiyen Hâmid'in kendisine "kötülük yapmaktan" "zevk" duyduğunu söyler: "Sizden kopmuş bir parçayım" der (Mektup 133).

28 Eylül 1926'da Lüsiyen Paris yoluyla Belçika'ya gider. Liege'de "herkes sizden öylesine bir sevgiyle söz ediyor ki" (Mektup 145) geçmiş unutulmuş gibidir. Lüsiyen onlara cesaretle atılmış bir hayatın başarı sembolü gibi görünür (Mektup 146). Babasının mezarını ziyaret eder. Vaktiyle onu üzdüğü için muztariptir⁶⁶ (Mektup 147). Brüksel dönüşü Paris'tedir, ama Hâmid'in çok sevdiği kentte "onsuz olmak"tan acı duyar (Mektup 150). 153. Mektup'ta bir yıl önce kavgalı bir yıl geçirmiş olduğunu, "sonunda bu talihsiz macerayı bitirmenin *bir yolunu* bulacağını" vaad ederek "anlamsız kıskançlıklarınız ve kötü laflarınızla canımı sıkmayın" der.

Lüsiyen Hanım Hâmid'e "sizi mutsuz görmek istemem" der (Mektup 157). Hâmid'in hasta olduğunu öğrenince (Mektup 160) hemen kendi hastalığından bahseder. Son mektuplar pasaport alma

66 Lüsiyen Hanım'ın hatıralarında Belçika'dan nasıl ayrıldığını ve ailesinin itirazlarını buluruz. *Vakit*, 10 Ocak 1946. Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

zorluklarıyla ilgilidir. Nihayet para ve pasaport gelir Lüsiyen Hanım'ın son mektubu ise tek bir cümledir: "Yarın Simplon'dan hareket ediyorum" (Mektup 175)

Bu mektuplarda Kont Mişel Soranzo'nun da kimliği belirlemektedir. Şımarık ve tembel, nazik bir asil olan Kontun "sinirlendi mi nereye gideceği" belli değildir. Sevgili eşinin tablosunu yaptırırılmaktadır. (1921). Lüsiyen, kocası Mişel'i hırpaladığını farkındadır ve ona bazan acır (Mektup 117). Önceleri Mişel karısının İstanbul'a gitmesine itiraz etmezse de sonraları bundan vaz geçer (Mektup 153). Lüsiyen aralarındaki korkunç kavgalardan söz eder, Mişel para vermez, mücevherlerini kilitler (Mektup 159). Mişel İstanbul'da iş bulmaya çalışır ama onda "çalışma" kavramı yoktur ⁶⁷.

Belki ruhi bakımdan aralarındaki benzerlik onların şaşılacak beraberliklerini sağlamıştır. Venedik'ten yazdığı ilk mektupta "siz olmadan nasıl yaşayacağım" diyen ve ilk mektuplarını "kızınız" diye imzalayan Lüsiyen Hanım gerçekten Kont Soranzo ile olan evliliğini devam ettirememiş ve ondan ayrılarak Hâmid'e dönmüş, onunla yeniden evlenmiş ve ölümüne kadar üzerine titremiştir. Hâmid'in ölümünden sonra da, Lüsiyen Hanım, Hâmid ile mesut olduğu İstanbul'dan ayrılmamış ve 18 Temmuz 1966'daki ölümüne kadar İstanbul'da yaşamıştır⁶⁸. Münevver Ayaşlı, Lüsiyen Hanım'ın İstanbul'da yaşamaktan da pek memnun olmadığı halde ayrılmadığını anlatır.

Hâmid ile Lüsiyen Hanım hakkında birçok hatıralarda dağınık bilgiler bulunmaktadır. Bunlardan birkaçını zikretmek istiyorum.

67 Münevver Ayaşlı onun İstanbul'da iş aradığını belirtir.

68 Hikmet Feridun Es, "Türk Edebiyatının İlham Perilerinden Biri Öldü" *Hayat*, 31, 28 Temmuz 1966, s. 14-15. Lüsiyen Hanım'ın çok güzel resimleri ve nüfus hüviyet cüzdanı da bu sayıda yayınlanmıştır (T.C. Nüfus hüviyet cüzdanı. No. 670903. Aile ismi: Tarhan -Adı: Lüsyen-Nasip Betül -Baba adı: Sakra Lambert -Ana: Marya Doğum yeri: Belçika -Doğum tarihi 306 üç yüz altı.)

Hikmet Feridun Hâmid ile Lüsiyen'in tanışmalarını çok farklı, biraz daha masallaşmış bir şekilde anlatır.

Dergide Tahir Karaoğuz (Abdülhak Hâmid Derneği Başkanı), "Lucienne Hanımın Son Günleri" (s. 4-15). başlıklı kısa bir yazısı bulunmaktadır. Lüsiyen Hanım, Hâmid'in ölümünden sonra Sıraserviler 67 numarada "Hâmid'in fotoğrafları ve el yazıları ile süslediği habersiz bir kütüphane"de yaşamıştır. www.kutuphanterany.org

Esat Cemal Pakker⁶⁹, Hıfzı Tevfik Gönensay⁷⁰, Yakup Kadri Karaosmanoğlu⁷¹, Münevver Ayaşlı,⁷² Taha Toros⁷³, kitaplarında Hâmit ve Lüsüyen münasebetiyle ilgili daha çok duyduklarına dayanan bilgiler verirler. Bunların doğruluklarının mutlaka başka kaynaklarla kontrolü gerekmektedir. Ancak bu tür rivayetlerin Hâmid'in daha yaşarken etrafında fıkraların oluştuğunu göstermesi bakımından büyük önemi vardır. Taha Toros'un bizzat katıldığı toplantılar ve

"Son yılları hastalıkla geçti. Tıbbın, anervizm dediği kalpten çıkan ana aort damarının şişkinliğinden dolayı, tedavi edildiği Gureba hastahanesinde bir yıl, sonra Alman hastahanesinde de birkaç ay yatmış ve tek başına yaşadığı için evine kapısı kırılarak girilmiş ve cesedi bulunmuştur. Son yıllardaki ziyaretçileri apartıman sahibi Ferit İkdam ve Bayan Leyla Divitçi'dir. 73 yaşında olduğunu söylerdi, dinç görünüşü vardı. Hafızası sağlamdı. Beyefendi dediği Hâmid'i anlatırken o inancı veriyordu ki, Hâmid'i derinliğine ve yüceliğine en çok kavrayan odur.

Ölümünden sonra iki defa Hâmid kendisine görünmüştü. Birincisi: Gömüldükten hemen sonra,

..Kapıda birdenbire beliren kocasının hayali ile karşılaşınca, ürpermişti Lucienne. ..Ve arada Hâmid'le konuştuğunu söylerdi" Lucienne Hanım, Hâmid'in yıldönümlerinde, herhangi bir yere, bir bahçeye Hâmid'in adını verdiği bir fidan dikerdi. Son olarak Alman hastahanesi bahçesine nümune fidanlığından getirip, birlikte diktiğimiz fidan, şimdiye kadar epey serpilmiş olsa gerekir."

"Hâmid'in eserlerini ve anılarını Lucienne Hanım İstanbul ve Ankara üniversitelerine armağan etti. Aşiyen ve İhlamur'daki Tanzimat ve Topkapı müzelerinde bulunan ve derlenmekte olan anılarını bir araya getirip, üniversitelerle birlikte bir müze ve enstitünün kurulması derneğimizin ön amacıdır. Lucienne Hanım da buna çok önem veriyor, bizi teşvik ediyor. "Beyefendinin eserleri bilirler ve düşünürlerce incelenip, yeni kuşakların önüne serilmelidir" diyordu.

Hâmid, yaş farklarını düşünerek olsa gerek, ölümünden sonra sevgili eşinin kimsesiz ve yalnız kalacağından çok tasalı idi. Bu korku ileirdi ki, o sırada Büyük Millet Meclisi Başkanı olan Kâzım Özalp'a "mahremânedir" kaydını yazdığı bir mektupta eşinin geçimi için dileklerde bulunmuştur. Bunda Lucienne Hanım'ın meziyetlerini, irfan ve kemalini, müslümanlığını anlatarak, kendisini millete emanet ediyordu. Biz şimdi o emaneti el üstünde tutacak yerde, ona bin bir sıkıntı çektirmiş olmanın derin elemi içindeyiz.

Hâmid'in emaneti şimdi yerini buldu. Lucienne İslam olduğu zaman aldığı adla Nasip Betül- Tanrının mağfiretine ve Hâmid'ine kavuştu."

69 Esat Cemal Pakker, *Siyasî Tarihimizde Kırk Yıllık Hariciye Hattıraları*, İstanbul, Hilmi Kitabevi 1952.

70 Hıfzı Tevfik Gönensay, *Hâmid Son Yılları Son Şiirleri*, Vakıf Matbaası, İstanbul 1943. Kitabın çeşitli sayfalarında Hâmid'in Lüsüyen'e olan düşkünlüğünü belirtmiştir. "Hâmid'le Lüsüyen arasındaki muhabbetin mahiyet ve derecesini ölçmek pek güçtür. Lüsüyen Hâmid'e daha çok bir çocuğu gibi ve Hâmid de Lüsüyen'e bir kızı gibi bağlıydı denilebilir", s. 25.

71 *Gençlik ve Edebiyat Hattıraları*, Bilgi Yayınevi, 1969

72 Münevver Ayaşlı, *Dersaadet*, Bedir Yayınevi, 1975; *İştiklerim.. Gördüklerim.. Bildiklerim..*, Güray Matbaacılık, İstanbul 1973.

73 *Mazi Cenneti*, İletişim Yayınları, 1992; *Kayıplar* - <https://rantey.org>

bizzat duyduklarını naklettiği bölümler elbette birinci elden belge niteliği taşımaktadır. Ancak bunlar da anında yazılmadığı için tarihlerde bazı yanlışlar olması tabiidir. Münevver Ayaşlı dost olduğunu söylediği "Lüsiyen hanımın hayat hikâyesini tam olarak yazmak çok güç, zira arada çok boşluklar var. Bu hususta şair-i a'zâm ketum, rivayetler ise muhtelif. Biz Lüsiyen Hanım'ın kendi versiyonunu esas alıyor ve bazı bazı da rivayetleri buna ekliyoruz" diyerek Lüsiyen Hanım'la ilgili birtakım olaylar nakleder ki, bunlar Lüsiyen Hanım'ın güzel eşyaya, mekâna hayranlık duyduğunu (Sahip Bey'in İncirköyü'ndeki yalısı⁷⁴), hattâ zaman zaman antika ticaretine de kalkıştığını gösterir⁷⁵. Lüsiyen Hanım'ın mektupları da eşyalara, dekora ne kadar önem verdiğini gösteren ayrıntılarla doludur." 15. yüzyıl bir ağaç heykelciğini aldım, size müthiş benzediği için" (s. 31) demektedir.

74 "Lüsiyen Hanım da İncirköyü'ndeki bu yalıyı pek sever, pek beğenirdi, durmadan: "Oh! İncirköy 18. asır, 18. asır" der dururdu.

Ve bu yalıda, Mevlid aylarında, büyük şamdanlarda yanan mum ışığında okunan mevludların güzelliğini, ihtişamını ve ruhaniyetini, yine Lüsiyen Hanım söyleye söyleye bitiremezdi.

Ben bu yalıyı görmedim, yalnız Paşabahçe Cam Fabrikası'na 50 bin liraya satıldığını ve içindeki Edirne işi tahta oymaların, uzun zaman antikacılar da satıldığını bilirim. Pirizâde Sahip Molla Beyefendinin "bleu-blanc" Çin porselen koleksiyonlarının zenginliği ve güzelliği de meşhurdur. Bu koleksiyonun bir kısmını görmüştüm, müthiş bir şeydi bu.. Başlı başına bir müze, zengin bir müze olacak kadar kıymetli ve mühim bir koleksiyondur" *Dersaadet*, s. 98.

75 "Lüsiyen Hanım benim büyük dostum idi. Bir gün telefon ediyor ve diyordu ki, "Çarşıda, Bedesten'de çok güzel bir yağlı boya tablo gördüm, almak istiyorum, lâkin sen görmeden kararımı vermeyeceğim, aman çabuk gel."

"Her ne kadar, rahatsızım, yorgunum dedim ise de, ısrarı üzerine dayanamadım, şehre indim ve beraberce Kapalı Çarşı'ya Bedesten'e gittik.

Hakikaten Lüsiyen Hanım'ın bulduğu tablo pek güzeldi. 19. asır sonlarına doğru memleketimize gelmiş olan tanınmış bir İtalyan ressamı tarafından yapılmış, mevzuu da ikinci ampir kıyafetinde güzel bir kadının portresi idi. Tablonun fonu da yemyeşil Boğaz tepelerinden, Boğaz'ın mavi sularının görünüşü idi. Fiati da uygundu, Lüsiyen Hanım resmi satın aldı ve binbir itina ile, resmi Siraselviler'deki apartmanına getirdik" Bu tablonun kimin resmi olduğu meçhuldür ama, Çengelköyü'nde 19. asırda güzelliği ile meşhur Sofi Köçeroğlu olabileceği düşünülür. Her ne kadar Sofi Köçeroğlu sarışın, tablodaki kadın esmer ise de, Lüsiyen bu tahmini benimser:

"Lüsiyen Hanım Sofi'yi vakia tanımamıştı ama Abdülhak Hâmid Beyefendi'den, onun güzelliğini, en aşağı benim kadar dinlemişti, biliyordu.

Lüsiyen Hanım'ın gözleri parladı, "ben bunu zengin Ermenilere satarım" dedi. "Zira Avrupa'da yerleşmiş zengin Ermeniler, Ermeniliğe ve Ermenilere ait her şeyi topluyorlar. İtalya'da, zannedersen Milano şehrinde bir müze veya galerileri de var" dedi" Böylece resim İtalya'ya gönderilir. *Dersaadet*, s. 74-75)

Taha Toros da Lüsüyen Hanım'ın "masraflı bir kadın" olduğunu "süsüne, giyimine" düşkün olduğunu belirtir⁷⁶.

Lüsüyen Hanım'ın bu mektupları, hitapları ve sonuçları hariç Fransızca yazılmıştır. Hâmid bu mektupların yayınlanmasını sağladığı gibi Hâmid'in dostları da bu mektuplarla ilgili bazı övgüler yayınlamışlardır.

Cenap Şahabettin "Abdülhak Hâmid'e Mektuplar"⁷⁷ adlı yazısında bu mektupların "kitap olmak için hazırlanmamış" olduklarını belirterek şöyle devam eder: "Hepsi hararetini belki hiç kaybetmeyecek bir samimiyet zarfı içinde umuma yarım kapalı gibi hissolunuyor. Onları bütün ketum ve acı güzellikleriyle tatmak istersek büyük ailenin iki sanatkâr macerası diyebileceğim hayatından bilhassa bir faslı hatırlamalıyız" diyerek Hâmid'in Lüsüyen'inin bazı kimselerde kıskançlıkla "garip bir hizip" teşkil ederek Hâmid'e hürriyetini iadeye çalıştıklarını ve "nihayet galebe" ettiklerini anlatarak *Abdülhak Hâmid'e Mektuplar* bize bu samimi hâlenin iki cephesinden birini açıyor" der. "Kitabı teşkil eden yüz yetmiş beş parçanın müşterek mihveri Hâmid ve Hâmid'i sevmekte sebatır. Levhanın tamamıyeti hürmetine gönül isterdi ki bu mektuplardan her biri Hâmid'in onlara eş ve dem-sâz teşkil eden hitabı ve cevabıyla yan yana bulunsun."

Nesrimizin büyük üslup ustası Cenap, Batıda mektubun kadınlara mahsus bir sanat sayıldığını belirterek, "Lüsüyen Hanımefendi"nin bu sözü teyit ettiğini söyler ve mektupları şöyle değerlendirir: "Benim hissime ve kanaatime göre onun mektuplarında temin ettiği muzafferiyete namzet bir erkek kalemi yoktur. O ne kadar şakrak, oynak ve kıvrak üslup ve ölçüye riayeti ne kadar unutmayan bir belâgat: Her mevzua satır ve sahife hakkını vermekte nasıl hiç sen-delemeyen bir isabeti var. Ve hiç bir zaman ahenge hürmetlerini ihmal etmeksizin cümleler ne şaşılacak bir meharetle şimdi bir sayha, ötede bir enin, biraz sonra rakit bir hikâye ve nihayet dudak

76 *Mazi Cenneti*, İletişim Yayınları, 1992, s. 61.

77 *Cumhuriyet*, 2944, 18 Temmuz 1992. *Temsiz 1992* Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ları bükük bir tehekküm gülüşü oluyor. Vahdet içinde tenevvün bu şahikası ancak sanatı heyecanlarından ayrılmayan bir kadın zekâ-sına mev'uttur"

Bu mektupların Fransızca olmasının yaygın okunmaya engel olacağına işaretten sonra, "bu mektupların edebî ve bedîî meziyetleri"nin yanı sıra "bir kıymeti"nin de "en büyük şairimizin ruhuna ve hayatına ait birer vesika mahiyetinde olmasıdır" diyerek devam eder: "Zira zeki ve ince muharrir hiç bir zaman boşboğazlığa düşmeksizin sık sık sevgili Hâmid'inin hayatından bir katmer kaldırmağı veya ruhunu örten perdenin bir ucunu aralık etmeğı ihmal etmiyor. Bu yarım ifşalarından dolayı edebiyat tarihimizin Lüsüyen Hanımefendi'ye müteşekkir kalması lazım gelecektir: Zira büyük Hâmid'imize az çok alâkası olan hiç bir hakikat yoktur ki bizce yüksek değeri şüphe götürsün.

Binaenaleyh muvaffak ve mesut muharrireyi hem tebrike, hem de teşekkürle müstahak görüyorum. Kendisi emin olabilir ki mektuplarından yalnız biri ile bütün yazılarımı sevinerek değiştirdim.

Ali Ekrem "Abdülhak Hâmid'e Mektuplar"⁷⁸ adlı yazısında "bu kitap hakkında Cenap'tan" ve esere yazdığı önsöz dolayısıyla Hâmit'den sonra söz söylemeyi haddini aşan bir cüret olarak nitelemekle birlikte "bu eserden bahsetmek mübrem bir emel-i vicdandır" diyerek onlarla uzun zamandan beri dost olduğunu söyler ve Lüsüyen Hanım'ı ilk görüşünde üzerinde bıraktığı izlenimi anlatır:

"Lüsüyen Hanım'ı ilk gördüğüm zaman bu mehtap gibi sarışın güzelliğin kalbinde nasıl bir güneş gibi berrak bir aşk, bir aşk-ı hüsnü şiir yaşadığını hissetmiştim. Onun mücessem bir lâtenahî olan sima-yı Hâmid'e öyle bir bakışı vardı ki!"

Lüsüyen ile Hâmid'in münasebetlerini insan bir yerde okusa hayal der. Halbuki bu mektuplar onun gerçek olduğunu göstermektedir. Yedi yıllık ayrılığın sonucu da "Lüsüyen Hanım'a bu enfes mek-

tupları yazdırmak oldu" ki aralarındaki yaklaşma ve uzaklaşmaların şahitleridir ve "son mektup bu avdet kararıyla çırpına çırpına büyük sevgiliye doğru uçan bir kalptir ki halecanını samia-i vicdan için duymamak mümkün olamaz."

Ali Ekrem Lüsüyen'i iyi tanıdığını belirterek "Lüsüyen"in "yalnız kalben değil ilmen ve irfanen de büyük bir kadın" olduğunu, Hâmid'i çok iyi anlamış olduğunu, Fransız lisan ve edebiyatını iyi bildiğini ve doğuştan seçkin ruhlu bir şair ve zeki bir insan olduğunu söyledikten sonra "büyük dostu Lüsüyen'e hitap eder: "Türk tarih-i edebiyatında Abdülhak Hâmid'in yanı başında" yaşayabilmesi için "Türk tarih-i edebiyatında hem Hâmid'e hem kendine şâyân pâye-i bülen-de vâsıl olmak için de Türkçeyi Hâmid'in bütün eserlerini anlayacak kadar tahsil edeceğini ve sonra bize Türkçe bir "Hâmidnâme" yazacağını ümit etmek istiyorum" Lüsüyen'in *Vakit*'te çıkan yazıları bu nasihatı tutmuş olduğunu göstermektedir.

Sami Paşazâde Sezayi'nin yazısı da büyük bir hayranlığı aksettirir: "Vâkıa bu mektuplar bahar gibi, gençlik ve güzellik hâlikî elerle işlenmiş, her kademesi elmaslar, her merhalesi yıldızlar olan güzergâhtan ruhları deha şâhikasına çıkarıyor" dedikten sonra şöyle devam eder:

"Lüsüyen Hanım'la Abdülhak Hâmid birbirlerini sevmişler. Bu sevgi alelâde bir muhabbet değil, çünkü sevenlerin ikisi de fevkalâde" Bu mektupları "bir ruhun hayatı, bir kalbin tarihi" sayan Sezayi yazısına şu mübalağalı cümlelerle son verir:

"Yukarıda bu mektuplara bir kalbin tarihi demiştim. Tarihin her sahifesi bir olmaz. Bir sahifesi zaferler, galibiyetler, diğeri mücadeleler, haksız kazalar, haklı hadiseler, inkılâplarla mâli."

"Ah bu mektuplar, bu mektuplar hem zalim, hem mazlum, hem masum, hem mes'ul. Bunları yazarken muharrir, ölçüyü ve ahengi sektedar etmeyerek büyük bir itaat ve tebaiyetle ruhunu dinliyor. Denilebilir ki, bu mektupların birçoğunu yazan parmaklar değil, ruhun kendisi. Onun için bu yazılar, ulviyetinden güzelliğinden bir şey esirgememiş.

Lüsiyen Hanım'ın ihtiraslar, firarlar, ihsanlar, manialar, vel-hasil kıyametler kurtararak ilâ ettiği Lüsiyen-Abdülhak Hâmid aşkı, şimdi hepsinin fevkinde bir güneş gibi parlıyor.

Abdülhak Hâmid'le Lüsiyen Hanım'ın bu seferki izdivaçlarında şahitleri kalb, evlendirme memurları ebediyet!." Onların aşkları dünyanın büyük edebiyatçılarının aşklarını andırmaktadır. ⁷⁹

Bu mektuplar Lüsiyen Hanım'ın Hâmid'e karşı marazi denecek bağlılığını ortaya koyduğu gibi, Hâmid'in de bir çok şımarıklıklarla, sonu gelmez kaprislerle onu üzdüğünü göstermektedir. Yaşlı şair ile genç ve güzel kontesin aşkları garip bir ateşle devam etmektedir. Lüsiyen Hanım'ın bu aşkını eşi Kontun nasıl karşıladığını da bilmiyoruz, ancak sonunda onu yeniden İstanbul'a göndermemesi, belki de eşini kaybetme korkusundan kaynaklanmaktadır. Lüsiyen Hanım ise maddi destekten mahrum kalmamak için, onun tasvibi olmadan Venedik'ten kaçıp İstanbul'a gidemez. Araya sonra Belçika'daki miras davaları da girer. Lüsiyen Hanım zengin olan ağabeyinin açgözlülüğünden Hâmid'e yakındır.

Lüsiyen Hanım İstanbul'da bir iş bulmak arzusundadır. Bu işin ne olduğu anlaşılmamaktadır.

Lüsiyen Hanım'ın *Cumhuriyet* gazetesinde denemeleri "Bence" genel başlığı altında çıkmıştır⁸⁰.

Mektuplardaki birçok isim sadece ilk harflerle belirtilmiş adların tamamı yazılmamıştır. Bu isimlerden birkaç tanesinin çözülmesi mümkün olmakla birlikte kalanları için şimdilik kesin bir şey söyleyemem.

79 Sami Paşazâde Sezayi, "Abdülhak Hâmid'e Mektuplar", *Cumhuriyet*, nr. 2959, 2 Ağustos 1932; *Samî Paşazade Sezai'nin Hikâye-Hâtıra-Mektup ve Edebî Makaleleri* (Haz. Zeynep Kerman, İ.Ö. Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2799, İstanbul 1981, s. 358-361.

80 Lüsiyen Abdülhak Hamit adıyla "Bence" başlığı altında *Cumhuriyet* gazetesinde şu yazıları bulunmaktadır: "Güzellik Müsabakası" (Cenap Şahabettin'e), 2935, 9 Temmuz 1932 "Feminizm", 2942, 16 Temmuz 1932; "İmtihanlar Münasebeti ile" (Halit Ziya'ya), 2949, 23 Temmuz 1932; "Buhran" (Yunus Nadi'ye), 2956, 30 Temmuz 1932. "Edebiyat Gazetesi" (Burhan Ümit'e), 6 Ağustos 1932.

Bunların Fransızca'ları *Perspectives*'de yayınlanmıştır. (s. 5-21) Ayrıca anketlere

Lüsiyen Hanım'ın mektuplarında görülen bazı müphem olayları açıklayacak ipuçları başka mektuplarda bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Viyana'da Hâmid'in çok sefih bir hayat sürdüğü, büyükelçiliğimizde ölen oğlu Hüseyin'in (23 Şubat 1874 Edirne-1918 Washington) karısı Violet ile kızlarını da misafir ettiği'dir. Hâmid ruznamesinde bir kediye benzettiği⁸¹ Hüseyin'in karısını sevmez. Bu evlilikten Hindiyeye (Cynthia) ve Sindiyye (Yvonne) adlı iki kız doğmuştur. Hâmid gelininin, torunlarını tamamen Hristiyan ve İngiliz gibi yetiştirmesini affedemez. Yine de Cyntia adlı torununa yakınlık duyduğu ve onu kaybetmek istemediği anlaşılmaktadır. Hâmit'in ilk torununun doğumuyla (17 Eylül 1904 tarihinde doğmuştur) ilgili satırlara rûznamesinde rastlıyoruz. Torununa Belkis adının verilmesini arzu ettiğini belirtiyor. Onun büyüüğünü oğlunun mektupları vasıtasıyla takip ettiği ve bir sevgi beslediği anlaşılmaktadır⁸². Hâmid oğlunun ölümünden sonra torunlarını himaye etmek isterken, annesinin dinî taassubundan şikâyet eder.

Lüsiyen'in, Hâmid'in yaşadığı hayatın ayrıntılarıyla ilgilenmesi şaşırtıcıdır. Onu âdeta çocuğu gibi şımartmaktadır. Hâmid'in hatıralarında kendisinin hastalanmasıyla ilgili satırlar yoktur. Ama Lüsiyen'in mektuplarından onun Viyana'da iken bir ameliyat geçirmiş olduğunu da öğreniriz. Kendisini sevenlere karşı zalim yanı da bu mektuplarda açıkça hiss olunur. Birbirlerinden asla kopamayan, birbirlerine pek de güvenmedikleri anlaşılan, beraberliklerini devam ettirmek için mantıklı hiç bir sebebin bulunmadığı Hâmid ve Lüsiyen'in aşkları bu mektupları baştan sona kadar kaplamıştır.

verdiği cevaplar da vardır. "Lüsiyen H. ve Heykeltıraş Mahir Beyin Cevapları" *Cumhuriyet*, 2970, 13 Ağustos 1932.

Lüsiyen Hanım'ın *Kadın Gazetesi*'nde de yazıları vardır: "Hayalet" h., *Kadın*, 1-2, 1,8 Mart 1947, s. 3; "Abdülhak Hâmit Tarhan", *Kadın*, 7, 12 Nisan 1947, s. 7; "Bir Ölüm Yıldönümü", *Kadın*, 7, 12 Nisan 1947, s. 9; "Nazan Danışmend" *Kadın*, 336,3 Kasım 1947, s. 1-6. *Kadın Gazetesi*'ndeki bu yazıların künyelerini veren Yard. Doç. Dr. Hülya Argunşah'a teşekkür ederim.

81 *Abdülhak Hâmid'in Hatıraları*, Haz. İ. Enginün, Dergâh Yayınevi, s. 395.

82 İ. Enginün, "Hâmid ve Çocukları", *Dergâh*, 56-57, Ekim - Kasım 1994.

Bütün bu mektuplarda Hüseyin kızının adını bir defa "Adile" diye anar, diğerlerinde ondan "çocuk" "kız" diye bahseder.

Hâmid'in ilk yayımlanan eseri *Mâcerâ'yı Aşk'tır*. Bu eserinden yıllar sonra Hâmid birbiri ardınca aşk maceralarını yaşamaya devam eder. Fakat galibâ bunların hiç biri Lüsiyen Hanım ile arasındaki aşkı kadar inanılmaz değildir. Uzun bir ömrün, geniş bir mekânda, masal gibi geçen hikâyesinin bir cephesini bu mektuplardan takip etmek mümkündür. Aşk duygusunun mantıkla hiç bir ilgisi olmadığını gösteren bu inanılmaz münasebetin ihtiraslı hikâyesi Lüsiyen Hanım'ın mektuplarında da hissedilmektedir. Cenap gibi keşke Hâmit'in ona yazdığı mektuplar da elimizde olsaydı, demekten kendimi alamıyorum. Şimdilik o mektuplardan Lüsiyen Hanım'ın yaptığı seçimlerden başka bir şey yok. Dikkatli okuyucular bu parçaların da Lüsiyen'in hangi mektuplarının cevabı olduğunu sezebilirler. Fakat kim bilir belki bir gün, bir köşeden o mektuplar da çıkar ve hikâyesinin öteki ucundaki adamın da duygularını, kaygılarını, hazlarını eksiksiz olarak öğreniriz.

Şüphe yok ki Lüsiyen Hanım Hâmid'in hayatını doldurmuştur. Yeniden yazmaya başlaması da Lüsiyen Hanım'ı tanıdıktan sonradır. Bundan dolayı onu, Hâmid'in ilham perisi sayanlar haklıdır. *Tayflar Geçidi*'ni (1917) ona ithaf ederken söylediği gibi:

*Var ol Lüsiyen, tavâf et ey nûr,
Ey âhir-i ömrümün baharı!..
Senden bu kitâbe-i ekâbir
Bir tâze hayat-ı san'at alsın!
Sâyende tenevvür etti çeşmim
Çeşmim kapanınca nûru kalsın!*

Bir gün yazarlarımız, sahne ve perde sanatçılarımız kültür kaynaklarımıza dönerlerse, her halde en çok anlatmak isteyecekleri Hâmid olacaktır.

"ABDÜLHAK HÂMİD'İN ÖNSÖZÜ"

—Bu mektuplar, havi oldukları vahdet-i hissiyat, yahut tev'em bir vahdet, itibarıyla, tulu'un guruba tevcih-i mukarenet etmesi kabilindendir.

—Bu mektuplar, bir hasretten bir hasrete, bir firkatten bir gurbete hitaptır, bir ruhtan bir ruha, bir kalb-i müşfikten bir kalb-i mecruha hem hitap hem cevaptır; kazazede bir macera-yı merbutiyetin menakibini hâkidirler.

53

—Bu mektupların her biri nerm ü nazik bir feryad, bir feryad-ı ıftirak u iştîyak, bir vaad-i istikbal, pür rikkat ü şefakat bir tebşir, bana ait; bana dair bir dastan-ı vefa, elhasıl bu mektupların her biri, en muhtasarı bile, meşruh-ı mufasssal bir Hamidnamedir.

—Mahasin-i maneviye ile, mahasin-i suriyezi zatında cemmetmiş olan bir nadire-i zekâ, yine o vahdet saikasıyla, bir fani-i râşedara ittika etmiş idi!

—Vaktiyle bir eserimde:

"Seneler geçmiş olmalı oradan

"Bu tahavvül hep onların eseri

yolunda şikâyetkâr-ı edvar olan ben, şimdi görmüş oluyorum ki, aramızdan geçen yedi sene-i ıftirak, ebediyetten münakis gibi

görünen muhabbetimizde hiç bir tegayyur husule getirememiştir, sanki firkat dakikaları uzadıkça vuslat seneleri kısalmış idi. Hi-remle şebabın bu harikulade imtizacı, iki halet-i ruhiyenin izdivacı diye tavsif olunabilir.

Bir tarafta her türlü maddi menfaat mefkud, diğer tarafta envai menafi-i maddiye mevcut iken bu gene sahabe-i necabetin menfaatsız tarafa olan merbutiyetinde gösterdiği sebat-ı fedakârane bir hayret-i takdir-âmiz ile telakki olunur.

—Bu mektupların kıymet-i edebiyelerine gelince, üslubunun zerafet ü nezaheti ve ifadesinin samimiyet ü şahsiyeti nokta-i nazarından da nadirattan addolunmaya sezaadır. Zaten Balzac'ın dediği gibi: "Bir büyük ihtiras, bir şaheser kadar haiz-i nedrettir"

—Beni anlayan onunla, onu anlayan ben olmak, işte bizi birbirimize rabteden saik-i evvel.

LÜSİYEN HANIM'DAN
ABDÜLHAK HÂMİD'E AŞK MEKTUPLARI

Nec sine te, ne tecum, vivere possum
OVIDIUS

Sensiz de, seninle de, yaşanmaz.

Mektupların tamamında -genellikle başlıkta ve mektup sonunda göreceğiniz italik yazılı bölümler, Fransızca mektuplarda doğrudan Türkçe yazılmıştır. Y N

1

Pera Palas, Ekim 1920

Efendiciğim,

Niçin gelmediniz bugün? Bu durum beni çok kaygılandırıyor ve çok üzülüyorum.

Biliyor musunuz D... dün akşam yaya dönmek zorunda kaldı eve! Niçin böyle olaylar yaratıyorsunuz ve böyle yaramazlıklar yapıyorsunuz? Yarın ne yapacağınız konusunda bir satır yazın. Resmi geçidi seyretmek istiyorsanız, buraya gelin. Buradan "çok güzel" seyredebilirsiniz.

57

Allaha emanet ettim sizi, inşallah hasta değilsiniz.

Lüsiyen

2

Pera Palas, Ekim 1920

Çıkmadan önce alelacele bir kelime. Ancak sizi seviyorum diyebilecek kadar bir vaktim var.

Lüsiyen

Pera Palas, Ekim 1920

Efendiciğim,

İşte yağmur, gene yağmur. Binlerce teşekkürle eşyalarınızı geri gönderiyorum. Beni memnun etmek istiyorsanız, uşağı izleyin, sizi otele getirecektir, yemek yeriz birlikte.

Rica ediyorum, gelin, olmazsa bir kelime yazıp günün programını bildirin bana.

Bekliyorum sizi ve ellerinizden öpüyorum.

Kızınız
Lüsiyen

Pera Palas, Ekim 1920

Biraz rahatsızım ve yatıyorum, şu saate kadar sizi bekledim ve tam birini gönderiyordum ki, haberciniz geldi.

Niçin gelmediniz? Kendinizi iyi hissetmiyor musunuz? Bugün satranca gelmeyecek miydiniz? Sizi yalnız bıraktığım için gerçekten çok üzülüyorum, ama lanet olası ağrılarım yatmak zorunda bırakıyor beni.

Affedin beni, *Efendiciğim*, yarın sabah **mutlaka** geleceğim.

Güzel ellerinizden öpüyorum ve her zamanki gibi sizi çok seviyorum.

Lüsiyen

Hamiş. Elbiselerinizi ve yakalarınızı aldınız mı? Memnun oldunuz mu?

5

"Semiramis" gemisinde

Pire, Ekim 1920

Yolculuk iyi geçiyor, hep sizi düşünüyorum ve ağlıyorum.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

6

Venedik, Ekim 1920

Sağ salim geldim, ama siz olmadan nasıl yaşayacağım?

Lüsiyen

7

Venedik, 1 Kasım 1920

Efendi...

Lüsiyen

8

Venedik, 2 Kasım 1920

Gözümün nuru, güzelim, efendim,

İşte Venedik'e yerleştim, sizden ayrıldığım için çok üzgü-

nüm, ama İstanbul'dan uzakta olduğum için de memnunum, bu-
raya benim yanıma gelme kararı aldrabilmek isterdim size,
orada. Geleceğinize dair söz verdiniz bana, yalvarıyorum size,
gelin, birazcık mutlu olmayı o kadar istiyorum ki, ama siz olma-
dan da mutlu olamam ben. Allahım, inşallah, güzel sözlerinizi
rüzgâr götürmez.

Burasını bomboş bulduk, konakta basılan mühürler, avukat-
ların gidip gelmeleri, gelen sandıklar, giden sandıklar...

M.* sabah erkenden kalkıp, bütün gün devamlı koşuştur-
mak zorunda, oysa ne kadar nazlı, ne kadar şımarıktır.

İnsanı çıldırtan bir düzensizlik içinde yaşıyoruz. Azap
içindeki bir ruh gibi dolaşıyorum bu kaosun içinde. A...'yi**
yanımıza almak zorunda kaldım, iyi, hoş, sevimli, ama bir
üçüncü kişiyle uğraşmak başlı başına bir mesele benim için,
benim iki kişiyle ve hatta yalnız kendimle bile uğraşacak cesare-
tim yok. Çok yumuşak ve kibar bir çocuk ve iki kardeş arasındaki
bitmez tükenmez tartışmalar beni hiç rahatsız etmiyor. San-
dıklarımın nasıl yağmalandığını görmeyi isterdim! Allah affet-
sin beni, İstanbul'da öyle bir yağmalandım ki, ormanda başıma
gelmezdi böyle bir şey. Sanki bile bile yapmışlar gibi, hırsız ya
da hırsızlar benimle aynı zevkleri paylaştıklarını anlamışlar,
kayıp eşyalar ne yazık ki en beğendiğim, en sevdiğim eşyalarım;
altın saplı iki bastonum, altın kapaklı bir kutu, bütün çamaşırlar
ve dantellerim! Bu olayların depoda olduğunu sanmayın.
Sandıkları çektiğimde mühürlüydüler ve mühürler hiç bozul-
mamış durumdaydılar. Bu durumda yalnızca A... ve S...'yi itham
edebilirim, en azından şüphelileyebilirim. Sandıkları özenle doldur-
duktan sonra, tam bir güven içinde kapadım ve mühürledim...

Ümid ederim telgraflarımı almışsınızdır. Nasılsınız? Bu ilk
soğuklara çok dikkat edin. Gelirken, seyahatiniz sırasında giy-

Bulunabilen kısaltmalardan sık geçenlerin* açılımları, okumayı güçleştirmemek için
belli aralıklarla verilmiştir. Y. N.

* Mişel

** Andrea

mek üzere kürkünüzü alın yanınıza, zira ben hâlâ ciddi ciddi yola çıkmak üzere hazırlık yaptığınıza inanmaya devam ediyorum. Bu çamurun içinden çıkın, bu konuda size bütün gücümle yardım edeceğim, bunu çok iyi biliyorsunuz. Özellikle o Rus'larla daha fazla çılgınlık yapmayın artık ve eğer sizin için şimdi neysem, ilerde de o olmamı yani, sizi seven ve size bağlı bir çocuk olarak kalmamı istiyorsanız, bu saçma hikâyeleri bırakın artık.

Sağlığım yerinde, M...'ninki de, sık sık sizden söz ediyoruz. Akşam yemeği için haber veriliyor, zaten kâğıdın da sonundayım. Bu biraz ipe sapa gelmez birinci mektup, ama ben istedim ki buraya geldikten sonra yaptığım ilk iş size daima kalbimde olduğunuzu bildirmek olsun.

Lüsiyen

9

61

Venedik, 13 Kasım 1920

Efendiciğim.

Sizden sadece iki hafta değil, iki asırdır uzaktaymışım gibi geliyor bana. Birkaç kelimeyle cevap verdiğim mektuplarınızı aldım. Yarın ya da bu akşam daha uzun bir mektup yazacağım. Devamlı sizi düşündüğümü bilesiniz diye söylüyorum bunu. Ev hâlâ boş, aylarca sürecektir bu düzensizlik... Ne sıkıntı!

Sizi seviyorum ve kucaklıyorum.

Lüsiyen

Venedik, 14 Kasım 1920

Efendiciğim,

İki mektubunuzu almış bulunuyorum, kartlarımı ve telgraf-larımı almış olmalısınız, dolayısıyla da rahatlamışsınızdır. Ben-çok iyiyim Allah'a şükür, ve sizi çok endişelendiren o namussuz nezleden en küçük bir iz kalmadı.

Sizi bekliyorum, sözünüzü tutun. Bir karar vermeniz için, sizi burada görmekten ve burada yanımda olmanızdan duya-cağım o müthiş mutluluğu tekrar tekrar hatırlatmam mı gereki-yor? Sizi ne kadar sevdiğimi ve mutluluğumun da ne kadar size bağlı olduğunu biliyorsunuz.

İşte meşhur S...* konağına yerleştik. A... bizimle birlikte, size daha önce söylemiş olduğum gibi. Sosyalist Sendika'nın çatı katına yerleştirdiği işçiler korkunç. Onları ancak büyük fedakâr-lıklarla çıkarabileceğiz oradan. Aslında hiç rahatsız etmiyorlar bizi, hiç görmüyoruz onları.

M... miras hesaplarının ayarlanmasına dalmış bir halde, çok sıkılıyor bu işten, ama hep sizin bildiğiniz iyi çocuk o ve ha-kettiğimden fazla şımartmaya devam ediyor beni. Kışın gerisini nerede geçireceğime karar vermeden önce sizi bekliyorum, benim sevgili dalgınım, gelişinizi bana vaktinde bildirmeye çalışın, ilk Venedik görüntüsü için rıhtımda beni görmemenizi istemem ke-sinlikle. Kürkünüzü ve paltonuzu alın yanınıza. İşte çok uzun ol-mayan bir mektup çünkü böyle istiyorsunuz siz. Sizi bekliyorum ve sevdiğim gibi kucaklıyorum, yani sonsuzca, sevgili babacığım.

Lüsiyen

Venedik, Aralık 1920

Yakında geleceksiniz değil mi? Siz yanımda olmayınca çok sıkılıyorum, çabuk gelin.

Lüsiyen

Napoli, 1 Ocak 1921

Yeni yılda en iyi dileklerimi gönderiyorum. Yokluğunuz mutsuz ediyor beni.

Lüsiyen

Napoli, 10 Ocak 1921

Gözümün nuru, güzelim, Efendiciğim,

İki telgrafınızı ve eltime gönderilmiş mektubunuzu aldım. Böyle kötü düşünmeyin, kurnazlıkla hiçbir ilgisi yok, yanılıyorsunuz. Yeni yıl kartımla birlikte şimdiki adresimi göndermiştim, ama kapıcı (ya da postane) unutmuş. Benden hiçbir zaman kuşkulanmayın, *Efendiciğim*, çok üzer beni bu. Beni sıkıntıya soktunuz. M...'ye soruna müdahale ettiğimi söylememenizi rica etmiştim sizden... Neyse o kadar da önemli değil. Roma'ya gelmeye çalışın, biz gelecek hafta orada olacağız, konsolosluğunuzla ayarlayabilirsiniz durumu. Eğer isterseniz, doğrudan Napoli'ye gelin. Sizi Ocak sonuna kadar beklemeye çalışacağım. Burada hava görülmemiş derecede güzel, güneş, mavi bir deniz, ama sizden ayrı olunca, mutluluk mümkün olabilir mi benim için? Eğer

isterseniz Venedik'te kalın, bizim eski konağımızda, nasıl isterse-
niz öyle yapın, ama Allah aşkına kızmayın ve yazmadan önce de
iyi düşünün. Siz yanımda olmayınca sıkılıyorum, hiçbir şey avu-
tamıyor beni, M...* umutsuzluğa düşürüyor, kızdırıyor beni bu
konuda, güç vermiyor bana.

Bildiğiniz gibi her zaman emrinizdeyim ve emrinizde
olacağım, bana güvenebilirsiniz. Kararınızı bir an önce yazın
bana, sizi bin ve bin defa kucaklıyorum ve size her zaman
sadığım ve çok seviyorum sizi.

Lüsiyen

14

Roma, 21 Ocak 1921

64

Efendiciğim,

Birkaç günden beri Roma'dayız ve kısa bir süre sonra Vene-
dik ya da Napoli'ye hareket etmeyi düşünüyoruz, karar vermiş
değiliz henüz. Her halükârda M... Venedik'e gitmek, orada
taşınma işimizi ciddi bir şekilde ele almak zorunda. E. B...'ye ve
M...'lere de yazmıştım. Eğer yazmamı istiyorlarsa, adreslerini
göndermeniz gerekiyor bana.

Kargacık burgacık yazımı bağışlayın. Bir türlü geçmek bil-
meyen kötü bir nezle yatağa serdi beni. Neler yapıyorsunuz? Bil-
seniz nasıl sizi düşünüyorum! Özellikle de kızmayın bana...Çok
yakında *Efendiciğim*, sizi çok seviyorum.

Lüsiyen

Hamiş. Mektuplarınızı S. konağına gönderin. Mektuplarım
bulunduğum yere gönderilecektir.

* Mişel

Roma, 27 Ocak 1921

Gözümün nuru Efendiciğim,

Napoli'ye göndermiş olduğunuz, biri 17, diğeri 20 tarihli iki mektubunuzu aldım. Yaklaşık on gündür Roma'dayım ve size yazdığım ilk mektupta adres belirtmemiş olmamın nedeni hasta olduğumu ya da bayağı önemli bir hastalık geçirdiğimi ve Grand Hôtel'de değil de Via Toscana'da bir klinikte yattığımı söyleyerek sizi endişelendirmek istemediğimdendi. Buraya gelir gelmez, iyi tedavi edilmeyen bir nezle az kalsın Budapeşte'de geçirdiğim zatülcempi tekrarlayacaktı. Roma'nın en iyilerinden biri olan bu sağlık evine yerleşmek daha kolay ve özellikle de daha ihtiyatlı bir tavır gibi geldi bana. Keyifli bir şey değil hiç şüphesiz, ama yataktan çıkamadığıma göre, burada hiç değilse temiz hava alabiliyorum, güzel bir Villa Borghese manzarası seyrediyorum ve rahat ve titiz bir tedavi görüyorum. Özellikle endişe etmemenizi istiyorum, şu an çok iyiyim, ateşim yok artık, hafif hafif öksürüyorum ve biraz sırtım ağrıyor, ama bunların hepsi kısa sürede geçip gidecektir, tekrar ediyorum, sakın endişelenmeyin. Gerekli bütün kontroller ve tahliller yapıldı, tehlikeli hiçbir şey yok ve en küçük bir mikrop izi yok.

Sizin Viyana'da mutlu olduğunuzu öğrenmek bütün sıkıntımı unutturuyor bana. Bu iyi dostların hepsine teşekkür ediyorum. Sizinle ilgilendikleri için kıskanıyorum onları!.. Zavallı Kâzım'ımın* ölümü konusunda ne diyorlar? Hepsi çok severlerdi onu. Bense onu bir daha görememe düşüncesine bir türlü alışamıyorum... Orada Bayan A... yı** görmüş olmanızı öğrenmek çok mutlu etti beni... onu çok güzel bulduğumu biliyorsunuz... ve size, ancak bu nitelikli kadının ve nefis insanın arkadaş olmasını

* Roma sefiri

** Aliye ?

isterdim. Görüyorsunuz *Efendiciğim*, bana gene nasıl haksızlık ettiniz. Zavallı yıldızınızın, az daha söneceği bu kötü günlerde ışığı, dolayısıyla da şair için kara pırıltıları yoktu artık. Sonuç olarak her ikimiz de bu kötü anları unutalım ve gelecekte, beni bu kadar hafiflikle yargılamayın, size ne kadar bağlı olduğumu bilirsiniz. Burada birkaç gün daha kalmayı düşünüyorum, daha sonra hekimlerin istekleri doğrultusunda Napoli'ye gideceğim. Nasıl bir sıkıntı veriyor bu hastalık... M. beni Viyana'ya götürceğine ve orada size, Venedik'e gelmeniz için ısrar edeceğine dair söz vermişti. İlkbahar çok güzeldir Venedik'te. Bunların hepsi rüya tabii ki... M. çok üzülüyor benim durumuma, herkes benden çok ondan şikâyet ediyor ve o da birçok insandan daha acınacak durumda. Neyse bütün bunlar düzelecektir çünkü her şey düzelir önünde sonunda. İyi haberler yazın bana acele. Bu ipe sapa gelmez laflarla dolu, düzensiz yazılmış mektup için özür diliyorum sizden, hiç gücüm yok.

Güzel ellerinizden öpüyorum, *Efendiciğim*.

Lüsiyen

16

Roma, 5 Şubat 1921

En güzel dileklerimle mutluluk ve uzun bir yaşam diliyorum size.

Lüsiyen

17

Roma, 6 Şubat 1921

Efendiciğim,

Demek dün bir yıl daha yaşlandınız, bir yıl daha! Size daha

nice yaşlar almanızı dilemek amacıyla gönderdiğim telgrafı aldınız mı? Biraz daha iyiyim, ama ne kadar çıtkırıldım olduğumu bilirsiniz. Rahat olun, önemli ve endişe verici hiçbir şeyim yok. Siz nasılsınız? Mutlu ve sağlıklı olun, önemli olan yalnızca bu. Yaş günü hediyenizi vermek üzere sizi görme ihtiyacında olmam acı veriyor bana, size hasta yatağımdan bütün sadakatimi ve sevgilerimi yolluyorum.

Bayan H... bir ortak arkadaştan hasta ve yatakta olduğumu öğrenmiş. Dün beni görmeye geldi. Onu dışarı atacağına dair yemin etmiş olan M. gelebilir korkusuyla çok endişeliydim! Ama her şey iyi gitti, hastalıktan zayıf düşmüş olmam nedeniyle acidılar bana muhtemelen... Allahtan, çünkü bir sinirlendi mi, ne-reye kadar gideceği belli olmaz M.'nin.

Çok iyi güneş alan, çok güzel bir odam, beni tedavi eden iyi sörler var. Hayranlık uyandıran bir sadakatleri var, ama gene de ne meslek onlarınki! Hiçbir şey yormuyor, hiçbir şey yıldırıyor onları! Ben de, o kadar kaprisli olmama rağmen, onları çok fazla üzmemek için sabırlı ve akıllı uslu olmaya çalışıyorum.

Gelecek yaz Lido'da bir villa kiralayacağımızı sanıyorum. Sezonu bizimle birlikte geçirecek şekilde ayarlayın kendinizi. Birçok dostumuzun adreslerini istemiştin, niçin unutuyorsunuz hep sizden istediklerimi? Celal'le satranç oynuyor musunuz? Hâlâ sık sık zavallı Kâzım'ımızı düşünüyorum, ne büyük kayıp bizim için!..

Sizi bütün kalbimle kucaklıyorum *Efendiciğim*.

Lüsiyen

Roma, 7 Şubat 1921

Efendiciğim,

On ikinci mektubunuzu aldım, ben de dün bir mektup gönderdim size ve bana öyle geliyor ki çok endişelisiniz, bu nedenle bir an önce beklediğiniz ayrıntılı haberleri vermek istiyorum.

Çok samimi söylüyorum, sağlığım o kadar kötü değil, en azından beni muayene eden üç hekim öyle söylüyor, ama ne yazık ki kendime çok dikkat etmeliyim, sakın bir hayat sürmem gerekiyor ve siz de çok iyi biliyorsunuz ki pek beceremiyorum bunu. Giyim kuşamımla ilgili olarak kınamayın beni, sizi temin ederim hiçbir anormallik yok giyimimde. Yalnız Budapeşte'de yakalandığım o mahut zatülcemp hiç iyi tedavi edilmedi, beni zayıf düşürdü ve en hafif bir nezlede yeniden nüksediveriyor bütün rahatsızlıklarım. Endişelenmeyin, size yemin ederim, hekimler ferahlattılar beni ve yalnızca bazı tedbirler almamı istediler.

Beni sevgiyle anan bütün iyi dostlara teşekkür ediyorum, ben de onlar gibi hep bir arada olmayı çok istiyorum, ama Viyana'ya gelmem pek mümkün olmuyor, kışı ve nekahet aylarını güneşin bol olduğu bir yerde geçirmek daha doğru olur diye düşünüyorum.

S.'nin bir karikatürünü gönderiyorum size, sanıyorum başarılı oldum, öbürü de C. Tanıdınız mı? Gördüğünüz gibi karikatür çizebildiğime göre o kadar hasta değilim.

Bundan sonra mektuplarınızı Grand Hôtel'e gönderin, yarından sonra Casa di Salute'den ayrılıyorum.

Allah'a emanet ettim sizi.

Lüsiyen

Roma, 16 Şubat 1921

İşte otele döndüm. Bütün mektuplarınızda azarlıyorsunuz beni, benim mahsus hastaymışım gibi gözüküğümü ima ediyorsunuz âdeta!

Sevgi dolu dostlar arasında olduğunuzu bilmek çok memnun ediyor beni. Siz mutlu olursanız benim en güzel dileklerimi yerine getirmiş olursunuz. Burada hava çok güzel. Şu sırada Roma'nın havasından şikâyet etmeyin hiç, mükemmel çünkü. M. büyük bir sadakatle ve bir melek sabrıyla ilgileniyor benimle, onun hakkında kötü düşünmeyin, tersine benim için yaptıklarından dolayı minnettar olun kendisine. C. M.'nin yalnızlığı hakkında söyledikleriniz çok üzüyor beni. Zavallı kadın! Bu korkunç sonuca ulaşmak ne korkunç acılara mal oldu kim bilir! M.'lere cevap vermedim çünkü adreslerini kaybettim, gönderebilirseniz bana çok memnun olurum zira bulabileceğimi sanmıyorum bir daha adreslerini. B.'lerin yazdığına göre Bayan M. dostlarımızdan bir Macar'la evlenmiş, kimdir o? Mehlika'nın evliliğinden söz etmeniz çok şaşırttı beni, daha çok genç değil mi? Biraz acele ediyorlar gibime geliyor, çocuk daha.

Gene sağlığımdan söz edelim çünkü sizi ilgilendiren tek şeyin sağlığım olduğunu söylüyorsunuz. Hekimler sürekli önemli bir şeyimin olmadığını söylüyorlar. Hiç kuşkusuz sıkça baş gösteren bu rahatsızlıklar beni sizin kadar rahatsız ediyor, çok fazla değil. Bu konuda daha fazla ne yapabilirim? Yani dikkatli yaşamaktan başka! Geciktirmeden cevap yazın bana, iyi ve güzel haberlerinizi bekliyorum.

Bin kez kucaklıyorum ve çok seviyorum sizi.

Lüsiyen

20

İyiyim, sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

21

Roma, 25 Şubat 1921

Efendiciğim,

Gelecek hafta Roma'ya hareket ediyoruz. Siz nasılsınız? Neler yapıyorsunuz? Neler yaptığınızı hiç söylemiyorsunuz bana. Hiç iyi şeyler hissetmiyorum. Sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

70

22

Venedik, 11 Mart 1921

Efendiciğim,

Son mektubunuzu şimdi aldım. Sizi epey azarlayacağım. *Al-laha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

23

Venedik, Pazar, 13 Mart 1921

Efendiciğim,

Mektubunuzu evvelsi gün sabahleyin aldım ve çok melankolik geldi bana bu.

Ruhsal durumunuzun dostlarınızı endişelendirdiğini söylüyorsunuz. Beni de endişelendiriyor doğrusu. Bana ne yapacağınızı bilmediğinizi, Viyana'da kalmak ya da İstanbul'a dönmek konusunda bir tercih yapamadığınızı söylüyorsunuz. Hiç kuşkusuz sonsuza kadar, artık sıkılmaya başladığımız Viyana'da kalmazsınız (bunu anlamak için büyük bir bilgin olmak gerekmiyor). Ama İstanbul'da, bir ocağınız yok artık, sizi sevimsiz ilişkilerden koruyacak rahat bir köşeniz bile yok... Söylemek istediğiniz bu muydu? Alın işte: Burada, gerçekleştirmeye karar verdiğimiz çalışmalar başladı. Kısa süre sonra ev düzene girecek. Tarih sevgisiyle korunmuş bu eski konağa gelin. Burada tarihsel olmayan ama rahat bir yaşam sürdürebilmek için konak, bazen aylarca işçilere teslim ediliyor. Çektiğimiz birçok sıkıntı ve rahatsızlıktan sonra sonunda konağı oturulabilir hale getirdik. Odanız bir tuvaletle birlikte hazır durumda. Çabuk gelin, burada en iyi ağırlanan kişi olacağınızı çok iyi biliyorsunuz. M.* sizi çok seviyor ve inanın bana, sizi burada görmekten çok mutlu olacaktır. Yani gelecekte endişeli olmayın, ben hayattayken gelecek benim ve sizi korkuyor görüldüğünüz bütün fırtınalardan korumaya hazırım. Ne olursa olsun, kalbimde ve evimde en iyi yer sizin olacaktır her zaman. Hava şahane burada ve sağlığım da iyi.

E. B.'ye bugünlerde cevap yazacağımı söyleyin.

Sizi seviyorum ve kucaklıyorum. Çok yakında. Üzülmeyin *gözümün nuru Efendiciğim*.

Lüsiyen

Hamiş. Türkiye'deki son olaylara ne diyorsunuz? Durum daha iyi galiba, Allah'ım, inşallah başarılılar!

Venedik, 28 Mart 1921

Efendiciğim,

Günlerdir sizden haber alamıyorum. Son mektubumu almadınız mı? On gün kadar ya da daha önce atmıştım. Hâlâ cevap vermediniz. Neyiniz var? Hasta olmayasınız sakın!

Bayan B. bana yazdığı uzun mektupta sizden ve eskilerden söz ediyor... Neye yarar? Geçmişî yeniden canlandırmak mümkün değildir. Ölen ölmüştür ne yazık ki! Bırakalım bunları ve beni rahatlatmak için acele yazın lütfen. Sağlığımda bir kötöleme yok ve duvarcılara, marangozlara, boyacılara karşı günlük öfkelerime rağmen keyfim yerinde burada. A.,* dairesi, çalışmalar nede-niyle oturulmaz durumda olduğu için şimdilik otelde.

Sizi kucaklıyorum ve seviyorum ama acele yazın bana, endişeleniyorum.

Lüsiyen

Venedik, 2 Nisan 1921

Efendiciğim.

Bekleyiş ve endişelerle geçen günlerden sonra, nihayet beni rahatlatan mektubunuzu aldım ama niçin bu kadar yavan? Ne demek oluyor bu? Sizi "çok iyi" demeyeceğim, "bu kadar" iyi tanıyan ben bazı yetilerinizin normal olarak işlevlerini yerine getirmediklerine inanma hakkını görüyorum kendimde, ama nedir bunlar, kestiremiyorum doğrusu. Sanıyorum sıkılıyorsunuz, bin çeşit karmaşık şeyi takmışsınız kafanıza ve rahatsız ediyor bunlar sizi ama benim durumumun sizinkinden farklı olduğuna mı

* Andrea

inaniyorsunuz? Birlikte geçirdiğimiz yıllar şimdi güzel bir rüya gibi geliyor bana. Gerçekte mutluluk diye adlandırılabilcek bir durum içindeyim ama hangi gerçek, rüyanın yerini tutabilir? Evet güzel bir rüya ama gene de kapkara ve kapalı anların sayısı az değil... Ama nasıl bir dostluktu bizi birbirimize bağlayan! Benim size ve sizin bana olan hayranlığınız nasıl bir şeydi? Nasıl her şeyi tıpatıp aynı biçimde hissediyor ve görüyorduk! Ne yazık! Aslında öyle sanıyorum ki size acı veren şey bana da acı veriyor.

Biz burada sabahtan akşama işçilerle birlikte bir hay huy içinde sıkılıp duruyoruz hâlâ. Oysa içinde bulunduğumuz durumdan kurtulmak için bir gayret sarfetmeye karar vermek gerekiyordu. Bazen çalışmalar bitinceye kadar köye gidelim diyoruz ama itiraf edeyim ki M. ve A. arasında Campocroce'nin sessizliği ürkütüyor beni biraz. Uzun geceler boyunca nasıl vakit geçer oralarda bilemiyorum! Burada hiç değilse, bir gondol gezintisi, bir oyun seyretmek, Lido ya da San Marco'da şöyle bir dolaşmak, eşi dostu görmek, eve dönmeden önce dondurma yemek, gece yarısına kadar götürüyor bizi. Ama şatoda Tanrım, nasıl vakit geçiririz?

Nasıl vakit geçireyim? Biliyorsunuz ki sabahlarım, farkında olmadan eriyip gidiyor, bazen okumaya, bazen de yazmaya çalışıyorum... Öğleden sonraları bir ressam geliyor bugünlerde, portremi yapıyor, bütün vaktimi o alıyor. M.'nin kaprisi bu ve çok sıkılıyorum bu işten bazen.

Hava güzel, güneş ve serinlik var, ilkbahar geldi nihayet. Anadolu'daki olaylar beni çok rahatsız ediyor ama gene de inancım sarsılmış değil. Şu zavallı Talat'ın* ölümüne ne diyorsunuz? Böyle trajik biçimde gidiş beni de üzüyor sizin gibi. R. R.'ye yazmamı istiyorsunuz. Sizin incinizle ilgili olarak bir mektup yazmıştım ama hiçbir cevap gelmedi. Daha ne yapayım? Israr edeyim mi?

* Talat Paşa

Bütün dostlarıma selamlarımı söyleyin, henüz hiç kimseye yazmış değilim, anlatacak fazla bir şeyim yok.

Siz neler yapıyorsunuz? Ayrıntılı biçimde anlatın bana. Neler hissediyorsanız onları yazın bana lütfen, sade ve samimi olmak bu kadar zor mu geliyor size?

Londra'dan gelen Türk misyonu buradan geçti. Bunların artık konuşulmasını istemiyorum...

Acele cevap yazın ve hiçbir vakit de asla şüphelenmeyin benden. Sizi kucaklıyorum ve çok seviyorum.

Lüsiyen

26

Venedik, Cumartesi, 23 Nisan 1921

74

Efendiciğim,

Biraz önce mektubunuzu aldım, suskunluğumdan şikâyet ediyorsunuz ve haklısınız. Malum tamirat işleri yüzünden çok meşgulüm hâlâ. Doğrusunu söylemek gerekirse sizi ihmal etmek için geçerli bir neden değil bu ve özür diliyorum bu nedenle sizden. Bir sürü patırtı gürültüden sonra evin alt tarafını bitirdik nihayet. Yatak odam gene orada ama tamamen değiştirdim; bu tercihimin nedeni o şahane banyoyu kullanmak istemem. Yan tarafta bildiğiniz, gösterişli ve sıcak budvar* duruyor. Evin üst tarafı tümüyle elden geçecek holle birlikte ama hiç değilse özel dairemin kapısı kapalı ve işçilerden rahatsız olmuyorum böylelikle. Bunlarla ilgilenmem niçin şaşırtıyor sizi? Bu ev benim evim... Daha iyi ağırlamak ve bütün vaktimi size verebilmek için daha ileri bir tarihte gelmenizi isterdim ama gelebilirsiniz isterseniz.

*Kadınların konuklarını ağırlamak ya da dinlenmek için çekildikleri gösterişli ve süslü oda (Çev.).

Neyse, nasıl isterseniz öyle yapın, ne yaparsanız doğru ve güzel yaparsınız siz.

Sağlığım iyi, Allah'a şükür.

Yaklaşmakta olan *Ramazan* ayından bahsediyorsunuz! Ne hatıralar bırakmıştır bende *Ramazan*! Bebek'deki evimizi ve çok güzel bir türkü eşliğinde *keten helva* satan Acem'i hep hatırlıyorum... Allah'ım şimdi bunlar ne kadar uzak ve benim o evi ayakta tutmak için ne kadar gayret sarfetmiş olduğumu ille de hatırlamam mı gerekir! Öyle sanıyorum ki insan mutluluğu uzaklarda araya araya, sonunda onun çok yakında, yanı başında, elinin altında olduğunu ve gaflet ve ihmal nedeniyle de kaçırdığını fark ediyor. Mutluluk zaman zaman kendisine yaklaşılmına izin veren ama yakalanacağı anda kaçan yabani bir kuştur.

Ve *hanımefendi* de öldü! Zavallı! Allah huzura kavuşturdu onu nihayet, bu dünyada keder ve üzüntüden nasibini iyice aldı. S.'ye yazmadım, ne yararı var? Ama gene de isterseniz, yazarım. Pek yakında, diye umut edelim, *Efendiciğim*. Sizi tekrar göreceğim için çok seviniyorum. Bütün kalbimle kucaklıyorum.

Lüsiyen

27

Venedik, 11 Mayıs 1921

Efendiciğim,

Dün yalnız, geçen ayın 29'unda attığınız mektubunuzu aldım, budalaca bir duyguyla sizinle ilgili endişeler duyarak telgraf çekecektim size az daha. "Budalaca" diyorum, çünkü bir kez daha kanıtlıyorsunuz ki, size karşı duyduğum o sonsuz sevgiyi hak etmiyorsunuz. Çok sevilen insanlar gibi siz de hainsiniz. Acı

ve ızdırap çekinceye kadar sevdiğim bir varlık olan siz, siz, benden kuşkulanan tek insansınız, ne kadar tuhaf bir şey bu... Ötekiler o kadar çabuk ve öylesine bir içtenlikle inanıyorlar ki bana, yalanın çekiciliğini de alıyorlar elimden. Hiçbir zaman içten olmamak gerekirdi, en yüce bilgelik olurdu bu... Neyse ben bu mektubun başından sonuna kadar azarlayabilirdim sizi ve gene de ikna etmeyi başaramazdım. Dolayısıyla doğrudan doğruya olup biteni söylemek daha iyi olacak. Benim sizden biraz daha geç gelmenizi istememin nedeni tamamen düzene kavuşmuş bir evde rahat etmeniz içindi. Bu vesileyle, bana, Napoli'ye gönderdiğiniz ve taşınma ve yerleşmemden şikâyetlerinizi içeren (hem de nasıl bir ifadeyle) mektubunuzu hatırlıyor musunuz? Oysa o dönemde son derece eğreti durumda olduğumuzu ve çalışmalara başlamadan önce Sendika'nın yerleştirdiği işçilerden kurtulmamız gerektiğini çok iyi biliyordunuz!

İşte size daha önce söylemiş olduğum ve bir kez daha söylediğim gerçek! Bir kez daha söylüyorum çünkü kuşkuculuğunuzla mecbur ediyorsunuz beni buna. Eğer sizin yerinize bir başkası olsa bu kuşkuculuğu hakaret telakki ederdim.

Şimdi bütün bu esrar aydınlığa kavuştuğuna göre çabuk gelin. Bekliyorum sizi. Çok büyük bir zevk vereceksiniz bana, bu benim için belki de tek gerçek zevk olacaktır.

İstanbul'dan hiç haber alamıyorum, bildiğiniz gibi orada artık pek dostum kalmadı, yalnızca Bayan Y belki ama onu benden nefret ettirecek hiçbir nedenin olmaması için ona hiçbir iyilik yapmamış olduğumdan son derece emin olmam gerekir. H.'lerle çok az ilişkim oluyor çünkü M.* onlarla mesafeli olmamı istiyor. R. R. cevap vermedi bana, söylemiştim size bunu önceden...

Hazretim ve Hasretim, yazın bana, biliniz ki sizi dünyada her şeyden daha çok seviyorum ben. Benden asla şüphelenmeyin.

Güzel ellerinizden ve güzel gözlerinizden öpüyorum.

Lüsiyen

28

Venedik, 21 Mayıs 1921

Efendiciğim,

Mektubunuzu evvelki gün aldım.

Bu grevler gerçekten de çok sıkıcı, ama kendimizi mutlu hissedebileceğimiz bir yaşam sürüyoruz, eğer sokakta kafamızı kırmazlarsa tabii. Burada seçimler çok fazla karışıklık çıkmadan yapıldı, aslında Venedikliler dünyanın en sakin insanları ama İtalya'nın başka bölgelerinde kanlı olaylar oldu. Acımasız bir savaştan çıkılıp, yeniden böyle vahşetlere başlamak utanç verici.

Evde hayat hep aynı, sadece benim dairem hazır ve diğer taraflardaki müthiş düzensizliğe karşı oraya sığınıyorum ben. Niçin gelmiyorsunuz? Hava çok güzel burada ve sıcaklar gerçekten başlıyor artık. Aklınız varsa, yazı gelip burada benimle geçirirsiniz, ama mantıklı düşünmüyorsunuz, çok iyi bildiğimiz eski bir hikâye bu. Dün I. M. ile yeni karısına rastladım. Çok güzel bir kadın. Ş. P.'nin kızı değil mi? Çok hoşuma gitti, ender rastlanan etkileyici bir çiçek kadar güzel.

Bana göre ressam portremi tamamen bozdu, ama insanlar bağıra çağıra bunun bir başyapıt olduğunu söylüyorlar, haydi başyapıt olsun bakalım.

Bir on beşinci yüzyıl ağaç heykeltıraşı aldım, size müthiş benzediği için, insanın, heykeltıraşın modelini nerede bulmuş olabileceğini soracağı geliyor kendisine.

Yazımı ve bu mektubun kötü görünümünü bağışlayın.

M.'nin benim kalemlerimi kullanma ve onları eskitme hastalığı var. Sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

29

Venedik, 3 Haziran 1921

Efendiciğim,

Son iki mektubunuzu aldım, işte nihayet sizi belli eden mektuplar. Ama ne kötü bir maliyecisiniz siz! Paradan başka bir şeyden söz etmeyince iflasın yakın olduğunu sanıyor insan! Bununla birlikte ben Meclis'le ilişkilerinizin düzeleceğini umut ediyorum.

Viyana'dan hoşlandığınızı öğrenmem çok mutlu ediyor beni. Çevrenizin dostlarınızla dolu olduğunu ve sizi şımarttıklarını söylüyorsunuz, ne mutlu size. M. ve C.'yi burada görmekten ne büyük zevk duyardım. Bu arada, imzasını çözemediğim bir kart aldım, Operngasse I adresi verilmiş bana, kim olabilir? V.'nin* hikâyesi ve "iktisad koşulları" dediği şeyi anlatarak çok eğlendirdiniz beni! *Dear old England!*

Çok yakında umud ederim, birbirimizden hiç ayrılmamamız için "öteki bu dünya"yı mı beklememiz gerekiyor?..

Allaha emanet ettim sizi Efendiciğim.

Lüsiyen

30

Venedik, 22 Haziran 1921

Efendiciğim,

Zavallı R.'nin** ölüm haberinden duyduğum üzüntüyü anlat-

* Violet

** Recai ?

mak için bir iki kelime karalıyorum size. İnanamıyorum. Allah rahmet eylesin. Bu dünyada bulamadığı huzuru ve mutluluğu öbür dünyada bulsun. Sizin için gerçekten çok büyük bir kayıp. Olağanüstü iyi huylu biri olmasına rağmen, sessizce çok acılar çekmiş olduğuna inanıyorum onun, en korkunç acı çekme biçimidir bu. Çocuklarına yazarsanız eğer, acılarını paylaştığımı söyleyin. Onlar hem sevimli bir baba, hem de sadık bir anneyi yitiriyorlar. Zavallı sevgili R. Ne kadar üzgünüm! Bildiğiniz mesele nedeniyle kızmıştı bana, ama biraz da haklı değil miydi?

Sizi eğlendirmek için, plajda çekilmiş birkaç fotoğraf gönderiyorum. Her gün Lido'dayız ve eve ancak akşamları dönüyoruz. Çalışmalar da bitme noktasında evde.

Sağlığım iyi ama siz yanımda olmazsanız, mutlu olabileceğime inanamıyorum. Bütün dostlarımıza selamlar. Her iki eliniz de birer öpücük.

Lüsiyen

79

31

Venedik, 29 Haziran 1921

Efendiciğim,

Sizin tarafta gene uzun bir sessizlik. Sağlığınızın iyi olması koşuluyla tembelliğinizi bağışlıyorum. Geçen gün büyük bir tesadüf eseri M. P 'ye rastladım. Beni götürmek ve Viyana'ya size ani bir baskın yapmamızı istedi. Çok üzülerek reddetmek zorunda kaldım, çünkü şimdilik Venedik'i terk etmem neredeyse imkânsız benim için. M. P eğer buraya gelmek isterseniz C.'yi size vereceğine dair söz verdi bana. Hadi karar verin. E. çifti nerede? Onlara yazmak isterdim. Birkaç fotoğraf daha gönderiyorum. Çabuk yazın bana. Sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

Venedik, 1 Temmuz 1921

Efendiciğim,

Gözümün nuru Efendiciğim,

Mektuplarınızdan biri, muhtemelen sondan bir önceki yolunu şaşırmış ya da kaybolmuş olmalı çünkü kızıl saçlı bir kıza fena halde tutulduğunuzu söylüyorsunuz ve ayrıntılar için beni daha önceki mektubunuza gönderiyorsunuz, oysa bu "önceki mektup" benim elime geçmedi ve sonuç olarak ben sizin ünlü aşklarınız konusunda bilgisiz kaldığım ve özellikle de mektuplarınızın birini kaybetmiş olduğum için çok üzuldüm. Mektuplarınız benim için bütün kızıklarınızdan, bütün sarışınlarınızdan ve bütün esmerlerinizden daha değerli, çünkü ben sizin aşklarınızın değerini biliyorum, mektuplarınızın değerini ise çok daha iyi biliyorum. Haydi *Efendiciğim*, gelin unutulmuş Viyana Ay'ını şu güzel İtalya Güneşi'nde. Ay'ınızı birlikte getirin, gökyüzü geniştir ve o yıldız için de yer bulunacaktır! Çünkü neyin söz konusu olduğunu biliyorum ben. İşte onun, benim yaptığım bir karikatürü. O mu? Her gün, gelişinizi bildiren mektubunuzu bekliyorum. Sizi bin kez kucaklıyorum *Efendiciğim*.

Lüsiyen

·Hamış. İzmit olayları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Lido, Excelsior Hôtel, 14 Temmuz 1921

Gözümün nuru Efendiciğim,

Dünden beri çok sıcak ayları geçirmeyi düşündüğüm Lido

Excelsior Htel'e yerleşmiş bulunuyorum. Venedik'ten uzaklaşmamız imkânsız, M.'nin kesinlikle orada olması gerekiyor. Durum böyle olmasa büyük bir keyifle Marienbad'a gidebilirdim. M. A. B. ve O. F.'yi göremediğime çok üzüldüm! Rastlantılara çok fazla güvenmemek gerekir, beni sorabilirler, adresimi öğrenebilirlerdi. Onlara, üzüldüğümü ve de bu yüzden kendilerini kındığımı söyleyin. Otel müdürü bana eşyalarının bir bölümünü bıraktıklarını ve dönüşte alacaklarını söyledi, demek ki gelecekle-rini sanıyor.

Son iki mektubunuzu, endişeden çılgına dönmüş durumda size telgraf çekeceğim sırada aldım. Bana böyle yazmamazlık etmeyin... Geçen gün hoş bir tesadüfle şimdi I. R.'nin hanımı olan sabık bayan B. E.'yi gördüm. I. R.'nin kardeşi yarın Viyana'ya geliyor ve bu mektubu memnuniyetle götürebileceğini söylüyor. B.'yi* tekrar görmekten gerçekten büyük bir zevk duydum. Şiir okuma üslubunu hatırlıyor musunuz? Yalnızca bunun için bile çok sevebilirim onu... bütün öteki özellikleriyle de tabii ki, çok sevimli biri çünkü.

81

M. P. yanlış anlamış, ameliyat falan olmadım, ama geçen kış zatülcemp geçirdim, ve şimdi size söylediğim gibi tamamen iyileşmiş durumdayım, kendimi çok kötü hissettiğim anlar oldu, ve size çok kısa gelen bazı mektuplarımı yazabilmem için büyük gayretler sarfetmem gerekmişti. Korkmamanız için sözetmiştim bundan çünkü sizi bir sıkıntı ya da üzüntünün gölgesinden bile korumaya çalışıyorum her zaman.

C.'yi** birkaç günlüğüne buraya davet etmek için bir mektup yazacağım. Çok iyi niyetlerle ve tamamen menden bir bağlamda kullanmış olduğum "güvenmek" sözcüğüne alınmayacak kadar akıllı olduğunu sanıyordum onun. Söyleyin kendisine lütfen.

Almanca derslerinize gelince, kızıl bir bayan öğretmen tarafından verilse de, çok geç kaldığınızı sanıyorum bu konuda.

* Belkis ?

** Cyntia

Almanca öğrenmek çetin bir hedef ve sizin yaşınızda, bir bayanın yardımıyla da olsa, büyük bir sorun. Bayan Y. yazmış bana. Zavalı kocası hastanede bir köpek gibi ölmüş! ne kötü! Sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

34

Excelsior, Lido, 4 Ağustos 1921

Efendiciğim,

Bu mektubu size göndermek için Viyana'ya gelen bir arkadaşın teveccühünden yararlanıyorum. Kolunuz nasıl? Anlattıklarınızdan sonra çok endişeliyim. Buraya gelin, bir hava değişikliğinin size çok iyi geleceğinden eminim, ben tedavi edebilirim sizi, benim için çok büyük bir değer olacak bir şeydir bu.

Size gönderdiğim dost, benim, bana göre başarısız portremi yapan ressamdır, ama şunu da söylemem gerekir ki genelde çok iyi buluyorlar resmi. Adamda beni tuhaf ve karmaşık biri gibi görme saplantısı var, lütfen kendisine ne kadar basit bir insan ve sanat âşığı olduğumu söyleyin.

Hâlâ yolunuzu gözlüyorum, bildiğiniz nedenlerle zor olmasa ben Viyana'ya gelir ve sizi buraya getirmeyi başarırdım.

Çılgın bir fırtına ortalığı kırıp geçiriyor, umalım biraz serinlik getirsin, sıcak dayanılmaz oldu artık, çok insan kanama geçirerek öldü.

Çok yakında *Efendiciğim*, sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

Excelsior-Lido, 12 Ağustos 1921

Efendiciğim,

Söylediğimize göre size işkence eden kol ağrısı nedeniyle yazmaya iki kez ara vermiş olduğunuz son mektubunuzu aldım! İzdırabınızı öğrenince duyduğum üzüntüyü anlatamam size. Ne yapmak gerekiyor sizi iyileştirmek için? Hekimlere gidiyorsunuzdur tabii. Ne diyorlar, hangi tedavileri salık veriyorlar?

Mümkün olan en kısa süre içinde Viyana'ya geleceğim, muhtemelen gelecek hafta içinde. Bir kez daha mı kuşkulandınız benden? Eğer bugüne kadar gelmediysem, sandığınız gibi kapris yaptığımdan değil bu, mantığı çok basit bunun, sizin buraya, deniz kenarına gelmeniz, benim bu mevsimde ve bu sıcaklarda bir şehire gidip kapanmamdan daha akılcı gibi gözüküyordu bana.

83

Bayan Y.'den uzun bir mektup aldım, kocasını kaybettiğinden beri, azap çeken bir ruh gibi. Yanıma gelmek istediğini yazıyor, halletmesi gereken bazı işleri varmış, annesini kızkardeşlerinden birinin yanına yerleştirecekmiş, daha sonra buraya bana gelmeyi düşünüyor, çok seviniyorum, onu yanımda görmeye o kadar alıştım ki.

Kolunuz yüzünden ne kadar mutsuz ve endişeli olduğumu tekrar tekrar söylemek zorundayım size. Çok mu acı çekiyorsunuz? Geceleri uyuyamadığınızı söylüyorsunuz, bu kadar mı acı veriyor?

Kim tedavi ediyor? Kim ilgileniyor sizinle? Dostlarınız çok kibar ama her zaman yanınızda değiller... Yalnız kaldığınızda ne yapıyorsunuz?.. Cynthia'yla ilgili olarak, sert ve kırıncı davranmak gerektiğine inanıyor musunuz? Ben sanmıyorum, çünkü en

büyük engel bu çocuğun yüreği, şiddetle bir yere varamazsınız. Bu mantığa uymak istemiyorsanız, onu değiştirmeye ve yavaş yavaş kendi yönünüze doğru çekmeye çalışın. Gene de doğru bildiğiniz yoldan gidin siz, ben düşüncemi söylüyorum, birincisi sorduğunuz için, ikincisi de sizi sert çatışmalardan ve acı veren sıkıntılardan korumak için. Haklı olduğuma inanmıyor musunuz?

Yalnızlıktan söz etmeyin...ben hayatta olduğum müddetçe asla yalnız kalmayacaksınız. Bizi hiçbir şey ayıramaz, bunun için her şeyi yaparım...

Allahaismarladık *Efendiciğim*, sizi bütün kalbimle kucaklıyorum ve sizi sevginin gücüyle iyileştirmek isterdim...

Lüsiyen

36

Lido-Excelsior, 22 Ağustos 1921

Efendiciğim,

Sizin mektubunuzu ve M. B.'nin telgrafını aldım. Birkaç kelime bile yazamayacak kadar acı çektiğinize göre hâlâ iyileşmeyen kolunuz nedeniyle çok üzülüyorum.

Buradan ayrılmak üzereydim, bana buraya gelmeyi düşündüğünüzü söylediğinizden yolculuğumu erteliyorum. Eğer söylediğiniz doğruysa, çabuk gelin, şimdi kalınabilecek durumda olan konağa yerleşebiliriz. Hafta sonunda eve döneceğim. Mümkün olan en kısa sürede gelin. Burada günlerinizi iyi geçirmeniz için üzerime düşen her şeyi yerine getireceğimi çok iyi biliyorsunuz.

Kolunuz nasıl? Hangi tedavi uygulanıyor size? Öyle sanıyorum ki yapılabilecek en iyi şey kanınızı temizlemek ve atardamarlarınızın iyi çalışmasını sağlamak. Viyana'lı hekimler nasıl tedavi

ediyorlar sizi? Durumunuz size söyleyebileceklerimin çok ötesinde üzüyor beni...

Acele yazın bana ya da yazarken yoruluyorsanız, birisine yazdırın, çok değerli sağlığınızla ilgili rahatlatıcı haberler vermeye çalışın bana.

Sıkı sıkı kucaklıyorum ve bekliyorum.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

37

Venedik, 26 Ağustos 1921

Efendiciğim,

23 tarihli mektubunuzu ve Mihrinisa'nın da haberlerini aldım. Ne kadar nazik ve ne kadar istiyordum yanınızda olmasını...

Bir hafta sanatoryumda kalmanızı tavsiye ettiklerini söylüyorsunuz, gerekli olduğuna inanıyorsanız gidin, oradan da doğru buraya gelirsiniz, zira böyle bir hava değişikliği hiç kuşkusuz iyi gelecektir size. Bütün bu miras hikâyelerinin sonu yaklaşıyor, ama imzalamam gereken kâğıtlar yüzünden burada kalmak zorundayım, yoksa tahmin edeceğiniz gibi çoktan yanınızdaydım şimdi. 1 Eylül'de M. G.'yi bekliyoruz, 15 Temmuz'dan itibaren burada olması gerekiyordu ve kâğıtlar bu tarihten beri sürüncemede, bu memlekette her yerden daha fazla sürükleniyor herşey...

Sağlık durumunuz ve size bir yararımın dokunamamasının verdiği çaresizlik nedeniyle anlatamayacağım kadar mutsuzum... kızmayın, yalvarıyorum size, o kadar üzgünüm ki... yaptığımdan daha fazlasını yapabilmemin gerçekten mümkün olmadığını çok iyi bilmeniz gerekir.

38

Venedik, 7 Eylül 1921.

Efendiciğim,

Günlerdir size yazmaya hazırlanıyorum ve bir şey ya da biri gelip rahatsız ediyor beni. Elimde olmadan sizi biraz uzun bir süre habersiz bırakınca kara ve yanlış düşünceler beslediğinizi bildiğimden üzüntüm bir kat daha artıyor. Her zamanki gibi biraz hoşgörülü olun küçük bayanınıza karşı.

İşçileri, istenmeyen ve her tarafı tıkayan konuklarımı size gene anlatmaya cesaret edemiyorum neredeyse!.. Ve altı aydır sürüyor bu durum!.. Benden hoşnut olmadığınızda binlerce sıkıntıyı düşünün, o zaman beni kolayca bağışladığınızı göreceksiniz.

Lido'da geçirdiğim günler beklediğim mutluluğu vermek şöyle dursun, beni artık hiçbir şeyin eğlendirmedeğini anlamama yaradı sadece... Umut kırıcı bir durum!.. Ah ne kadar isterdim Çamlıca'da sizinle birlikte olmayı!.. Bu mevsimde ne kadar güzeldir orası!.. Ne zaman birlikte olacağız orada? Gelecek yaz inşallah...

Buradaki gazetelerin Anadolu'daki başarısızlıklardan söz etmesine üzülmüyorum, ama öyle sanıyorum ki bütün gerçeği bilmiyoruz. Bu işlerin nasıl son bulacağını gerçekten bilmiyorum, ama içimde bir şey başkaldırıyor ve umutlu olmam için ısrar ediyor...

Ne zaman buraya gelmeyi düşünüyorsunuz? Fikrinizi değiştirmediniz umarım!

Sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

39

Venedik, 16 Eylül 1921

Efendiciğim,

Mektubunuzu aldım. Hiç gecikmeden mutlaka gelmenizi istiyorum. Böyle yaşamaya devam edemezsiniz. Dolayısıyla bir an önce yola çıkmalısınız. Sizi bekliyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

40

Venedik, 20 Eylül 1921.

Kararınızı telgrafla bildirmenizi rica ediyorum.

Lüsiyen

87

41

Venedik, 25 Eylül 1921

Efendiciğim,

Bu sefer gerçekten kızdım. Niçin oynadınız benimle? Dolu yüreğimin hıncını size boşaltmamak için daha uzun yazmak istemiyorum.

Lüsiyen

Venedik, 30 Eylül 1921

Efendiciğim,

Bana hasta olduğunuzu söylediğinize göre, bağışlamam gerekiyor sizi; uzun süre gücenemem size tabii ki, ama bu acımasız oyun niçin oynanıyor? Size yakışmıyor... *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

Venedik, 12 Ekim 1921

Efendiciğim,

Sizi habersiz bıraktım çünkü o kadar kızmıştım ki, size daha sonra üzüleceğim şeyler yazacaktım, ama siz söz konusu olunca gerçekten kızabilir miyim? Cezalandırılmayı gerçekten hak etmişsiniz, gene de kızdırdığım için bağışlayın beni. Madem kesinlikle gelmek istemiyorsunuz, benim Viyana'ya gelmeye karar vermem gerekiyor.

V.* ve çocuklar geldiler mi? Yanınızda olmalarından memnun musunuz? Nihayet inşallah biraz istirahat eder ve biraz rahata kavuşursunuz...

Değerli ellerinizi öpüyorum.

Lüsiyen

Venedik, 20 Ekim 1921

Efendiciğim,

Sizi düşündüğümü söylemek için acele birkaç kelime. Ev

işçilerle dolu ve bu taşınma işini bitirmek için son bir çaba harcıyorum.

Allaha emanet ettim sizi

Lüsiyen

45

Venedik, 6 Kasım 1921

Efendiciğim,

İşte size çok gecikmiş bir mektup, elimde olmayan bir gecikme olduğunu bilmem bir kez daha söylemeye gerek var mı, son günlerde size yazmak mümkün olmadı çünkü ev beni öyle bir hale getirdi ki başımı nereye vuracağımı bilemiyordum. Nihayet iki gün önce son işçi de gitti, bir tek büyük salon kaldı bitmemiş ve yerine konacak birkaç ferforje. Allah'a dua edelim de yeni bir grev daha çıkmasın... Görüyorsunuz ki Viyana'ya gelmemi engelleyen zevk u safa değil!

Bu düşüncelerinizi bir kenara atın, Viyana'ya gelmek istemediğime inanıyor gibisiniz, aslında çok iyi biliyorsunuz ki gelmiyorum. Ah, ne kadar yoruyor beni bu tartışmalar! Siz benim, ben de sizin olmadıkça "Dünyada en çok sevdiğimiz şey" i... isterdim. Ama ben gelemediğime göre, niçin siz gelmeyesiniz buraya bir süre için. Viyana'ya birlikte giderdik. Seyahat masraflarını düşünmeyin, bunun sorun olmadığını çok iyi biliyorsunuz, burada bir odanız var sizin, hizmetçiler çok iyi, aşçı mükemmel. Söz açılmışken, bir Türk hizmetçim olmasını çok isterdim, daha kolay alışmam için yardımcı olurdu bana. Bu konuyla ilgili olarak Bayan Y.'ye bir mektup gönderdim ve bana I.'yı getirmesini istedim ondan, ama öyle anlaşılıyor ki N. H. karşı çıkmış, karşı çıkışının gerekçesi de I.'nın geleceğini böyle berbat edemeye-

ceğiymiş. I.'nın geleceği, düşünebiliyor musunuz bunu siz!.. Neyse, biliyorsunuz, N. H.'yle tartışmak yararsızdır. Viyana'da tanıdığınız becerikli bir Türk varsa, gelirken bana getirin onu.

Sizi kucaklıyorum, *Efendiciğim*.

Lüsiyen

46

Venedik, 17 Kasım 1921

Niçin yazmıyorsunuz? Niçin bu şımarık ve kötü çocuk davranışları?

Yaptıklarınız size ve bana yakışmıyor.

Lüsiyen

47

Venedik, 1 Aralık 1921

Öfkeli ve mutsuz ve hayal kırıklığına uğramış ve cesareti kırılmış durumdayım, siz hiç kuşkusuz şairlerin en iyisisiniz, ama insanların da en kötüsü.

Lüsiyen

48

Venedik, 15 Aralık 1921

Efendiciğim,

Hastayım, eğer hoşunuza gidiyorsa bu durum. Soğuk aldım ve çok acı çektirdiniz bana, yapamıyorum artık...

Ne kadar kötüsünüz!..

Lüsiyen

49

Venedik, 29 Aralık 1921

Efendiciğim,

Üçümüze göndermiş olduğunuz mektubunuzu aldık! Ne kadar kötüsünüz!..

M. ve A.* size teşekkür etmek ve 1922 yılı için iyi dileklerini gönderme konusunda beni görevlendiriyorlar. Ben de ekliyorum en iyi dileklerimi onunkilere. Bu yeni yılda olabildiğiniz kadar mutlu olun.

İyileşmeyen kolunuz nedeniyle acı çekiyorum hâlâ! Kim tedavi ediyor sizi? Hekimlerin talimatlarına uyuyor musunuz? Çünkü doğru bir tedaviyi ciddi biçimde uyguluyorsanız daha iyi olmanız gerekirdi!..

91

Sizden uzak bu bayramlar hiç de çekmiyor. Bir tek şey teselli veriyor bana, H. ailesinin yanınızda olduğunu bilmek. C.** sizin için büyük bir zenginlik kaynağı olmalı, akıllı ve güzel olduğunu sanıyorum: değer verdiğiniz iki nitelik. Ortak yaşamınızdan hiç söz etmiyorsunuz bana. Yürümeyen bir şey olmalı. Nedir? Size karşı nazik davranmıyorlar mı? Mutlu değil misiniz? Bütün sıkıntılarınızı anlatın bana, çare bulabilirim çünkü ben tutkulu bir dostunuzum sizin. Niçin buraya gelip kalmak istemediğinizi de söyleyin bana. Yerinizden kımıldayamayacak kadar hasta mısınız? Nedir sizin buraya gelmenizi engelleyen peki? Hava değişikliğinin size iyi geleceğini sanıyorum. Bu soğukta beni Viyana'ya gelmek zorunda bırakmayın, geçen yıl geçirdiğim zatülcempi unutmayın. Eğer V. izin verirse, C.'yi de getirin birlik-te, onu sevgiyle bağrımıza basacağız ve eğlendirmek için elimiz-

* Mişel ve Andrea

** Hüseyin, Cyntia

den gelen her şeyi yapacağız. Tam olarak ne yapmamı istiyor-
sanız, onu yazın bana. Niçin, kımıldayamayacağınızı söylüyor-
sunuz?.. Ne var? Felçli misiniz? Niçin gelmiyorsunuz peki? Kırgın
mısınız bana? Yoksa kuşkulaniyor musunuz benden? Gelin, gelin,
bu zevki verin bana, bu mutluluğu verin, birkaç günlüğüne de
olsa!.. Size daha önce de söyledim, çok güzel bir odanız var bura-
da, eğer refakat ederse, sizin odanızın yanında da C. için bir oda
olacak, son derece konforlu bir tuvalet ve güzel bir ateşin parıl-
dadığı ve çıtırdadığı şömineli küçük bir salon. Gelin, daha fazla
üzmeyin beni...Sizi getirebileceğimden emin olsaydım, Viyana'ya
kadar gelirdim, ama benimle geleceğinize dair kesin bir söz ver-
meniz gerekir. Şimdiden her şeyi düzenleyin, ben gelinceye kadar
her şey hazır olsun orada çünkü Viyana'nın soğuşuna çok fazla
dayanabileceğimi sanmıyorum ve kaprisleriniz uğruna hastalığı-
mın nüksetmesi tehlikesini göze alıyorum. İsteddiğiniz bu mu?..
Mantıklı olsaydınız, ne söyleyeyim? Aklın ne olduğu konusunda
en küçük bir fikriniz olsaydı, böylesine yararsız ve belki de tehli-
keli bir seyahate zorlamazdınız beni ve bu kadar olay ve karışık-
lık çıkarmadan doğrudan doğruya gelirdiniz buraya.

Neyse kararınızı verin ve bana bildirin, ne yapmamı istiyor-
sanız, onu yapacağım, sizden ayrı olmak çok üzüntü veriyor bana.

Sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

50

Venedik, 6 Ocak 1921*

Gözümün nuru Efendiciğim,

Beni azarlamakta çok haklısınız, tembel değilim ama vaktim
yok ve sizden uzak olduğumda pek önemli biri hissetmiyorum

* 1922 olmalı. -Y. N.

kendimi. Bana karşı çok hoşgörölü olmalısınız, her zamankinden daha fazla ihtiyacım var buna. İnâtçılığınızı düşününce de büyük bir hayal kırıklığına düşüyorum ve biraz da kızıyorum. Niçin gelmiyorsunuz? Ya benden gizlediğiniz çok önemli şeyler oluyor, ya da amacını henüz kestiremediğim bir oyun oynuyorsunuz. Her zaman olduğu gibi bunu bir kez daha amaçlarınıza ulaştığınızda anlayabileceğim ancak. Ve bu durum gene benim ne kadar bön olduğumu gösterecek... Birbirimize rakip olduğumuz bu turnuvada siz benden daha güçlüsünüz!.. Biz ikimiz rakip! Düşünülebilir mi bu?.. Evet güzel insanlar, insan varlığı savaş alanına nefret ya da aşktan giriyor yalnızca. Bu duyguları birbirinin karşısına kim koyuyor peki?.. Hata, nefret ve aşk kardeşirler, hem de ikiz kardeş!.. Şimdilik, her halükârda bir ateşkes tanıyın bana, yapamıyorum artık... Mektuplarınız beni allak bullak ediyor ve mücadele gücümü önceden yok ediyor ve kavgadan başka bir şeyin görülmediği, katedilecek uzun bir mesafenin bulunmadığı bir dünyadan kaybolma isteği veriyor. Gelmek istediğiniz nokta bu mu? Tekrar ediyorum bir kez daha, ricalarınıza ve arzuma rağmen, burada her şeyi yüzüstü bırakıp Viyana'ya sizin yanınıza koşamam. Çevremizde insanların bulunduğunu unutuyor musunuz? Adem ile Havva'nın uzun bir süredir ideal ve kendileri için yaratılmış bir dünyada artık yalnız olmadıklarını bilmiyor musunuz? Devamlı İyilik ve Kötülük İlminin Ağacı meselesini ve şu lanetli elmayı başıma kakmayın ya da hiç değilse hatamı beni baştan çıkaran yılanla, dürüstçe söylemek gerekirse, elmanın yarısını büyük bir iştahla yiyen adamla paylaştığımı kabul edin!..

Benden uzak olduğunuzda acı çektiğinizi biliyorum, eğer bu sizi teselli edebilirse, biliniz ki ben de sizin kadar acı çekiyorum, zira sevdiğim tek insanın siz olduğunu çok iyi hissediyorum... Bana "öteki aşk"tan söz etmeyin, bizi birbirimize bağlayan bağla kıyas edilebilecek bir yanı yok onun... Her insanda iki farklı şeyin bulunduğunu kabul etmek gerekir: ruh ve beden. Zaman

zaman bu iki unsurdan biri baskın çıkar ve bu nedenle de ötekini yönetir, darbe alır, becerebilirse darbe vurur... İşte benim durumum da böyle. İki çeşit aşkla doluyum. Tercih yapmaktan başka çarem yok ve yavaş yavaş her şeyim size doğru yöneliyor... Niçin bana geri dönmüyorsunuz? diyorsunuz bana... Başımda bir olay var ve yönlendiremiyorum ben bunu. Karmaşık birtakım olaylar kaynaşıp duruyor ve bende, benim için, ben farkında olmadan etkili oluyorlar, bunlar beni buradan koparıp, sizin ikliminize atacak kadar güçlü değiller henüz, buna karşılık beni varlıklarından ve gizli çalışmalarından habersiz kılacak kadar da sinsiler... Bilinmeyen bir hastalığa yem olan bir kadını... beklemekten başka çarem yok, bir meyvenin olgunlaşmasının beklenmesi gibi. Bekliyorum... göreceğiz bakalım... her halükârda kurbanı!..

Bayan Y. gelmedi henüz, yaşlı annesini kızkardeşlerinden birinin yanına yerleştirmeye çalışıyor, ama hiç kimse istemiyor onu! Yaşlı bir anne için hazin bir kader... Yeni ailenizle ilişkileriniz nasıl? Onları biraz sevmeye çalışın. Kötü olmayın, mağaradaki yaşlı aslan gibi olmayın, öyle olmak istediğinizde çok kötü oluyorsunuz!.. Tarafınızdan sevilmiş tek insan ben mi olacağım?.. Sizi sevmelerine izin verin hiç değilse... Huysuz olmayın, ben inanıyorum ki sizi kendi sevme biçimleriyle seviyorlar, İngiliz üslubu bu, ama birçok sevme biçimi olur mu?

Geçen gün bir dergide ("La Lettura") O. N.'nin bir röportajını okudum. İnanılmaz ve isyan ettiriyor insanı! Peki ne zaman Türkler'in temsil ettiği, Türk'ün yönüne doğru gelişme gösteren bir ulus olacak? Bu ırkın kendine özgü nitelikleri ve erdemleri var. Çoğunlukla kendilerinden daha kötü olan öbür uluslar taklit edilmemeli ve onlara özenilmemeli, kendi kaynaklarını işlemelidir bu ulus! Ah etkilerden ve onları düzeltecek yerde bozan ilişkilerden bir kurtulabilseler!

W.'yi hatırlıyorum. Valla'da rastlamıştım ona. Bana göre

çok gürültücüydü ve "boş fıçı" etkisi yaptı bende, ama siz onu söylediğiniz gibi çok eğlenceli buluyorsanız, ben yanılmışım demek ki, ya da o değişti, ya da uyuyorsunuz birbirinize. Gene de selamlarımı söyleyin ona, Venedik'e uğrarsa, beni görmeye gelsin. İşte uzun bir mektup, değerli ellerinizden öpüyorum.

Lüsiyen

Gelin buraya, inat etmeyin...

51

Venedik, 8 Ocak, 1922

Efendiciğim,

Hâlâ bekliyorum sizi, beklemeye devam ediyorum... Ellerinizden öperim.

Lüsiyen

95

52

Venedik, 20 Ocak 1922

Efendiciğim,

Mektubunuz bana o kadar acı verdi ki günlerdir cevap yazmakta tereddüt geçiriyorum, size ve kendi kendime ne söyleyeceğimi bilemiyorum, nasıl bir karar alacağımı, nasıl bir çözüm düşünmem gerektiğini bilemiyorum!..

Viyana'yı terkedip, benimle birkaç gün geçirmek için buraya gelemeyecek olmanızın nedenini niçin açıkça söylemiyorsunuz bana? Yemin ederim imalarınızdan hiçbir şey anlamıyorum... İçinde bulunduğum durumu bir görseniz!.. diyorsunuz.

Söyleyin açıkça, nedir bu durum. Nasıl anlayabilirim bunu ben? Sizi ne kadar sevdiğimi biliyorsunuz, niçin ayrıldığımızı, bu zavallı R. ile niçin evlenmek istediğimi, durumun niçin bozulduğunu, şimdi niçin burada M. ile evli olduğumu biliyorsunuz. Benim yaptığım her şey sizin için yapılmıştır... Şimdi ne yapmamı istiyorsunuz? İşte bir kez daha mutsuz olmam gerekiyor, nedeni de sadece sizin mutlu olmamanız... çünkü, sizin açık olmayan kelimelerle anlattığınız sırlarla dolu durumunuz, benim için tüm mutluluk imkânlarını ortadan kaldırmaya yetiyor.

Çok ciddi söylüyorum size, düşünün ve durumu uzun uzun, enine boyuna tarttıktan sonra cevap verin bana. Her şeyi böyle yüzüstü bırakıp yanınıza gelmemi mi istiyorsunuz? Siz isterseniz eğer, onu da yaparım. Düşünün, tekrar ediyorum, karar verdiğiniz şeyi yapacağım. Kalbinize, aklınıza ve vicdanınıza danışın... Ayrıldığımızda, Kader tanrısının kıskançlıkla yapmak istediği şeyi bozmanın imkânsız olduğuna inanmıyordum... ama biz ayrıldık mı ki hiçbir zaman?.. Her şeyin birbirine bağladığı iki insan arasında ayrılık nerede?.. Ölümsüz aşk diye bir şey var değil mi?.. Evet, bir insan yaşamının süresine ölümsüzlük denebilirse...

Ne olursa olsun, bu iş böyle gitmez, bir çözüm gereklidir kesinlikle. Yüreğimi yaralayan mektuplar almaya devam edemem böyle, size yemin ederim, bazen zarfı açmadan önce, saatlerce, mektup bana acaba onulmaz sıkıntılar, teselli bulmaz üzüntüler, saramayacağım yaralar mı açacak diye saatlerce korku içinde bekliyorum... Bu böyle devam edemez, ne yapmak istediğinizi açıkça yazmanız gerekir bana. İçinde bulunduğunuz ve bir türlü açıklamak istemediğiniz durum nedir? Ne var? Artık neler yaptığınızı hiç söylemiyorsunuz, ne okuduğunuz kitaplardan, ne gördüğünüz insanlardan söz ediyorsunuz... Yalnızca bana yaptığınız ve sanki bir çölden gelen sürekli çağrı...

Bir zamanlar yaptığınız gibi, niçin boşaltmıyorsunuz yüreği-

nizi bana? Her neyse, ben her zaman sizin dostunuz, sizin "kadın"ınız olacağım. Bugünden itibaren emrettiğinizi yapmaya hazırım.

Güzel alnınızdan ve değerli ellerinizden öpüyorum.

Lüsiyen

53

Venedik, 13 Nisan 1922

Efendiciğim,

Viyana'ya gideceğinizi bildirdiğiniz mektubunuzu şimdi aldım.

97

Ne yazık ki, gene benden uzaktasınız ve yeniden acı çekmeye başlamam gerekiyor! Acıya karşı ne kadar dayanıksızım!.. Birlikte gittiğimiz yerlerde dolaşmaktan, koltuğunuza oturup ağlamaktan başka bir şey yapamıyorum. Gene de cesur olmaya çalışalım ve bugünden itibaren bir dahaki buluşmamızı gerçekleştirmek için mücadele edelim.

Sizi kucaklıyorum, ben terkedilmiş zavallı bir çocuğum...

Lüsiyen

54

Venedik, Pazar 16 Nisan 1922

Efendiciğim,

Gittiğinize ne kadar üzüldüğümü size anlatabilmem müm-

kün değil. Evin her köşesinde, Venedik'in bütün sokaklarında sizi arıyorum, ama bulamıyorum ne yazık ki... Sizin gidişinizden beri alaycı bir güzel hava hüküm sürüyor burada. Her şeyin görünümü değişti, benden başka, burada geçirdiğiniz günleri karartan yağmurdan kendimi sorumlu tutuyorum.

Size gelen mektupları gönderiyorum, taahhütlü mektup yok.

A.* bugün döndü. Paris'e gitmemiş, Riviera'ya gitmiş ve rahatsızlığı nedeniyle orada kalmış söylediğine göre.

Ya siz ne yapıyorsunuz tek başınıza? Şu kolunuzdaki kahrolası rahatsızlığınızın durumu nasıl? Tanrım, sizi iyileştirmek için ne yapmak gerekiyor?

Bugünden itibaren para biriktiriyorum ve böylece İstanbul'a döneceğiz birlikte. *İnşalla...*

Bütün dostlara selamlar. Size sevgilerimi gönderiyorum.

Lüsiyen

55

Venedik, 27 Nisan 1922

Efendiciğim,

Ne âlemdesiniz? Niçin bu sessizlik? Acele yazın bana.

Lüsiyen

56

Venedik, 4 Mayıs 1922

Efendiciğim,

Uzun zamandır, haber alamıyorum sizden. Niçin yazmıyorsunuz? Kolunuz daha mı kötü?

Sakladığım güzel haberi hemen veriyorum size: bu ay içinde Viyana'da olacağım! Yüklü bir para aldım ve para biriktirmenin canı cehenneme... Hiçbir zaman bu sabrı gösteremeyeceğim, yeniden başlamak için çok geç!..

Yabancılar İtalya'da çalışma izni vermeyen İtalyan polisi yüzünden Franz ve Mitzi'yi burada tutabilmem epey güç oldu benim için. M.'nin güçlü dostlarının bulunduğu Dışişleri nezdinde gerekli girişimleri yaptırdım ve onlara bir yıllık bir oturma izni aldık. Onlardan her zamanki gibi gene çok memnunum. Franz başının çaresine bakacak kadar İtalyanca öğrendi ve Mitzi de hizmet konusunda mükemmel. Burada çok mutlu görünüyorlar.

Büyük salon bitmedi henüz, düşünebiliyor musunuz! Bazen vicdanlarını rahatlatmak için geliyor işçiler, birkaç çivi çakıyorlar, sonra da görevlerini yerine getirmenin huzuruyla çekip gidiyorlar!.. Canları cehenneme!

Hava güzel. M. bu akşam Roma'ya hareket ediyor. Benim de birlikte gitmem gerekiyordu, ama orada kendimi koyverip bir sürü ıvır zıvır alacaktım. Paramı düşündüğümüz yolculuk için saklamam daha doğru olacak bence... Pirlantamı beş yüz bin kuron karşılığında A.'ya* vermiştim ve şimdi, bu hayatımda hiç görmediğim F.'ye** niçin borçlu olduğumu bilmiyorum gerçekten!.. Bu işler çok karmaşık ve tatmin edici bir cevap bulamıyorum bunlara... Ben gene de yapabileceğim en iyi şeyin parayı size göndermek olduğunu düşünüyorum, mücevherimi geri alır, parayı verirsiniz onlara, Viyana'ya geldiğinde de alırım ben sizden.

B.'ye ve I.'ya söyleyin lütfen, eğer söyledikleri kadar seviyorlarsa beni, daha sık yazabilirler bana. Sağlığınız iyi mi? Önemli olan bu. Çok yakında, umut ediyorum, sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

* Aşır ?

** Ferruh ? (Bu olay için bkz. Hüseyin İlimi'nin mektubu, *Abdülhak Hâmid'in Mektupları*, s: 721

57

Padova, 10 Mayıs 1922

Birkaç günlüğüne Padova. *Gulu gulu gulu efendiciğim.*

Lüsiyen

58

Venedik, 20 Mayıs 1922

Efendiciğim,

Beni habersiz bırakmanız ne demek oluyor? Hangi sinek ısırtıyor sizi gene?

Yazınız, yazınız, *efendi.*

Lüsiyen

59

Venedik, 23 Mayıs 1922

Efendiciğim,

İşte gene sessizlik dönemindesiniz. Sizi bu durumdan çıkarmam için ne yapmam gerekiyor!..

Birkaç günlüğüne Padova'ya gittim. Oradan bir kart atmıştım size. Almadınız mı?

Niçin sessiz kaldığınızı biliyorum, beni yazı sizinle birlikte geçirmeye zorlamak istiyorsunuz... Siz gelin buraya, daha basit ve daha mantıklı! Hayır, Viyana sıcağına kapanma cesaretini göremiyorum kendimde, siz eğer buraya gelmemekte inat ederseniz, benim yapabileceğim Baden'de bir villa kiralamaktır, ama

her şey çok basitken, niye karmaşılaştırılacak ve herkesi niçin rahatsız edeceğiz... neyse bundan söz etmeyelim artık, fikrinizi değiştirmek hiçbir biçimde mümkün olmayacak, o halde benim size söyleyebileceğim, aldığınız kararı uygulamaya hazır olduğumdur. Sizin gibi çok az mantıklı bir insanla tartışmak yararsız.

T. ile A.'nın evliliğini öğrenmiş olmalısınız. Ne diyorsunuz? Birkaç günlüğüne bana gelmelerini yazdım onlara.

Acele yazın bana, bırakın bu kaprisleri, bir an önce görüşmeye çalışalım. İyi olun, mutlu olun, ben nasıl sizi seviyorsa, siz de beni sevin.

Lüsiyen

60

Venedik, 1 Haziran 1922

101

Efendiciğim,

Mektuplarınız hep sitem dolu, size göre ben insanların en suçlusuyum ve siz bunu kanıtlamak için sekiz sayfa boyunca beni azarlamaktan başka bir şey yapmıyorsunuz!..

Zavallı B N. ile birlikte buradaydı. Dört gün kaldılar. Onların gelişlerini bildirdiğiniz mektubunuzu "Léopolis" in San Marco havuzuna girişinden tamı tamına yarım saat önce öğrenebildim yani gondola binip onları alabilecek kadar vakti ancak bulabildim. Çok mutlu oldular. Onları yerleştirdim, Lido'ya, Murano'ya vb. götürdüm (sonsuz gezi).

F.* ile nasıl isterseniz öyle yapın. Size bu konuyla ilgili olarak yazdığım mektubu gösterin ona (herkesten çok benim çıkarı-

* Ferruh, *Abdülhak Hamid'in Mektupları*, s: 721-722

mın olduğu bu meseleyle ilgilenmememi kınamanıza rağmen).

Bu günlerde M.'nin yaşlı bir teyzesini konuk ettik. Ne dedikodular, ne biçim dedikodular duydum, anlatamam size!.. Bu dedikodulardan ve bu insanlardan yoruldum artık!.. Allah'ım ne yapabilirim bunlardan kaçmak için?.. İnsanların bilmediğı bir ülkeye gitmek istiyorum (sizinle birlikte tabii ki).

N. H.'nin başına gelen olaya ve Boğaz'ın sularında zoraki banyoya ne diyorsunuz? Şu ihtiyar çılgının başına gelenlere bak!.. Bu yaşta!..

B. ve N.'nin evlendikleri anlaşılıyor ve her ikisinin de çocukları var! Ne kötü! Bu insanları temizleyecek ve kötü tohumlarını dünyaya atmalarını engelleyecek bir sistem nasıl kullanılamıyor hâlâ anlayamıyorum. Size iki satranç problemi gönderiyorum. Çok zor olduklarını sanıyorum ama kolayca çözerseniz siz onları, hiç bilmediğim bu oyunda çok güçlüsünüz siz.

Sizi kucaklıyorum ve seviyorum. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

61

Venedik, 15 Haziran 1922

Efendiciğim,

Ne yazık ki projelerime, verdiğim sözlere rağmen Viyana'ya gelemiyorum... İşte hem sizin için hem benim için kötü bir haber. O kadar kızmayın bana, bir duvarın önünde olmak ve bu duvarı aşamamak çok acı veriyor bana ve bu duvarın arkasında da özlemini çektiğim cennetin bulunduğunu biliyorum!..

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

62

Venedik, 16 Haziran 1922

Efendiciğim,

İşte bir kez daha sizden haber alamaz durumdayım. Biliyorum, Venedik'e* gelmediğim için kızdığınızı biliyorum... Sebep? İşte: kesinlikle bu yolculuğu engellemek için paramı aldılar, birkaç bin liralık bir parayla yola çıkamam, henüz açıklığa kavuşmamış meşhur pırlanta hikâyesinin tekrarlanması olurdu bu...

Beni teselli etmek için yazın, aramıza giren engellerden beni sorumlu tutmayın... Bunları yaratan ben değilim, bunları aşabilecek durumda bile değilim ben... ne kadar zayıf olduğumu görün... kızacağınıza acıyın bana...

Sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

103

63

Stresa, 30 Haziran 1922

Efendiciğim,

Birkaç günlüğüne buradayım. "Venedik ve iğrenç Lido'sundan" kaçtım. Aslında kendimden kaçıyorum ben, Venedik'e döndüğümde bir mektup bulurdum belki. Hiçbiri size ait olmayan mektuplar getiren postacıya katlanamıyorum.

Sizi kucaklıyorum ve seviyorum, benim suskunum.

Lüsiyen

* Viyana olmalı.

64

Venedik, 10 Temmuz 1922

Somurtun, somurtun, ben dans ediyorum, eğleniyorum, hiç değilse gayret ediyorum bunun için... inançla denemek, çoğu zaman başarıya götürür... Ah kim kurtaracak beni sizden yani benden yani her şeyden!..

Lüsiyen

65

Venedik, 26 Temmuz 1922

Efendiciğim,

Gene haber yok sizden, ne kadar acı çektiğimi bilmenize rağmen, nasıl arttırabiliyorsunuz kederimi ve hüznümü!..

Lido çok canlı, ama Venedik'teki kadar sıkılıyorum orada.

"Tek bir insanın özlemini çekiyoruz ve her yer ıssız."

Evden, otelin salonlarına, gondoldan plajın kumuna sürüklenip duruyorum, zira tavır ve tutumunuzdan hâlâ bir şey anlamış değilim. Zaten o kadar ezilmiş durumdayım ki son günlerde, sizinle tartışacak gücüm bile yok... Size şunu söylemekle yetineceğim ancak: her zaman tam istediğim şeyi yapmıyorum. Anlıyor musunuz?

Nasılısınız? Şu anda benim için önemli olan tek şey bu. Bu sıcak havalarda Viyana'da olmanız üzüyor beni... Buraya gelin huysuz adam...

N. C.'den biraz Türk yemekleri yapmayı öğrenmiştim. Bece-

rebiliyorum işi, ama acemiyim daha. Bundan başka, feci biçimde sıkılmaya devam ediyorum, faydası yok, sizin içinde bulunmadığınız bir hayatı sürdüremeyeceğim kesinlikle... Ne çıkacak bütün bunlardan? Allah bilir...

Dostlarımız ne alemde? Beni sevdiklerini söylüyorlar, hepsi seyahat ediyorlar ama hiçbiri buraya gelmeyi düşünmüyor.

Efendiciğim siz benim dünyada sevdiğim tek insansınız, bundan emin olun ve kızacağınızı sandığınız nedenler ortaya çıktığında bunu düşünün.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

66

Venedik 4 Ağustos 1922

105

Efendiciğim,

Zavallı S.'nin ölümünü öğrenmek ne kadar üzdü beni. Onu ne kadar sevdiğinizi biliyordum ve sizin ne kadar üzüldüğünüzü bilmek de kederimi artırıyor. Allah rahmet eylesin, başka ne diyebiliriz ki?.. Ben de sizin gibi, ölenlerin listesinin her gün biraz daha kabardığını düşünüyorum ve sonunda yüreğimiz büyük bir mezarlık oluyor. Ah, yüreği söküp atabilmek! Her gün, durmadan tekrarlayan sıkıntılarla işkence çekmek yerine, tek ve büyük bir acı çekmek daha iyi değil midir?..

Gerçekten çok insan görüyoruz, ama olabildiğince yalnız kalmamıza da engel değil bu durum, siz yanımda olmadığınıza göre yalnızım ben...

Şu an İstanbul'a dönme tasarınızı hiçbir biçimde onaylamıyorum. Bu kadar sabrettikten sonra biraz daha bekleyin.

Vatan topraklarınızı çiğneyen yabancıları görmeye katlanabileceğinize inanıyor musunuz? Gazete okumuyor musunuz? Bu kadar incitici ve nahoş olay oluyor, kulağınıza gelmiyor mu bunlar? Beni dinleyin, biraz daha bekleyin. Bu kâbus bitecek çünkü kâbustur en nihayetinde. Kurtuluş günü gelecektir, inanıyorum buna, yanılmam ben.

Gönderdiğim satranç problemlerini aldınız mı? B.'ler dedikoduların kol gezdiği Nice'e ne yapmaya gittiler? Ne tuhaf düşünce! N. B. İstanbul'a, kocası da Anadolu'ya gitmiş. Başlarına neler geldiğini bilmiyorum, tek bir satır yazmadılar bana. T. ve karısını gördünüz mü? N. ve B. de yazmadılar bana. Ne âlemdeler? Tasarlanan şey gerçekleşti mi? Zavallı insanlar, ne kadar üzülüyorum!.. Niçin başınız ağrıyor böyle? Çok endişeliyim. Haydi, haydi, cesaret ve sabır, güzel günler göreceğiz yakında...

Tasarılarınızı yazın bana, ve özellikle de çılgınlıklar yapmayın.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

67

Yarın sabah 6.50'de Viyana'da olacağım. Hôtel Bristol'de bir oda ayırtın bana.

10 Ağustos 1922

Venedik, 3 Eylül 1922

Efendiciğim,

Oldukça rahat bir yolculuktan sonra buraya geldiğimi bildirmek için birkaç kelime yazıyorum size. Herkes surat asıyor bana. Bana göre hava hoş, ama sizin güzel yüzünüz yerine bir karış suratlarla karşılaşmak!.. Neyse iki çılgınız biz!..

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

69

Venedik, Cuma 8 Eylül 1922

Efendiciğim,

107

Dün yazmak istiyordum size, ama yirmi dört saat daha beklersem, Türk birliklerinin İzmir'e giriş tarihini de mektubuma koyabileceğimi düşündüm. Gazeteleri okuyorsunuzdur tabii ki ve şahane olayı da öğrenmişsinizdir!.. Allah'a şükür bu kadar çaba ve fedakârlık boşa gitmemiş. Bütün alçakça yorumlara rağmen, bugünleri de gördüm büyük bir keyif ve neşe içinde, benim için "gene de" tam bir mutluluk bu. İşte bir kez daha, sizinle ilgili şeylere ne kadar bağlı olduğumu gösterme fırsatı.

Buraya gelmekle iyi edeceğinizi düşünüyorum, zira Venedik'te yapılacak bir konferanstan söz ediliyor.

Acele yazın bana, olayların sizi ne kadar mutlu ettiğini sizin ağzınızdan öğreneyim. Her sabah çılgınca bir sabırsızlıkla gazeteleri bekliyorum. Evin tamamı benim duyduğum heyecanla alt üst olmuş durumda. Kahvaltı tepsisini getirdikten sonra yatağımın

başında duran Mitzi bile büyük bir heyecanla son haberleri bekliyor. Sanırsınız ki bu haberler Türkiye'yle değil, Avusturya'yla ilgili!..

Baş ağrılarınız ne durumda? Haydi haydi, şimdi hasta olma zamanı değil, mutlu olun, gökyüzünüzde en küçük bir bulut parçası olmasın.

Sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

70

Venedik, Perşembe, 14 Eylül 1922

Gözümün nuru efendiciğim,

108

Mektubunuzu biraz önce aldım ve sizin sevinciniz dolaşısıyla benim de nasıl sevindiğimi düşünün bir! Zaferler birbirini izliyor ve her gün biraz daha ilerliyoruz. Ne kadar mutluyum! Ah Trakya ve Edirne ve İstanbul da alınabilseydi bir! Türk ulusu, harcadığı dev çabalar göz önünde bulundurulursa, daha fazlasını hak ediyor! Ah bu zafere bazı parıltılar ekleyebilmek için biz de bir şeyler yapamaz mıyız? Zavallı askerlerimiz! Nasıl yiğitçe savaştılar! Önceki mektubumu okurken sevinç gözyaşları döktüğünüzü söylüyorsunuz. Onların şerefine, onurlarına, şan ve şöhretlerine içiyorum ben bu sevinç gözyaşlarını!

Viyana'daki bütün dostları benim tarafımdan tebrik edin. A.'yı, T.'yi, E.'yi. A.'yı, adını unuttuğum, "Modern Türkiye"nin yazarı genç adamı, M. B.'yi, aşçı M.'yi, kısacası orada bulunan tanıdığım ve tanımadığım bütün Türkler'i.

Ve işte konferansın Venedik'te yapılmayacağı haberi geliyor. Yazık! Sağlığınızla ilgili hiçbir şey bilmiyorum, nasılsınız?

Allah aşkına iyi olun. Ülkenizin size ihtiyacı var ve Abdülhak Hamid'in kaybının yerini hiçbir şey dolduramaz. Yönlendirilecek, yetiştirilecek, güzele ve iyiye doğru götürülecek yeni insanlar göreceksiniz siz. Reddetmeyin, dehanın ve sizin yurttaşlık görevinizin bedelidir bu.

Ellerinizden öpüyorum ve küçük bir yansıması olarak kalmak istediğim ruhunuza sığınıyorum

Lüsiyen

İşte Türk birliklerinin İzmir'e girişini kendimce kutlamak için verdiğim yemekte bulunanlar: Prenses İsvolski, Kontes Porta, Dük ve Düşes Gaetani'ler, büyük Türk dostu Mr. Mauroner, M. ve ben. Ben yorgunluktan bitmiş durumdaydım çünkü o günün önemine binaen Türk yemekleri pişirmek istemiştim, aşçımız hiç anlamıyordu tabii ki bu işten, sonra da geceyi, durumu anlamamız için bir örneğini size gönderdiğim özellikle Türk dekoratif unsurlarıyla süslü mönüler hazırlamakla geçirdim.

109

71

Venedik, 20 Eylül 1922

Efendiciğim,

Olayların gidişatından ne kadar memnun olduğumu bir kez daha söylemek istiyorum size. Neşe ve sevinç içinde yüzüyorum ve öyle bir Türk ruhu içinde olduğumu hissediyorum ki kendim de şaşıyorum buna!.. Beni getirdiğiniz bu ülkeye nasıl bu derece adapte olabildim?.. "Vatan insanın mutlu olduğu yerdir" derler. Türkiye'deki kadar mutlu olduğum başka bir yer var mı? Sanmıyorum, daha mutlu ve daha mutsuz olduğum başka bir yer olmadı. Ama kabul etmek gerekir ki aradan belli bir zaman geçince, duygularımızı etkileyen birçok şey çıkıyor ortaya; bun-

lar eski fikirlerimizi değiştiriyor, yeni fikirler getiriyorlar kafalarımıza. Gelişme diyorlar buna oysa devrim demek gerekir. Birlikte geçen yıllarımız bu anlamda etkilemiştir beni. Benim olmayan görme ve düşünce biçimlerinin bana zg şeyler olmasının tek nedeni sizin görme ve düşünce biimleriniz olmasıdır. Gerçekten de benim benimsemiş olduğum vatanım Türkiye midir yoksa siz misiniz... Her neyse sizi sevdiğim gibi sevmek, sizden gelen ve sizden doğan her şeyi sevmek demektir. Ben sizin Turanlı kanınızdaki bilinen ve bilinmeyen her şeyi kesinlikle kabul ediyorum.

Burada her şey yolunda, sağlığım iyi, ama birkaç günden beri bir sabırsızlık duygusu kapladı içimi, hareket etmek, başka bir yerde olmak istiyorum...şimdi sözünü ettiğim kabullenme duygusunun etkisi olmasın bu! Anadolu ovaları nostaljisi sarmış olmasın beni bu kadar abuk!

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

72

Venedik, 7 Ekim 1922

Efendiciğim,

Sizden haber alamamak endişelendiriyor beni, geçen ayın 20'sinde yazdığım bir mektubu Mitzi'yle göndermiştim size. Birkaç günlük tatil için Viyana'ya gitmişti, annesine söz vermiştim bu tatili. Sizi görmeye gelmesi gerekiyordu, mektubu vermek ve çamaşırlarınızı ve dolaplarınızı düzenlemek için (gerekiyorsa eğer) ve gerekliydi de sanıyorum çünkü sizinle fazla ilgilendiklerini sanmıyorum. Sağlığım iyi ama sizi o kadar çok görmek istiyorum ki bütün hayatım sis içinde geçiyor sanki.

Acele yazın bana, allahaısmarladık, kucaklıyorum sizi, son

günlerde bağbozumu ve şeytan köylülerle hesap kitap işleri yüzünden çok meşgulüm.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

73

Venedik, 19 Ekim 1922

Efendiciğim,

Dün B.'lerden rıhtımda, Quirinal'de olduklarını bildiren bir mektup aldığımda nasıl şaşırdığımı ve sevindiğimi bilemezsiniz. Hemen bütün manzarayı boğan sağanak yağmur altında, bildiğiniz gibi, benim evimden epey uzak olan Maritima'ya gittim. Gemide gayet rahattılar ve fırtınaya karşı korunmuşlardı. Kışı geçirme niyetinde oldukları Mısır'a gidiyorlarmış. Epey sizden söz ettik ve onlara bakarken, uzun yıllar sizinle birlikte yaşadıklarını düşünerek bir tür kıskançlık duydum. F. astımı yüzünden çıkamadı, ama zamanımın elverdiği ölçüde N.'yi gezdirdim. Venedik'i yağmura rağmen büyüleyici bulan N. çok keyifliydi! Saat 7.30'da gemiye geri götürdüm onu, akşam yemeğini birlikte yedik ve 11'de ayrıldım onlardan. Gondolun çatısında patlayan iri yağmur taneleri altında döndüm. Dostlar sizin iyi olduğunuzu ama ne yazık ki çok fazla içki içtiğinizi söylediler. Kendinize hâkim olamıyorsunuz kesinlikle. Şu lanetli birkaç damla zehir için hayatınızı mahvetmeye devam edecek misiniz?

U.'ya mektup yazmadığım için eleştiriyorsunuz beni. Nerede o? Ondan hiç mektup almadım, kesinlikle cevap yazardım yoksa. Eğer Viyana'da ise selamlarımı söyleyin kendisine. E.'ye cevap yazmadım çünkü iki yıllık bir sessizlikten sonra gelen mektubunda, kanaatime göre, özür dileyeceği yerde, daha da küstahlaşıyor. Zaman zaman ortaya çıkıp kaybolan bu sevgi ne anlama

geliyor? İnsanları seviyorsanız, erdemleri ve hatalarıyla seversiniz. Bunun dışında, dolaşmak istemediğim kapris krallığı başlar.

Sağlığım iyi, ama bir felaket gibi ortalığı kasıp kavuran, durmak bilmeyen bir yağmur size anlatamayacağım kadar sıkıyor beni. Çok okuyorum, çok az yazıyorum, boş zamanlarımda size yün bir yelek örüyorum.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

74

Venedik, 28 Ekim 1922

Efendiciğim,

Utanmıyor musunuz? Bu cümleyi bana yazmaya nasıl cesaret ediyörsünüz: "Sarhoşluk devam ediyor..." Alkol ve yararları üstüne bu saçma sapan fikirlerinizle canımı sıkmayın benim! Zehir zehirlemekten başka bir şeye yaramaz. Kendi kendiniz olmanız için içmeniz gerektiğini söylemeyin bana. Sizin gibi iyi, güzel ve zarif bir insanın içki içtiğinde nasıl bir kendi kendisi olduğunu bir bilseniz!.. Asıl Türkiye'de olup bitenlerden söz edin bana. Son günlerde gazetelerin yazdıklarını pek iyi anlayamıyorum, çelişkili haberlerle dolu hepsi, işin içinden çıkamıyorum. Daha kesin bilgiler var mı sizde?

Viyana'da odanızda üşüdüğünüzü söylemeyin bana. Niçin buraya gelmiyorsunuz? Sizin o rahatsız durumunuzu düşündükçe söylemeye utanıyorum ama çıtır çıtır yanan bir ateş var burada. Ah inat, inat!.. Ben Viyana'ya gelemem, çok iyi biliyorsunuz bunu. Çevremdeki insanların sabırlarını tükettim ve istismar ettim... Ne yapmak gerekiyor, Allahım ne yapmak gerekiyor? Her ikimizin de durumu ne kadar ciddi!.. Bu sorunu çözümleme sorumluluğunu kim üstlenebilir?..

Bir an önce uzun bir mektup yazın bana ve daha mantıklı olmaya çalışın.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

75

Venedik, 5 Kasım 1922

Efendiciğim,

U. Venedik'de, ilk geceyi C. otelinde geçirdi, daha sonra alıp buraya getirdim onu. Gelişi büyük bir keyif veriyordu bana ve biraz canlanmak, güç kuvvet bulabilmek için onun varlığına güveniyordum ama işte beklediğim kişinin o değil siz olduğunu düşünmekten alamıyorum kendimi ve bu durum bu güzel dostla birlikte olmanın bütün zevkini kaçırıyor...

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

76

Venedik, 10 Kasım 1922

Efendiciğim,

Mektubunuzu aldım, ne yazık ki notunuzu U.'ya ulaştıramayacağım, çünkü dün akşam Roma'ya hareket etti ve adresini de bırakmadı bana. Notunuzu önce C. A.'ya göndermek istedim, ama bunu yapmadan önce size danışmak istedim. U. epey bir süre kaldı burada, güzel günler geçirdik birlikte, tabii bu arada kaçınılmaz tartışmalar da oldu. Sağlığınızdan söz etmiyorsunuz

bana. Allah aşkına içki içmeyin! Sizin böyle, başıboş, şeytana uyarak ve benim disiplinimden uzakta yaşadığınızı bilmek ürperti-
yor beni. Ah niçin birlikte değiliz? Sizden ayrıldıktan sonra nasıl
yaşadığımı bilemiyorum.

Çabuk yazın bana, ve mutlaka İstanbul'a gitmek istiyor-
sanız parayı düşünmeyin, durum aşağıdaki gibi olsa da bulurum
parayı ben:

*"Ne kilerde zahiremiz kaldı
Ne dolaplarda faremiz yarep
Şem'imiz mahitaptır geceler!
Ne siyahmış sitaremiz yarep!.."*

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

77

Venedik, 21 Kasım 1922

Efendiciğim,

Mektubunuzu evvelsi gün aldım. İstanbul'a gitmek isteme-
nizden duyduğum üzüntüyü söylememe bile gerek yok sanırım.
Böyle karışık bir durumda gitmeyin İstanbul'a, biraz daha bekle-
yin olayların gelişmesini, bu noktadan sonra kendiliğinden yolu-
na girecektir her şey. Biraz daha sabredin, zamanı gelince, ben
de sizinle geleceğim, söz veriyorum.

C. A.'dan hoş bir cevap aldım, ne yazık ki bu mektubu bana
göndermeyi üstlenen U. adresi öylesine tuhaf yazmış ki zarfın
üstüne, mektup bütün Venedik'i dolaşıp, dört gün sonra geçti
benim elime!.. Hemen U.'ya telgraf çektim ve bana gelmesini iste-
dim, istiyordu çünkü bunu. Henüz cevap alamadım, seyahatini

* Abdülhak Nasuhi Bey'in şiirinden.

daha ileri bir tarihe almış olmalı, mektubunun cevapsız kalmamış olduğuna inanma ihtiyacı duyarsa eğer, telgrafın makbuzunu gönderiyorum size, kendisine vermeniz için. Bana göndermiş olduğu zarfı da gönderiyorum, nasıl bir yanlışlık yaptığını göresiniz diye.

Beni dinleyin, şimdilik gitmeyin İstanbul'a. Acele yazın bana ve hangi konuda olursa olsun, gerçekten ne yapmak istediğinizi söyleyin, tekrar tekrar söylüyorum ki bana güvenebilirsiniz, size her zaman sadık olduğumu unutmayın hiçbir zaman.

Yeleğinizi bitirdim, U.'yla göndermeyi düşünüyordum, ama olmadı, neyse başka bir yol bulabilirim göndermek için. Burası şimdilik güneşli, hava kuru ama çok soğuk. Ev çok iyi ısıtılıyor, ama sizin Viyana'da üşüdüğünüzü düşünmek o kadar üzüyor ki beni anlatamam. Ne zaman bitecek bütün bunlar Tanrım?

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

115

78

Venedik, 2 Aralık 1922

Efendiciğim,

Madem ısrarla İstanbul'a gitmek istiyorsunuz, tek başınıza gitmenize izin vermeyeceğim. Viyana'ya geleceğim, Venedik'e getireceğim sizi ve buradan birlikte İstanbul'a gideceğiz, ama "birlikte" anlıyor musunuz? Tek başınıza, parasız, çaresiz durumda, böyle bir maceraya atılmanıza izin veremem!.. Sizi vaz geçirmek için elimden gelen her şeyi yaptım, ama madem ki gitmek istiyorsunuz, Allah'ın izniyle! Bana ihtiyacınız olursa, bir an için bile olsa yanınızda olmayacağımı düşünebiliyor musunuz?

Evrakınızı hazırlayın ve her şey tamamlanınca bildirin bana.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

79

Venedik, 10 Aralık 1922

All right.

Lüsiyen

116

80

Pire, 29 Mayıs 1925

Bir kez daha sizden ayrılmanın üzüntüsünü anlatamam size.

Lüsiyen

81

Venedik, 9 Haziran 1925

Efendiciğim,

İşte gene size yazma işkencesi başladı! Çünkü işkence benim için bu iş, size yazmak demek size tekrar tekrar acılarımı anlatmak, yaranın içindeki bıçağı çevirmek demektir... Nereden

bulacağım bu cesareti? Bütün kaynaklar kurumuş sanki...

Mektubunuzu bu sabah aldım. Benim de size söyleyecek çok şeyim var, ama nereden başlamak gerekiyor? Ah ne kadar alıştım size!

Venedik'i ve bu kentin benim için taşıdığı anlamı yeniden buldum!.. Ne kadar uzaksınız benden! Ben ki sizi bu uzaklığa rağmen, rasgele, bizi ayıran gecenin içinde (çünkü sizin olmadığınız yerde ışık da yoktur) seviyorum. Maçka'da dilenen ve şarkı söyleyen ve bana kendisinden çok büyük bir üzüntüyle söz ettiğiniz o kör gibiyim.

Sizi çok uzaktan kucaklıyorum ve seviyorum.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

82

Venedik, 15 Haziran 1925

Efendiciğim,

Evet, haklısınız, gücümü korumalıyım ve bugünden itibaren yararsız yakınmalarla hem kendi cesaretimi hem de sizinkini tüketmemeliyim. Üçüncü mektubunuz için teşekkür ediyorum size. Ah bu mektuplardan her gün bir tane alabilseydim!

Ortaçağ'dan itibaren Türk-Venedik ilişkileri üstüne bir incelemeye başladım. Çok ilginç ama çok çalışmak gerekiyor! Vakit geçirmeme yardımcı olacak bu iş. Her sabah hemen hemen bütün Türk tarihinin kayıtlı olduğu kütüphaneleri ve arşivleri dolaşıyorum. Yüzyıllar boyunca öylesine yoğun olmuş ki ilişkiler. Ne adamlarmış bu Türkler! Ne asker, ne diplomatlarmış! Çok ilginç bu çalışma, ama nasıl bir karışıklık içindeyim bilemezsiniz!

Hüznünüzün, kederinizin birazını bana gönderin, ne kadarını gönderirseniz o kadar boşalırsınız, sizin o kadar dostunuzum ki ben.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

83

Venedik, 22 Haziran 1925

Efendiciğim,

I.F.'nin mektubuna eklediğiniz notu biraz önce aldım. Eğer bütün cesaretimi almaya karar verdiyseniz, daha şimdiden mücadeleden vaz geçmek en iyisi, çünkü galibi henüz hiç belli olmayan bir mücadele, azgın bir mücadele olacak. Cesaret, cesaret, geleceğim, savaştan önce umutsuzluk yok, çok ihtiyaç duyacağımız gücümüzü boş yere harcamayalım.

I. F. şöyle diyor: "Hamit Bey'in, sizin üzerinizde, dehasının kendisine verdiği hakları var." Kesinlikle öyle, ama bu hakları ilk tanıyan ben olmadım mı? Aldığım her karar, gösterdiğim her çaba kanıtlamıyor mu bunu? Yüreğim ve ruhum her zaman tamamiyle size ait olmadı mı? Bilmiyor musunuz bunu? Sizi buna inandırmak için kendimi tüketmem mi gerekiyor?.. Ne yapabiliyorum şimdilik yaptıklarımın dışında başka? "Felâketlere yol açmadan" kesin dönüşümü hazırlamak üzere burada olduğumu biliyorsunuz. Sabretmek ve kesinlikle acele etmemek gerekiyor. İyi anlayın, beni buraya bağlayan bağları kopartmak değil, tüketmek istiyorum. Bizim için böylesi daha iyi, benim için ve onun için... çünkü unutmayalım ki "bir başkası" var!..

Allah aşkına cesaretimi kırmayın, ben o kadar çok kendimle

mücadele etmek zorundayım ki! Bir de sizinle mi mücadele etmem gerekiyor? Size şunu söyleyeyim ki gücüm yok bunun için, çünkü size olan aşkım benim zayıflığımın gücünden başka bir şey değil, istismar etmeyin bunu. Ben bu gücü sizden değil de kimden alacağım?.. o zaman, cesur olun çünkü gücüm tükendiği anda beni kurtarabilecek tek çaredir bu.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

84

Venedik, 30 Haziran 1925

Yarın birkaç gün geçirmek için kendilerine söz verdiğim Ga-etani'lere, Floransa'ya hareket ediyorum. Hayır, hayır, kork-mayın, hiç kimsenin etkisinde değilim.

119

Niçin şehre kapanıyorsunuz? Çamlıca'ya gidin. Orada beni göremeyeceğinizden, kaçıracağınızdan korktuğunuzu söylüyorsunuz! Yazık, yazık ki ben o kadar çabuk gelemeyeceğim, ama gele-ceğim ve önemli olan da yalnızca bu.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

85

Floransa, 6 Temmuz 1925.

İki mektubunuzu da aldım. Yarın uzun uzun yazacağım size. Sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

Floransa, 8 Temmuz 1925

Efendiciğim,

Mektuplarınız ne kadar sevgi dolu da olsa benden hoşnut olmadığınızı hissettiriyor bana. Niçin? Hoşunuza gitmeyen ne yaptım ben? Şimdi davrandığımdan başka türlü davranamam, bizi ayırmakta direten kadere karşı, o kadar baş kaldırıyorum ki haksız tavır alışlarınızdan şikâyet edecek gücü bile bulamıyorum kendimde.

Floransa'dayım, bu şahane kentten uzun uzûn söz edebilirdim size, ama ben ancak sizin için coşku duyabilirim. Siz olmayınca hiçbir şey çekmiyor beni, oysa, bir bilerseniz nasıl bir sanat ve güzellik şöleni veriliyor burada bana!

Görümcemin burada yılda birkaç ay kaldığı şahane bir villası var. Villaya uzun, servili bir yoldan giriliyor ve bu manzara benim melankolimi artırıyor. "Hamidi" adını verdiğim bu ağaçları ne kadar sevmiştik ikimiz, biliyorsunuz. Çamlıca'daki servimizi, bahçenin dip tarafındaki genç serviyi... gezintilerimizde rüzgâr altında dalgalanarak bize doğru gelirdi sanki... Size tavsiye ettiğimi yaptınız mı, Çamlıca'ya gittiniz mi? Oradaki günlerimizi kesinlikle süsleyecek olan küçük sıkıntılara çok fazla önem vermeyin, iyi havadan yararlanmaya ve kendinize iyi bakmaya çalışın ki geldiğimde tamamen sağlığınıza kavuşmuş bulayım sizi.

"Fondaco dei Turchi" çalışmam epey ilerledi, ama itiraf edeyim ki, bugünlerde biraz ihmal ettim bu işi, bir tembellik ve cesa-
retsizlik krizi içindeyim, farketmişsinizdir hiç kuşkusuz, en basit işleri yapmak için duyulmamış, görülmemiş çabalar harcamak

zorundayım. Her şeyin yüksek bir monden yaşama göre düzenlendiği burada işleri epey karıştırıyor bu. Resepsiyonsuz bir gün geçmiyor ve bulunmak zorundasınız bu resepsiyonlarda. Ne kadar yoruyor bütün bunlar beni! Ne kadar sıkıyor! Ben kendi iç dünyasına dalmış biriyim, Çamlıca'da, sizin yanınızda, ağaçların, hatta pürtüklü dikenli çamların altında uzanmak için her şeyi verirdim. Gezintiler, sohbetler, güzel kitaplar ve yalnız ikimiz!.. Mihrinisa yanınızdadır tabii ki, numaralarına, cilvelerine rağmen, kendisini çok sevdiğimi söyleyin.

Ya E. B. meselesi? Bu adamın terbiyesizliğini düşündüğümde, öyle üzüldüyorum ki bunalıma düşüyorum. Eğer kendisiyle konuşma fırsatı bulursanız, davranış biçimiyle ilgili düşüncelerinizi söyleyin ona - Gene de bu aptalca hikâye yüzünden hasta etmeyin onu, kızmış gibi yapın, o kadar.

Yeni komşunuz S.-B.'ye selamlarımı söyleyin. Bayan A. S.'den uzun bir mektup aldım, çok nazik, cevap vermek gerekiyor ona!

121

Allahaısmarladık, sizden uzakta çok sefil durumdayım, sizi özledim. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

87

Floransa, 18 Temmuz 1925

Efendiciğim,

İki mektubunuzu da aldım. Çamlıca'da mutlu olmanıza sevindim. Orada dinlenmeye bakın ve özellikle de bana sözünü ettiğiniz o küçük meseleler yüzünden sinirlenmeyin, size zararı olur bunun ve hiçbir işe yaramaz. Madem ki V.* yanınızda ve bu

* Violet

konuda yapılabilecek bir şey yok, onu olduğu gibi, eksik ve düşük biri kabul edin. Sizin haddinden fazla titiz olduğunuzu biliyorum tabii ki. Boşu boşuna bir duvara çarpıyorsunuz. Değmez buna. Ah! ne kadar şımarttım sizi ve hiç de hakkım yoktu buna! Ve işte acı çekiyorsunuz ve ben bir çare bulamıyorum buna! Sizi çok fazla sevmek gibi büyük bir hataya düştüm ve her türlü anlaşmazlıktan ve çatışmadan uzak tutmaya çalıştım sizi! Benim yokluğumda en küçük bir darbe öldürüyor sizi. Ah ne kadar beceriksiz ve dar görüşlüyüm! Kötü olmayın, anılarımızla çevrilmiş ve korunmuş olarak Çamlıca'da yaşayın, anılar en güvenilir arkadaşlardır. Ağaçlarımızdaki rüzgârın güçlü sesi aynı geçen yılki gibi değil mi? Geçen yıl orada olduğunuzu söylüyorsunuz bana. Peki ben de gelecek yıl orada olacağım. Benim buradaki yaşantımla ilgili hiçbir ayrıntı sormayın bana, sizden ayrı, nasıl yaşadığımı bilmiyorum! Dostluk imkânsız benim için çünkü sevgi ve sadakatle ilgili bütün gücüm size ayrılmış durumda, gelecekteki muhtemel bir dostluk için hiçbir şey kalmıyor bana, yüreğim kapalı ve ellerim boş... Evet "öteki aşk" var, ama yarattığınız biçimiyle, bende aynı anda iki büyük duygu için yer yok. Sizin "öteki aşk" diye adlandırdığınız şey, kaçıp giden bir duyguyu bir an için durdurarak sevmek midir? Hayır, hayır, bu olmamalıdır aşk. Aşk soylulaşabilir, bedenle bir başkasının yüreğini ve ruhunu fethedebilir... Ancak böyle olursa kabul edilebilir, yoksa, vazgeçiyorum... Ah! sizin bu teorileriniz beni ele geçiriyor, hüzünlendiriyor ve aşıyor...

"Birbirimizden ayrılarak karşılıklı birer hata yaptık" diyorsunuz bana. Siz ki bu kadar deneyimsisiniz, niçin izin verdiniz böyle bir hataya? Mücadelenin bizim gücümüzün üstünde olacağını biliyordunuz da niçin attınız bu sıkıntının içine bizi? Muhtemelen kurtulacağız bu sıkıntıdan biz, ama o kadar yıpranacağız ki bütün sevgimiz ancak yetecektir bizi iyileştirmeye. *Allaha emanet ettim sizi.*

Floransa, 25 Temmuz 1925

Efendiciğim,

Burada sürdüğüm yaşam mı? Birçokları kıskanıyordur belki. Siz ne sanıyorsunuz? Karmaşa içinde büyük bir boşluk. Öfkeli ve huysuz parmağımın altında her şey boş. Daha sağlıklı gıdalara ihtiyacım var. Çevremdekilerin hepsi yoruyor beni, kendileri, güzellikleri, dedikoduları, aptallıkları. Ah ne korkunç bir şey benim için bu insanların arasında yaşamak! Kur yapıyorlar, övgüler yağıdırıyorlar, çevremde dolaşıyorlar, ağırlıyorlar ama hiç kimse giysilerimin altında kanayan bir yara olduğundan kuşkulanmıyor ve hiç kimse beni size getirmek için elini uzatmıyor bana! Niçin yanımda değilsiniz? Her şey ne kadar eğlenceli ve kolay olurdu oysa... Ah bir çare bulsanız, bir yol gösterseniz bana... Ne yapacağımı, nasıl yapacağımı hiç bilemiyorum artık... "*Fondaco dei Turchi*" bitti, müsveddelerim masanın üstünde sürünüyor, bunları size göndermek üzere yeniden yazacak gücüm yok. Başlamaya çalışacağım, ama ışık gerekiyor ve ışık olmadan da hiçbir şey olmaz, biliyorsunuz siz bunu. Günlüğümü yazıyorum her zamanki gibi ama düşüncelerim dolaşıp duruyor, ve ben bir anıtın uyumunu, bir manzaranın güzelliğini ancak birkaç basit cümleyle saptayabiliyorum. Oysa burada her şey güzellik, ama ben uyurgezer gibiyim...

Ya siz, siz ne yapıyorsunuz? Yazsanıza, günü gününe duygularınızı yazın, bu size uzun vadeli bir şeyler kazandıracak ve biraz kendi içinize girmenize imkân sağlayacaktır. Ne kadar çok zaman kaybedildi!

Bir çekmecedeki on kuruş buldum. Size gönderiyorum onu. Siyah kutuda kaç para var şimdi? Ne kadar çocuksunuz! Acele

yazın bana. A.* yarın geliyor, Venedik'e dönmeden önce, meşhur Lido sezonu için bir otomobil seyahati tasarlandı.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

89

Floransa, 2 Ağustos 1925

Efendiciğim,

Bana bir kez daha sizi niçin terkettiğimi soruyorsunuz. Bu sorunuza ne yazık ki, bir hazineye sahip olduğu halde, dünyayı dolaşıp dilenen dilenci hikâyesiyle cevap verebiliyorum. İşte bir kez daha, Temmuz ayını bitirdik ve açıklanmamış ve açıklanmayan bir nefretle nefret ediyoruz birbirimizden. Sizi allak bullak etmiş olan o düşü gördüğünüz aydır bu ay: bir yıldız yağmuru altında dünyaların sonsuzluğuna doğru yuvarlanan Tanrı. İşte huzur içinde yıldızları seyredeceğim ağustos ayı, birden bire üstünüze çökmelerinden ve sizi bir ateş burgacına çekmelerinden korkmadan! Sonsuzluk içindeki bu adımların arasından nasıl izleyecek sizi benim gibi bir zavallı? Sizi "öbür taraf"ta, varsa eğer "öbür taraf" kaybetmek istemiyorum, bu dünyada birlikte olduk, eskiden de birlikte olduk, bu benim inancım ve "daha sonra" size kavuşacağımı umut ediyorum.

Çamlıca'nın sessizlik ve sükûneti içinde iyice dinlenin, zaman zaman gidip ağaçlarımı görün, güzel mısralar yazın, bu önemli ihtiyaç için çok uygun bir yerdir orası. Ve özellikle de o hiç çekilmez V.** yüzünden üzülmeyin.

Gerçekten, biz ayrılalı iki ay oldu mu? Bazı yazgıları aramızda değiştiremeyişimiz ne kadar acı! Sözelimi V. benim gibi

* Andrea

** Violet

olsa çok mutlu hissederdi kendini, ve ben onun sizin yanınızdaki konumunu büyük bir mutlulukla kabullenirdim. Kendisine veremediğiniz için sizi kınamasına neden olan her şeye sahip olurdu burada, göz kamaştırıcı bir konakta otururdu, çevresinde sayısız (ve kendisine düşman) uşaklar olurdu, emrine Aragon armalı arabalar tahsis edilirdi ve ben de sizin yanınızdaki mütevazı yerimi alırdım, böylece herkes mutlu olur ve dünyada huzur tesis edilirdi...

E. B. meselesi yüzünden o kadar üzmemin kendinizi, cehennemnin dibine gitsin namussuzluğuyla birlikte.

Allahısmarladık *efendiciğim*, biliniz ki dünyada herşeyden çok sizi seviyorum ben. Bütün kalbimle kucaklıyorum.

Lüsiyen

90

125

Siena, 10 Ağustos 1925

Rond başladı. Bir düş manzarası içinde dolaştırıyorum anılarınızı. Ne harika şeyler! Ne güzellikler! Ama siz niçin benimle birlikte değilsiniz? Ah çok büyük haksızlıklar yapıyor hayat!..

Lüsiyen

91

Piza, 10 Ağustos 1925

Sizin çok küçükken gelmiş olduğunuz eğik kulenin dibinde küçük hayalinizi arıyorum...

Campo-Santo'da saatler geçirdim olağanüstü freskleri seyredererek. Ölümün zaferini temsil eden Orcagna freskleri başka bir

bağlamdaki *Makber*'iniz sizin. Ne kadar güzel! Bütün bu hazinelerin elimin altında bulunması ve benim bunları sizinle paylaşmamam!..

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

92

Forte dei Marmi, 15 Ağustos 1925

Deniz, engin deniz, ve denizin önünde benim yalnızlığımın enginliği.

Lüsiyen

93

Pistoia, 17 Ağustos 1925

Ne güzel bir yolculuk! Ama Floransa'dan beri sizden haber alamamış olmam bozuyor bu güzelliği. Düzenli biçimde yazın bana, çok yakında Venedik'te olacağım.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

94

Viareggio, 21 Ağustos 1925

Sadece sizi sevdiğimi belirtmek için bir cümle.

Lüsiyen

95

Treviso, 30 Ağustos 1925

Gezim sonuna yaklaşıyor, bir an önce Venedik'te olmak ve mektuplarınıza kavuşmak istiyorum. Yolculuğumuz bütün gün sürdü ve gece geldik, kent uzaklarda yıldızlar gibi yayıyordu ışıklarını ve ben Çamlıca'da, sizin lamba altındaki eğilmiş alnınızı düşünüyordum benden çok uzaklarda, benden çok uzaklarda!..

Lüsiyen

96

Padova, 30 Ağustos 1925

İşte neredeyse geldik, arabayı burada bırakacağız ve deniz-kulağına doğru hareket edeceğiz yeniden. Bir an önce mektuplarınıza kavuşmak istiyorum.

Lüsiyen

97

Venedik, 1 Eylül 1925

Venedik'e dönüş, mektup devam ediyor.

Lüsiyen

Venedik, 1 Eylül 1925

Efendiciğim,

Burada benim sözde suskunluğum yüzünden şikâyetlerinizle dolu mektuplarınızı buldum. Seyahatim sırasında size düzenli biçimde yazdım, mektupların bir tekinin bile elinize geçmemiş olması imkânsız geliyor bana. Uğradığım her yerden, her kentten, bir hatıra, bir satır gönderdim size... Anlaşılmaz bir şey bu!.. Size ilgisiz ve kayıtsız davrandığımı düşünmeniz üzüyor beni. Acele cevap yazın bana.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

99

Venedik, 10 Eylül 1925

Efendiciğim,

Ah, hayranım size! Seyahatim boyunca göndermiş olduğum kartları nasıl geçerli saymıyorsunuz! Bana yirmi altı gün boyunca tek bir mektup yazmadan! diyorsunuz! Ne kadar haksız ve doyumsuzsunuz!.. Neyse bu tartışmanın böyle uzayıp gitmemesi için, diyelim ki ben suçluyum, affedin beni ve bir daha bahsetmeyelim bundan.

C.'nin iyileşip yanınıza dönmesine çok sevindim, bazen canınızı sıktığını ve aptal olduğunu biliyorum ama size uzun zamandır hizmet ediyor olması, size alışkın olması, kendisinde eksik olan bazı erdemlerin boşluğunu dolduruyor. Bilemiyorum, size hizmet etmenin getirdiği zorlukların farkında mısınız? Düzeninizde ve düzensizliğinizde kaprisli ve tutarsızsınız. Bu za-

vallı C. eleştirdiğiniz hatalarını, size sadık bir hayvan gibi bağlı oluşuyla telafi ediyor, hoşgörülü olun ona karşı. G.'yle ilgili olarak söylediklerinize gelince, tek bir kelimesine bile inanmıyorum bunların, İstanbul dedikodularını iyi bilirim ben, boş laflara inanamam, güzelseniz eğer şehrin yarısının ayaklanmasına yeter bu, hem sonra ben, Aziz Tommaso gibiyimdir, ancak gözümle gördüğüm şeylere inanırım. Lido cıvı cıvı, dostlar ve arkadaşlar arasında sizi tanıyan çok kişi var, sizden söz ediliyor ve bu bana zevk vereceğine, yaranın içindeki bıçağı çeviriyor...

S.'lerin başına gelenlere çok üzülüyorum. Bayan Ş.'ye selamlarımı söyleyin. Fırsat bulursam, bugünlerde yazacağım ona, biraz teselli etmek için.

Allahaismarladık, sizi seviyorum ve kucaklıyorum.

Lüsiyen

Venedik, 19 Eylül 1925

Efendicğim,

Sitemlerle dolu mektubunuzu iki gün önce aldım. Hangi tembellikten bahsediyorsunuz siz? Düzenli olarak yazıyorum size, tarihlere bakın. Sürekli azarlıyorsunuz beni, üzüyorsunuz. Masum da olsam, sürekli benim suçlu olduğumu tekrarlaya tekrarlaya öyle olduğuma inanacağım geliyor sonunda, aramızda bir anlaşmazlık yaratıyor bu durum, sürekli benimle kavga çıkarmak için bahaneler arayacağınıza, size duyduğum içten ve derin bağlılık için minnettar olun bana. Fotoğrafınıza hayran oldum. İstanbul'da giyilen ilk şapka! Giydiğiniz her şey gibi çok yakışıyor size. Nihayet hiç pratik olmayan ve özellikle hiç estetik olmayan o sevimsiz fesler görülmeyecek artık! Benden meşhur E. B.'nin

işi için en yakın Türk konsolosluğuna gidip yemin etmemi istiyorsunuz. Üstüne üstlük bir de rahatsız olacağım ve bu Beyefendi için Milano'ya kadar gideceğim!.. Bu mesele yüzünden canınızı sıkmayın, alçağın biri bu edepsiz. V.'ye gelince, Allah aşkına, bu zavallı yaratığa karşı öfke ve hınç besleyerek üzmeyin tatlı canınızı, bağırıp çağırımlarınıza rağmen, gelişmemiş ve yabani biri olarak kalacaktır öyle, çektiğiniz bu heyecanlar zarar veriyor size, canı cehenneme, cehennem isterse tabii... Güzel günleri bekleyerek olabildiğince rahat ve sakin yaşayın, inanın ki gelecektir bu günler.

Olayları iyi tarafından görmeye çalışın, gerisi sabırdır, göreceksiniz, sonunda her şey yoluna girecektir.

Burada yaşam hep bildiğiniz gibi, sürekli plaj ve gazino yaşamı. Hep Çamlıca'yı hayal ediyorum. Ne gündüz ne de gece olan bu tuhaf saatte orada olmak isterdim, okumak için yeterince ışığın olmadığı, lamba istemek için de vaktin çok erken olduğu saat, hatırlıyor musunuz? Korkmaya başladığım saatti, benim yaz akşamı dualarımın sadık dostu olan o büyülu korkudan... o zaman sizin o koca koltuğunuza büzülür, iyice sokulurdum size doğru, ve karanlık sessiz adımlarla girer, bizi yavaş yavaş istila eder ve uçsuz bucaksız gölgesine karışmış gölgelerimizi boğardı...

Allahaismarladık, Allahaismarladık, bütün melankolim üstümde işte gene, *Allaha emanet ettim sizi*.

Lüsiyen

101

Venedik, 7 Ekim 1925

Efendiciğim,

Trieste'de bir konsolosluk olduğunu çok iyi biliyorum, ama

oraya davet edilmeden önce bir şey yapmam mümkün değildir. İstanbul'da M. C.'de vekâletim var, benim için mahkemeye gide-
mez mi? Çok işime gelirdi benim bu. Bir kez daha, E. B.'nin
alçakça tavrı yüzünden bu kadar tasalanmayın. Geçmişte kalan
bu dalaverelerden uzak durmamız gerekiyordu ve şimdi de unut-
mamamız gerekir bunları. Bana 200 liraya mal olan bir tecrübe
bu, ama ben çok daha kötüsünü hakettim. Düşünmeyin bunu
artık ve benim münasebetsizliğime benimle birlikte gülün!..

Nasılsınız? Perhizinize uyuyor musunuz? Tansiyonunuz ne
durumda? Sık sık hekime gidin, lütfen elinizden geldiğince dikkat
edin kendinize, ihmalkâr davranmayın bu konuda.

Kışlık çamaşırlarınızın tamam olduğunu sanıyorum, ben
oradan ayrıldığımda gerekli her şeyiniz tamamdı. Dalgın
olduğumda hep başıma geldiği gibi, gene eşyalarınızı çalarlarsa,
eksiklerinizi bildirin bana, Lloyd'un bir görevlisiyle bir paket
göndereceğim ben size, evinize kadar getirip teslim ederler. Hava
çok güzel, tam bir ilkbahar hüküm sürüyor, bazen, Venedik'in
yaşlı fahişeleri genç bakireler gibi çekici ve ince olabiliyorlar.

131

Gene ve her zaman sabırlı olun: **geleceğim**. Ne zaman söz
verdim de yerine getirmedim?

Bugünlerde I. Selim ve Venedik Cumhuriyeti arasındaki
ilişkiler üstünde çalışıyorum, defterlerim notlarla dolu çünkü bu
konuyla ilgili ne isterseniz bulabiliyorsunuz burada. Sorenzo'lar-
dan üçü, bu dönemde İstanbul'da elçilik yapmışlar, hatta bunlar-
dan biri ayrıntılarını bilemediğim bir kürek cezası yüzünden
ölmüş. Günlüğümü bazen bırakıyorum, bazen yeniden yazmaya
başlıyorum, ama herhangi bir şey sizinle ilgili değilse, tembelim
ben... Yazın, diyorsunuz bana, size bir kez daha söylüyorum ki
tembel ve gururluyum, hem sonra ne yazacağım? Kafamda
yalnız siz varsınız. Hayır, boşuna bende yetenekler keşfetmeye

alışıyorsunuz siz, kutsal ateş yok bende, ben ne aleniyeti göze alacak kadar budala, ne de her şeyden vazgeçecek kadar bilgeyim, bu yarım ölçülerle iyi bir şey yapılamaz kesinlikle.

Söz vermeme rağmen Bayan ř. ve I. F.'ye yazamadım henüz, vakit bulamıyorum, siz bu arada kendilerine selamlarımı söyleyin. Size de *Efendiciğim*, sevgilerimi gönderiyorum, bende iyi ve güzel olan ne varsa gönderiyorum size. Söyleyin, birbirimizi nasıl ve niçin bu kadar sevmiş olduğumuz anlaşılabilecek midir? Ne kadar uydurma, ne kadar efsane! Ne kadar yanlış yorumlar ve açıklamalar! Ne nemi var, madem ki herkese rağmen ve herkese karşı seviyoruz birbirimizi. *Allaha emanet ettim sizi*.

Lüsiyen

102

132

Venedik, 23 Ekim 1925

Efendiciğim,

Sağlığınızla ilgili olarak yazdıklarınız çok üzüyor beni. Kesinlikle sizin hatanız ve dikkatsizlikleriniz ve ihmalkarlığınız! En çok kızdığım da bu C. budalası. Size nasıl farkettilmeden ilaçlarınızı verdiğimi, bunun için nasıl bir yöntem kullandığımı çok iyi biliyordu o. Biraz düşünceli olun lütfen ve size bu kadar yararı dokunan iyod krne başlayın yeniden. I. F.'nin letleriyle masaj yapması hiç kuşkusuz çok iyi, ama öyle rasgele masaj yapılmaz. Bu aptalca tedavi yöntemlerini bırakın, bir hekime gidin ve talimatlarına uyun. "Arasıra Karpi'te biraz votka içiyorum" diyorsunuz, bu tür şakalar yapmaktan bağışık tutunuz kendinizi kesinlikle. "Yaşlılık ve yaklaşan ölümdür bu" diyorsunuz. Yaşlılık ve ölüm biz doğduğumuz andan itibaren gelmeye başlarlar bize doğru. Çoğu zaman yaptığınız gibi, ölmek için

doğduğumuzu mu iddia edeceksiniz gene? Hayır, hayır, ben böyle düşünmüyorum. Bizim bu dünyadan geçişimiz doğanın bir gerekliliğidir, her birimizin oynayabileceğimiz az ya da çok bir rolümüz vardır bu dünyada. Bizim görevimiz bu rolü gerektiği gibi oynamaktır. Bu dünyevi görevler içinde madem ki en soylu olanlar düşünüyor sizin payınıza, bunları soylu bir biçimde yerine getirerek yerinizde kalınız. İşte yaşam için gerekli olan budur, ölüme gelince, o bilinmiyor. Bizim katlanmak zorunda olduğumuz başkalarının hafızasında olabildiğince çok güzel anılar bırakmaktır. O halde en ufak bir güçsüzlükten kaçınmamız gerekir, bir varlığı küçültmek, bütün yaratıkları küçültmektir. Hayır siz öyle sansanız bile, hiç şaka etmiyorum ben, Lido öldü ve bildiğiniz gibi Venedik'teki yaşam çılgın bir yaşam değil... Ciddi bir şey yaptığım yok, ancak okuyabiliyorum, hiçbir şey yazmıyorum, cevap yazmam gereken yirmi mektup var. M. F.* birkaç günlüğüne Londra'ya davet ediyor beni. Ne yazık ki imkânsız bu, artık ancak size doğru gelmek için yolculuğa çıkabilirim ben. O ki "Pervaneler"i yazmış, bazı yaratıkların yazgısının ışığa doğru uçmak, orada kanatlarını yakmak ve ölmek olduğunu bilmiyor mu?

I. F.'den özür dileyin benim adıma. Emin olun kimseye mektup yazacak gücüm yok.

C. ne alemde, haber aldığınız oluyor mu bazen ondan? Zavallı çocuk, V.'nin kötü etkileri olmasa çok sevimli bir çocuk.

Anlaşıldı, istenen şapkayı göndereceğim, ama kafa numarasını ve tercih edilen rengi yazın bana.

Üzülmeyin, tersine sabırlı olun ve hep sabırlı olun, zorluklara rağmen, engellere rağmen, istediklerimi elde etmedim mi ben her zaman?

M.'yi benim tarafımdan öpün, Hâlâ beni düşünen dostlara teşekkürler ve selamlar. Sizin için de *Efendiciğim*, bütün kalbimi,

* Müfide Ferit

bütün sadakatimi veriyorum, güzel ellerinizi ve alaycı gülüm-
semenizi öpüyorum.

Lüsiyen

103

Venedik, 6 Kasım 1925

Efendiciğim,

Ankara'ya hareket ettiğinizi bildirdiğiniz mektubunuzu
şimdi aldım. Yolculuğunuzun ve oradaki günlerinizin iyi geçmesi
dilekleriyle yazıyorum bu bir iki kelimeyi.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

104

Venedik, 11 Kasım 1925.

Efendiciğim,

Ne âlemdesiniz? Bu uzayıp giden sessizliğiniz kaygılan-
dırıyor beni. Hasta olmayasınız! Ankara'dan döndünüz mü?
Orada çok kısa bir süre kalmak zorunda olduğunuzu yazmıştınız
bana. Neredesiniz? Neler yaptınız? Tembellikten mi yoksa zaman
zaman yaptığınız gibi mahsus mu yazmıyorsunuz? Sakın hasta
olmayın, nankör olmanızı hasta olmanıza yeğlerim.

Venedik'te yalnızım, hava güzel ama soğuk, belgeleme çalış-
malarına devam ediyorum, çok yazıyorum ama ciddi şeyler değil
bunlar. Muhtemelen hiçbir zaman hiçbir işe yaramayacak notlar-
la doldu defterlerim. Işıklı, aydınlık saatlerde portremi yapan bir

ressama poz veriyorum. Seyahatinizden söz eden ve fotoğraflarınızı yayınlayan gazeteleri de göndermediniz bana! Ah ne kadar bencilsiniz! Ben de sizin kadar bencil olabilseydim bir yığın düş kırıklığından korumuş olacaktım kendimi. Allahaismarladık *Efendiciğim*, çok kızdım ama sizi sevdiğimi ve bütün kalbimle kucakladığımı söylememe engel değil bu.

Lüsiyen

105

Venedik, 20 Kasım 1925

Efendiciğim,

Bu uzun sessizlik ne anlama geliyor peki? Eğer dostlardan haberlerinizi almasaydım, endişelerim çıldırabilirdi beni. Bu kadar uzun bir süre bana yazmadan nasıl durabiliyorsunuz? Hasta mısınız? Yoksa gücendiniz mi? Ya da o acımasız grev oyununuza mı başlıyorsunuz yeniden? Umarım Ankara'da güzel günler geçirmişsinizdir ve sizin adınıza beni çok korkutan soğuk ve yorgunluk nedeniyle çok sıkıntı çekmemişsinizdir.

Her zamankinden çok iç karartıcı olan Venedik'teyim hâlâ, çünkü havalar bozdu ve buz gibi bir fırtına içinde yaşıyoruz. Hâlâ askıda kalan veraset işimin ayarlanması için beklediğim Belçika'ya gitmek zorundayım. Ah, tersine, ben ne kadar İstanbul'a gitmek isterdim oysa. Bir gün yapacağım bunu, o kadar istiyorum ki! İstanbul'a gitmek benim için rahatsızlık ve sıkıntı, biliyorum bunu, ama siz varsınız orada... Anlatılmaz bir tembellik içindeyim gene, hâlâ biraz okuyabiliyorum ama çok az! Hiçbir şey çıkaramıyor beni uyuşukluktan, yalnızca çok bulanık da olsa, buradaki her şeyin tamamen geçici olacağı umudu.

Şu günlerde bir şeyler yazıyor musunuz? Boş vermeyin,

çalışma sıkı sıkıya bağlı olduğu enerjiyi sürükler.

Tedavinizi ihmal etmeyin, biliyorsunuz ki hastalığı engellemek tedavi etmekten daha kolaydır, çok önemsiz bir diyeti bu kadar mesele yapmanızı anlamıyorum. Çocukluk bu. V. ne alemde? Hâlâ Türkiye'yi biraz olsun sevemiyor mu? İstemiyor demek ki. Bütün bunlar üzmesin sizi. Böyle şeyleri kesinlikle değiştiremezsiniz ve öfkeniz yalnız size zarar verir, kötü bir sonuç.

I. F. ne yapıyor? Komşunuz olması büyük bir şans sizin için. Satranç oynuyor musunuz gene? (Çok değil, çok değil) Birkaç çok meşhur problem gönderiyorum ama lütfen bunları çözeceğim diye uykusuz kalmayın geceleri.

C.'den* haber alıyor musunuz? Viyana'da bir iş bulabildi mi? Zavallı çocuk! Ama onunla bir türlü anlaşılamamanız ne kadar kötü. Aslında sizin hatanız bu, istediğiniz zaman çok kötü olabiliyorsunuz. Bu zavallı küçüğün yüreğini yaraladınız.

Allahaismarladık, sizi seviyorum ve kucaklıyorum.

Lüsiyen

106

Venedik, 24 Kasım 1925

Efendiciğim,

Nihayet tam telgraf çekeceğim sırada bir mektup. Sayenizde çok kötü haftalar geçirdim. Korkunçsunuz, ve o meşhur amacınıza ulaşmak için nasıl davranmanız gerektiğini biliyorsunuz; bizim büyük sevgimiz, benim kendi sıkıntılarım, sizin sıkıntınız üstüne son derece ustalıkla spekülasyonlar yapıyorsunuz; yalnızca siz yönettiğiniz için olağanüstü nitelikler kazanan bir yığın

* Cyntia

araç. Size bir kez daha söylüyorum, gelecekteki birlikteliğimizin kalıcı ve belki de kesin olabilmesi için beklememiz gerekiyor, son gelişimde ne kadar acı çektiğimi unutmamış olsam da bütün gücümü bu amaca adıyorum. Hayatımın en güzel eylemi iftiralar ve acıdan başka bir şey getirmedi bana... Ah! Siz busunuz işte! Devam edelim mücadeleye ve en değerli iki silahımızın da sabır ve acı olduğunu unutmayalım. Tuhaf şeyler yazmayın bana o halde, şu anda yapacak bir şeyim yok, beklemekten başka...

Nasıl patlattı bu aptallar gaz ocağını? Patlamanın olduğu yerden uzak mıydınız? Bir yerinize bir şey oldu mu? Bu kadar uzun süre sessiz kalmanız aldığınız bir yara ya da bir şok yüzünden mi yoksa? Gerçeği olduğu gibi söylüyor musunuz bana?

Sizden haber alamayınca nasıl acı çektim bilemezsiniz!

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

137

107

Venedik, 26 Kasım 1925

Haksızlık etmeyin ve azarlamayın beni, başka türlü hareket etmem çok zor. Buradaki her şeyi kırıp dökemem, ne bir günde, ne bir ayda, yoksa bir drama doğru gideriz biz. M.'yi yavaş yavaş gitme fikrine alıştırıyorum ve bu gidişin kesin bir gidiş olabileceğini anlaması için çaba harcıyorum. Daha sonra ona bu "uzun zaman"ın "sürekli" olabileceği düşüncesini anlatmam gerekecek. O bir yönde, ben başka bir yönde mücadele ediyoruz, sonunda gücümüzü yıpratacağız ve silahlarımızı körelteceğiz. Yenilecek çünkü ne yazık ki samimi ve düşüncelerimi değiştirebileceğine inanıyor. Benim zaten uzun bir süre önce gitmiş olduğumu ve Roma'daki Lüsiyen'in hayali ile dövuştüğünü bilmi-

yor, bilemez! Biraz daha sabredin, özellikle de bana güvenin, işim kolay değil, sıkıntılarım bir de üzüntülerinizin ağırlığını eklemeyin, benim kendi sıkıntılarım ve "öteki"nin sıkıntıları yetiyor bana, ayrıca son açılan yaralarla hâlâ kanayan yolumun üstündeki Aşk kadavrasını da yok etmem gerekiyor...

"*Fondaco dei Turchi*" adlı çalışmamı gönderiyorum. Biraz ağır olan konu, sıkmazsa eğer sizi, okuyun. Bu diziyi Venedik elçileri ve Türk hükümeti arasındaki ilişkilerle sürdüreceğim; bu elçilerden dördü Sorenzo'lardandı (1576-1581-1641-1700). Ama bütün bunlar çok zor ve benim uzak olduğum birtakım çalışmalar gerektiriyor.

Trieste konsolosluğunun tebligatını aldım, bir avukata havale ettim işi, bıktım artık, canı cehenneme bu E.B.'nin, iyiliklerime (budalalıklarım demem gerekirdi aslında) karşılık ne sıkıntılar açtı başıma. E. ile L.'nin evlenme tasarılarına gelince, hiçbir şey söylemiyorum ve hiçbir şey de dilemiyorum, ikisinin de mutlu luğuyse bu mesele yok, ama aklım, kendime rağmen, E.'nin daha önceki evliliğine gidiyor. Âşık olmanın getirdiği pırlıtlı bahaneleri bile olmayan kavgalarını hatırlamıyor musunuz!.. Fotoğraflara gelince, tamamen yanılıyorsunuz, ama siz insanları tanılıyorsunuz ve davranış biçimlerini biliyorsunuz değil mi? Yeni düş kırıklıkları çıkarmayalım ve bir kez daha hoşgörümüzün ve iyi niyetimizin kurbanı olmayalım. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

108

Venedik, 28 Kasım 1925

Efendiciğim,

Sabırsızlıkla beklediğinizi söylediğiniz incelemeyi geçen gün göndermiştim size. Elinize geçmiş olmalı, fazla yorulmadan oku-

yabildınız mı? Biraz zor olmuş olabilir. Fotoğraflar çok ilginç, bütün fotoğrafları oradan buradan topladım, üstünde çalıştığım konuyla ilgili gravür ve tabloların kopyalarını çıkarttırdım, burada müzeler ve kütüphaneler bu tür şeylerle dolup taşıyor. A. Ş.'ye vermek istiyorsanız, verin, ama çeviri işini kim üstlenecek? Siz değil tabii ki, çok sıkıntı verici ve çok yorucu bir iştir çünkü. Çok uzun ve sevgi dolu mektubunuz için teşekkür ediyorum size. Tam vaktinde ulaştı ve çılgınlığa varabilecek kaygılarımı giderdi. Zamanlama konusunda titiz davranmadığınızda ya da tembellik ettiğinizde, muhayyelem çalışıyor ve bana işkence etmek için faaliyetler icad ediyor sürekli. Bu bekleyiş moralimi bozdu, o kadar ki, o güzel mektubunuz bile rahatlatmadı beni neden bilmem, ama yazmanızı engelleyen bir şey olduğunu kafamdan atamıyorum bir türlü. Ne? Hiç bilmiyorum, ama hiç de iyi bir şey değil. *Efendi*, ciddi bir biçimde tedavi olmanızın zamanıdır, çocuk değilsiniz, ve bunun için gerekli olan çaba da o kadar zahmetli ve gözde büyütülecek kadar değil, size çok yararlı olan iyod kürüne başlayın yeniden. Sizden uzak olmanın ve sizi tedavi edemememin verdiği üzüntüyü artırmayın.

Beni haksız yere suçlamaya devam ediyorsunuz ve bin kez söyledim, bir kez daha söylüyorum, bu kadar kötü niyetli olmanız bana ölçüsüz acılar veriyor. Niçin hiç yorulmak nedir bilmeden sürekli gelmek **istemediğimi** yineleyip duruyorsunuz, bunun doğru olmadığını ve benim en büyük arzumun sizin yanınızda bulunmak olduğunu biliyorsunuz. Benim "Venedik sıkıntısı"yla ilgili olarak size söylediklerimle mutlu olarak kendi kendinizi aldatıyorsunuz. Bu sıkıntının temelinde, size ne kadar karmaşık gelirse gelsin, sizin imajınız var... Açıklayamadığım sözcüklerle saygısızlık etmeyin o halde. Sizin yanınıza gelmek için buradaki her şeyi kırıp dökmem, hatırlamanız gerekir, daha önceki mektuplarımdan birinde nedenleri sıralamıştım size. Aşmamız gereken bir yığın engel var! İstiyorsunuz madem, bun-

lardan söz edelim biraz, aslında ben, çözümü, benim yeteneklerime göre korkunç bir çaba gerektiren bir sorunu karmaşıktırmamak için düşünmek bile istemiyorum bunu. Pek fazla bir şeyim olmadığını biliyorsunuz. Size yük olamam ve istemem de bunu zaten. Yanınızda başım dik, alnım açık olarak kalabilmem için bu sorunu da çözmek gerekiyor ve kolay değil bu iş. Biliyorsunuz ki bu yönlerdeki çabalarım çok kötü bir biçimde başarısızlıkla sonuçlandı. Çalışmak? Evet ama ne iş yapacağım? E.'nin iş verdiği kadınlara kabul edilemeyecek koşullar empoze ettiğini hatırlayın bir. Yazı yazın diyorsunuz. Ne kazanılabilir ki yazarak, siz çok iyi biliyorsunuz bunu. Yapıtlarınızdan bir şey kazanabildiniz mi siz? Üstelik de ne kadar yüce yapıtlardır bunlar!.. Hayaller, düşler kurmayalım!.. Bana diyorsunuz ki "Ne kadar yoksul olursam olayım hiçbir şeyinizi eksik etmemek için çalışacağım. Çocukça laflar! Bu "şey" bir çok şeyden oluşmuştur ve elimin altında olduklarından dikkat etmiyorum artık bunlara ama benim için artık ulaşılmaz ve ele geçirilmez olduklarında gerekli olacaklardır benim için. Benim için boş yere yoksunluklara katlanacaksınız, böyle bir şeyi hiçbir zaman kabul etmeyeceğimi çok iyi bilirsiniz!.. Neyse çok fazla düşünmeyelim. Tanrı yardım edecektir bize çünkü temiz kalplerimizle mücadele ediyoruz.

C.'nin* size ara sıra yazmamasına üzülüyorum, kızmayın, bu çocuk sorumsuz, kalbine Türk nefreti soktular onun. Bildiğiniz suçluları kınamalısınız. O kadar üzülmeyin bu meseleye, sizi seven başka çocuklarınız var... tatlı Mehlika'yı, duygu dolu Şakir'i düşünün... sonra sizi yücelten bütün bir ulus var, sizi çok seven dostlarınız var, sonra ruhunuzun yakındığı bütün yalnızlığı doldurabilecek kadar sizi seven ben varım.

Mahatma Gandi'nin Hindu sorununu işlediği çok ilginç bir kitap okudum. Kitabı H. H.'ye** göndermek isterdim ama okumuştur o. I. F. bana kızmakta çok haklı ama kendime o kadar az

* Cyntia

** Halil Halit

vakit ayırabiliyorum ki, yazmam gereken ve çok geciktirdiğim bir yığın mektubum var, her gün düzenli bir biçimde yazabileceğim tek kişi sizsiniz ve hiç yorulmadan yaparım bu işi. Zavallı anneye ancak bir ayda cevap yazabildim, babadan kalma evin satılabilmesine izin veren bir vekâletname göndermem gerekiyordu kendisine. Kardeşlerim, daha çok da, maddi açıdan en iyi durumda olan ağabeyim mirastan hisselerine düşen payı istiyorlar, bu demektir ki çocukluğumun en sevimli dekorunu oluşturan şey dağılıp gidecektir. Bunun değerini ancak kaybetme anında anlayabiliyorum, herhangi bir eşyayı, çoğu zaman babamın kollarında uyuduğum, şöminenin köşesindeki büyük koltuğu sonsuz bir acıma duygusuyla düşünüyorum, genç kızlığımdaki odamı, düşlerimin beni çılgınca bir koşuşturmayla kaçırdığı hapishaneyi düşünüyorum, hangi mucizeyle Belçika yağmuru altında açmanın bir yolunu bulan bahçedeki gülleri düşünüyorum. Bütün bunları terketmek zorunda kalacak olan annemden söz etmeyelim. "Her şeyimi alıyorlar elimden, ama Lambert kalıyor" diye yazmış bana. Onun bu çılgınlıkla dünyanın bütün hazineleriyle dolu olduğunu hissediyorum. Ah, bütün boş kalpleri dolduran aşk! Lambert'i, o güzel gözlü çocuğu hatırlıyor musunuz? Geçen Ağustos'ta okulu bitirdi ve bir fabrikada stajını tamamlıyor şimdi. Zaman geçiyor! Ama bütün bu hikâyelerle üzmem istiyorum sizi. Sizin ve benim çevremizde bizi insanlıktan soyutlayan bir ateş çemberi var. *Allaha emanet ettim sizi.*

141

Lüsiyen

4

109

Venedik, 12 Aralık 1925

Efendiciğim,

Evet, istiyorsanız eğer, "*Fondaco dei Turchi*"yi yayımlatın.

Sizin adınıza ithaf edelim. Sözüünü ettiğiniz o dergi nasıl? Bildiğiniz gibi yapın, ne yaparsanız doğru yaparsınız siz. "Yazın, siz ki bu kadar yeteneklisiniz, hayatımızın hikâyesini yazın, olağanüstü bir olayın malzemesi yatıyor burada" diyorsunuz. Olağanüstü bir şeyin malzemesi olduğunu çok iyi biliyorum. Siz yazın peki, böyle bir konu korkutmaz sizi, ama itiraf edeyim ki beni ezer bu iş. Yazma konusundaki yeteneğim!.. Yalnızca bu yetenek yeterli değil, konuyu canlandırmak, okuyucunun anlayabileceği duruma getirmek gerekir, bunlar bende olmayan yetenekleri gerektiriyor, yazılmış satırlara can veren soluğu nereden bulacağım ben? Benim çatışmanın dışında olmam gerekir, oysa taraflardan biriyim ben burada. Kaldı ki ben bunları, günlüğümde başka bir biçimde yazıyorum. Otuz yılı kapsayan bu izlenimlerde bütün kavgalarımız, çatışmalarımız, en iyileri ve en kötülerini, pırıltılı ve bulutlu günlerimiz, çünkü sizin gölgeniz, her sayfayı, içinde yer alıp almadığınıza göre aydınlatıyor ya da karartıyor. Şimdi beni tüketen bu kutsal ateşten, kutsal şeylere saygısı olmayan birisi için ne kalacaktır geriye? Yalnızca kelimeler, yıllar boyunca ekilmiş, benden çıkmış ve arkamda yanan bir külün izi gibi kalmış boş kelimeler...

Bugün uzun bir gezinti yaptım. denizkulağındaki bir bahçeye kadar gittim. Hatırlar mısınız bilmem, bir gün birlikte gitmiştik oraya. Hastalıklı bir biçimde, ağaçları görme isteğiyle yanıp tutuşuyordum. İşte sizi güldürecek olan ve "Venedik sıkıntıları" diye adlandırdığınız bir işkence daha. Hayır, Meuse'lü bir Valon kızı olarak ağaçlardan mahrum olmanın benim için ne anlam taşıdığını bilemezsiniz siz. Günler, haftalar, aylar boyunca su ve mermerden başka bir şey görememek! Korkunç bir şey bu!.. Uzun uzun yürüdüm, çünkü bu bahçe kentin bir ucunda. Çimenlerin üstünde, düşen yaprakların çamurlu derinliklerinde taban teptim. Uzun süre kapalı kalmış ve birden bire ormanına kavuşan bir hayvanın ruhunu hissediyordum içimde. Şaşkınlık içinde

bakıyorlardı bana ve bu Venedikli gezginler ürküyorlardı. Bir Venedikli gezgin için bir ağaç, bir insan gibi özlemi çekilen bir şey değil, botanik bir tuhaftır. Orada donuk denizkulağının karşısında benim kadar melankolik ve gene benim gibi kendisinin olmayan bir ortamda çiçek açıyormuş gibi gözüken kırmızı tanelerle kaplı bir bodur ağaç vardı, yapraklarından birini kopardım ve ona bu yaprağı sıcak, hoş bir ülkeye göndereceğime dair söz verdim, ve belki de, bunu gönderdiğim şair, can çekişini, doğduğu çalılık gibi derin dizelerle dile getirecekti. İşte yaprak, bir sürgünü kabul eder gibi kabul edin onu.

Allahaismarladık *Efendiciğim*, işte, sizinki gibi çok hüznü olan mektubunuza teşekkür etmek amacıyla çok uzun ve çok hüznü bir mektup.

Son mektubunuzda, sakalınızdan birçok kıl gördüm, tekrar okuduğunuz sırada, dalgınlıkla düşmüş olacak bu kıllar. "Büyük bir titizlikle" saklıyorum onları, bu komik tabiri mutlaka kullanmam gerekiyordu çünkü duygularımı en doğru biçimde dile getirecek başka bir sözcük tanımıyorum.

İşte, halkların sevmeyi bildikleri dönemde puta tapma böyle doğdu!

Allahaismarladık, yazın bana, sizi kucaklıyorum ve seviyorum.

Lüsiyen

110

Venedik, 27 Aralık 1925

Efendiciğim,

On iki ve on üç Aralık tarihli son iki mektubunuzu aldım.

Üzülüyorsunuz çünkü yanlış anladınız düşüncelerimi. Sizden uzak-
tayken mutlu olabileceğime inanabiliyor musunuz gerçekten?
Benim yaşantım bir cehennem ve size bahsettiğim savaş günün
her anında yüreğimde ve beynimde cereyan ediyor. M. kesinlikle
gelmeme izin vermek istemiyor. Bu gidişin kesin bir gidiş ola-
cağını anlamaya başlıyor ve bütün gücüyle engellemeye çalışı-
yor. Nasıl gitmek istemek benim hakkımsa, nasıl beni sürekli
çağırmanız sizin hakkınızsa, onun da hakkıdır bu. Kavga eden ta-
rafların güvenleri azalınca, kavga karmaşık hale gelir. Biz bu
noktaya geldik. M. bana güvenmiyor artık, siz kendinize güven-
miyorsunuz ve ben de hiçbir şeye güvenmiyorum. Ve işte bu
amansız kavganın son bulmasından önce hepimiz bitkin düştük,
her birimiz kendi tarafımızda tükeniyoruz ve hiç kimseye de
yararı yok bunun. Kimseye kızmayın, hepimiz aynı derecede ka-
bahatlıyız. Ağlıyorum, somurtuyorum, çevremdeki yaşamı çekil-
mez bir hale getiriyorum ve belki de herşeyi yoluna koyacak olan
bir tek eylem için karar veremiyorum.

dönüp geriye bakmadan çekip gitmek... diyorsunuz. Bu
bir çözüm ama o kadar çok engel var ki! Son mektuplarımdan bi-
rinde saydım bunları, söylediğiniz gibi, sizi kızdırmak için yap-
madım bunu, inanmanız için, sizden uzakta geçirdiğim her saatin
kendimi kurtarmak için harcadığım bir çabayla süslü olduğunu
bilmeniz için yaptım. Buna inandırmak isterdim sizi, ve eğer ben
sizi bencil ve haksız buluyorsam, gerçekten de öyle olduğunuza
inandırmak için yapıyorum bunu, beni buraya bağlayan ve dur-
maksızın içinde debelendiğim bağların gücünü hissedemiyorsu-
nuz siz. Sabredin, boş yere beni de kendinizi de üzmeysin. Çok
sıkıntılıyım ve, sizin mutsuz olduğunuzu bilmek beni ne avutmuş
ne de güçlendirmiştir.

Bahsettiğiniz evi kiralamanızı tavsiye etmem, borca bata-
caksınız çünkü çok bakım istiyor ev ve çok kişi çalıştırmak gere-

kiyor. Sakıncaları anlatmak için on sayfa doldurabilirdim. Siz modern ve rahat bir daireye taşının. Ne yazık ki çok geniş olmayan imkânlarınızla yapabileceğinizin en iyisi budur. Çılgınlıklar yapmayın, pişman olursunuz, kararınızdan da cayamazsınız.

Zavallı R. P.'nin ölümüne çok üzıldüm. Karısı çok yalnız hissedecek kendisini, çok bağlıydılar birbirlerine! Onu gördüğünüzde acısını paylaştığımı söyleyin lütfen, bana karşı hiçbir zaman kibar ve nazik olmadı ama merhumun anısı kin ve öfkemi bastırıyor, herhangi bir kimseye kin duyabiliyorsam tabii ki.

Güzel fotoğrafları aldım, ama gözünüzün üstündeki o perçem nedir Allahaşkına? Yanınızda saçlarınızı düzeltebilecek hiç kimse yok mu? Ah bakmıyorlar size. İşte Noel şenlikleri ve Yeni yıl geliyor. Nefret ediyorum...

Burada da hava çok soğuk, çağırın şu Bay K.'yı ve ciddi ciddi konuşun kendisiyle, sizi böyle dondurmaya hakkı yok, burada hava sıcaklığı sıfırın altında altı derece ve denizkulağının bir bölümü donmuş durumda, ama siz benim için endişelenmeyin, şömineler alev alev yanıyor ve ev mükemmel biçimde ısıtılıyor. Bütün dostlarımıza selamlarımı söyleyin.

Çabuk yazın bana *Efendiciğim*, hep sizi düşünüyorum, nankör olmayın. *Allaha emanet ettim sizi*.

Lüsiyen

111

Venedik, 31 Aralık 1925

Yeni yılda iyi dileklerimi gönderiyorum.

Lüsiyen

Venedik, 4 Ocak 1926

Efendiciğim,

Geçirdiğiniz ameliyatı öğrendiğimden beri çılgına dönmüş durumdayım. Allaha şükür ki her şey yolunda gitmiş ve komplikasyon yok. Son mektubumda bir şeyler olduğunu "hissettiğimi" yazmıştım size. Neyse Allah korusun sizi ve bir an önce iyileşin.

Öylesine şaşkın durumdayım ki size iyi yıllar demeyi bile unutuyorum. En iyi dileklerimi gönderiyorum, kader bizi birleştirsün, en fazla istediğim şey bu.

Burada her şey her zamanki gibi geçti, şenlikler, gürültü, Noel yemekleri, benim için donuktu her şey ama saat yediye doğru kuvvetli bir depremle ödüllendirilince uyuşukluktan kurtuldum. Çektiğim korkuyu anlatamam! Her şey titredi, eski saray temelinden çatısına kadar yerinden oynadı, salonlardaki mermer heykeller büyük bir gürültü çıkararak devrildiler, avizeler cam eşyalara çarparak eşlik ettiler gürültü patırtıya. Taş kesilmiştim dehşetten, böyle bir felaketin üzerimde nasıl etki yapacağını bilirsiniz! Aklıma geldikçe hâlâ titriyorum, bu taşların hepsinin sırtıma düştüğünü sandım.

Paketin sizi sevindirdiğini öğrenmek mutlu etti beni. Bayan C. ve N.'ye yeni yıl tebriklerinden dolayı teşekkür edin benim için. Bir kez daha iyi yıllar, iyi olun, mutlu olun. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

Venedik, 9 Ocak 1926

Efendiciğim,

Ayağınızın iyi olduğunu öğrenmek çok sevindirdi beni, ama hâlâ devam eden soğuklara dikkat edin. Burası korkunç, yarım metre kar var!

Yakında Milano'ya gitmeyi düşünüyorum, istediğiniz ayrıntıları yazacağım size. Beni uzun süre habersiz bırakmayın, kendinize iyi bakın. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

Venedik, 16 Ocak 1926

Efendiciğim,

132'nci mektubunuzu şimdi aldım. Mektuplarınız nasıl sevindiriyor beni bilemezsiniz, yazınız biraz da sizsiniz ve sizi, elinizde kötü bir kalemle, kötü bir kâğıda eğilmiş, küfürler ederek kaleminizi kötü bir mürekkebe daldırırken hayal etmek hiç de zor olmuyor benim için, ve bütün bu kötü şeylerden benim yüreğime su serpen büyümlü cümleler çıkıyor!

Burada fırtınalarla birlikte müthiş bir soğuk var, öfkeli bir rüzgâr kuşatmış durumda bizi, kar kesin bir biçimde her şeye el koymak için birikiyor sanki, çukurları dolduruyor, engebeleri gizliyor ve böylece Venedik'i, gerçek dışı ve maddi olmayan bir unsurun baskın çıktığı bir fizyonomiyle ödüllendiriyor. Her şey yüzyıllardan beri ölmüş burada sanki, öylesine katmerli bir sessizlik içinde yaşıyoruz ki gölgeler arasında bir gölge olduğumuzu sanıyoruz âdeta. Ev mükemmel ısıtılıyor, ama sokağa çıkmak

başı başına bir mesele, kanallar kullanılmıyor, içinde gondollar zarar verecek büyüklükte buz parçalarının bulunduğu kaplara bir suyu yuvarlıyorlar. Eğer buzla örtülü mermer döşemeleri bu biçimde adlandırabilmek mümkünse toprağın sesi kalıyor, ve köprüler var!.. Dışarı çıkmak istediğinizde büyük sorunlarla karşılaşıyorsunuz, çünkü insanlar kudurmuş gibi ve Venedik'te kalmış birkaç aile sürekli birbirlerini davet edip duruyorlar. Ben, tahmin ettiğiniz gibi, fırsattan yararlanarak, çıtırdayan bir şöminenin köşesine büzülüyorum ve hiç kıpırdamıyorum yerimden. Ah ne güzel bir hayat, keşke burada olsaydınız! Güzel koltuklar, güzel kitaplar, başlıbaşına bir gösteri ve eğlence olan büyük odun ateşi. Hoşunuza gider miydi bu? Tanıdığım kadarıyla çok uzun bir süre değil. Duvardan duvara koşarak, kıymetli Venedik sessizliğini umutsuz "Vah, vah!"larla süsleyerek kafesteki mahkûm oyununu oynardınız. İstanbul'da da pek iyi değildir hava, gazeteler Karadeniz'deki fırtınalardan, kasırgalardan, felaketlerden başka bir şeyden söz etmiyorlar. Dışarı çıkarken dikkatli olun, âdetiniz olduğu üzere çok ince pardösü giymeyin, kaşkolsuz dolaşmayın.

I.'nin* hastalığına çok üzülüyorum. Acil şifalar diliyorum, onu bağışlayalı çok oldu. Sizin o kadar sevdiğiniz birinden nefret edebilir miyim? Zaten benim için bağışlama en iyi öğe almadır.

M.** burada ne olursa olsun bir iş bularak İstanbul'a gitmeye çalışıyor ya da çalışıyor gözüktüyor. Olmayacak vaatlerde bulunuyorlar ona, ama bu çocuk asla çalışamayacak. Tembel olduğundan değil, çalışma "kavramı" diye bir şey yok onda Her türlü çabaya karşı tepki gösterecektir o, çaba göstermeden de başarılı olunmaz. Çalışma, çalışmayı seven için dosttur, aksi durumda baş edilmez bir düşman olur. Ben oluruna bırakıyorum, bu sonsuz mücadelede kazanabildiğin kadar kazanırsın. Ayakçığının düzeliyordur umarım.

* İsmail

** Mişel

I. F.'ye selamlarımı söyleyin. Mektubuna cevap veremedim henüz, sanıyorum artık makul gerekçelerim de kalmadı, bahsetmeyelim bundan, yapılacak daha önemli işler var. E.'den bir mektup aldım. Evliliğiyle ilgili olarak bir şey söylemiyor, oysa siz çok yakın olduğunuzu söylüyordunuz, nedir işin gerçeği?

Sizi kucaklıyorum *Efendiciğim* ve size kavuşacağım anı sabırsızlıkla bekliyorum. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

115

Venedik, 25 Ocak 1926

Efendiciğim,

Üzülmeyin, üzüntünüz omuzlarımda kurşundan bir manto gibi, beni eziyor ve ilerlememe engel oluyor. Deha büyük bir sabırdır derler. Bu itibarla uzun süren bir çaba sonucu ortaya çıkan yapıt dehanın yapıtı olacaktır, üstlendiğimiz amacı bu kategoriye koyalım öyleyse ve bekleyelim. Cesaretinizi kaybetmeyin, geçici bir hüznün bile olsa, hiçbir şeyin sizi yenilgiye uğratmasına izin vermeyin. Her cesaretsizlik düşmana geri verdiğimiz bir noktadır, çünkü her zayıflık ve eksiklik bir yenilgidir ve son hesaplaşmada göz önünde bulundurulacaktır. "*Chi la dura, la vince*" Size bir kez daha söylüyorum ki, neye mal olursa olsun geleceğim yanınıza, inanın buna ve benim gibi yapın: birlikteliğimizi yolun ucunda parlayan ışıklı bir nokta gibi görün. Uzun sürecek diyorsunuz, nereden biliyorsunuz? Nereden biliyoruz? Bu sorunla tüketmeyelim kendimizi, gitmek istediğimiz yere gitmemiz için çizilmiş bir yol olduğunu bilmekle yetinelim biz, bir kaos içinde birbirimize kavuşmak zorunda olsaydık ne olurdu? Cesaret haydi, sonuna kadar birlikte olabilmemiz için yalnızca elimizi uzatmamızın yeterli olacağı gün gelecektir.

Burada havalar hâlâ soğuk ve eve tıkıldım kaldım, kışlıyorum ve çok da seviyorum bunu çünkü "bu iş" tutkulu bekleme yaşamına ve artık bende iç yaşamın yerini alan uygulamalı sabıra çok iyi uyarlanıyor. *Allaha emanet ettim sizi, Efendiciğim.*

Lüsiyen

116

Venedik, 4 Şubat 1926

Nice yıllara ve de benim yanımda.

Lüsiyen

117

Venedik, 16 Şubat 1926

Efendiciğim,

Milano'ya gideceğiz, birden bire karar verdik buna, bu şiddetli kış buradaki sıkıntılı yaşantımızı iyice dayanılmaz hale getirdi. M. bir daha kışı burada geçirmeyeceğine yemin ediyor. Öyle sanıyorum ki bu son aylarda hem içerde hem dışardaki kıştan çok fena sıkıldı. Benimle birlikte yaşamak zorunda olduğu için acıyorum bu zavallıya, çünkü itiraf edeyim ki kafama bir şey koymuşsam eğer, çok eğlendirici, keyif verici bir arkadaş olamam, ve bu oğlanın bana katlanacak gücü nereden bulduğunu sorup duruyorum kendi kendime. Gelecekte ne umud ediyor benden, onunla birlikte yaşadığı şimdiiyi bile inkâr eden benden, yücelttiği her şeyi aşağılayan benden, direnç göstererek umut ettiği her şeyi solduran benden?

Milano'da ne kadar kalacağımızı bilemiyorum henüz. Otelde

mi kalacağız yoksa bir yer mi tutacağız onu da bilmiyorum. Her iki ihtimal de tartışılıyor ama karar verilmiş değil henüz. Göreceğiz, benim için hiç önemli değil bunlar. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

118

Milano, 18 Şubat 1926

Efendiciğim,

Grand Hotel'deyiz. Nihayet biraz canlılık bulabildim çevremde! Farklı sesler arasında bir kalabalığın hareket ettiğini ve buna yaşam dendiğini unutmuştum.

Lüsiyen

119

Milano, 19 Şubat 1926

Efendiciğim,

M.'nin halalarından birinin evine yerleştik sonunda. Otelde kaldığımızı öğrenince alınmış, bize konukseverliğini zorla kabul ettirdi, daha doğrusu sundu. Yani onun evindeyiz. Santa Marta sokağında karanlık, eski bir ev. Çevre dekorunun bireyi etkilediğine inanmak gerekiyor. Venedik'teyken ve otelde kaldığımız sırada, büyük salonda görüştüğümüzde beni şaşırtan bu yaşlı kadın, evinde kendisini çevreleyen her şeyle birlikte mükemmel bir uyum oluşturuyor. Düşünceleri, sesi, giysileri, eski tutucu aristokrat yaşamını sürdürdüğü eviyle güzel bir bütün oluşturuyor. Bu ev onun damgasını taşıyor ya da o evin damgasını

taşıyor, öyle ki yapılmış olanlar onun için mi yapılmış, onun tarafından mı yapılmış bilemiyorum artık. Çok varlıklı ve öyle sanıyorum ki onu yönetmek de iyi oluyor. Yeğeni çok seviyor bu kadını ve bu sevgi zaman zaman şaşırtıyor beni. Bütün bunların kökleri benim bilemeyeceğim uzak bir geçmişte yatıyor, henüz çok genç ve tazeyken bir süre kalmak için geldiği memleketi Veneto'ya giden bir geçmiş, sıkı Milano yaşamına girmiş ışıklı ve hoş günler, biraz acı olduğunu sandığım yaşam kitabının karanlık sayfaları arasında aydınlık sayfalar. İyi bir insan ve şefkatli olmaya çalışıyor, ama okşamak ve okşanmak gibi bir âdeti olmadığını da çok iyi anlıyorum. Benden gelen çok belirgin bir hareket şaşırtıyor, ürkütüyor onu, kendisi denediğinde ise acemice ve beceriksizce yapıyor bunu. Bu durum bizim aramızda, her birimizin, kelimelerini sarfetmeden önce iyice tarttığı, davranış ve tavırlarını da iyice ölçüp bittiği bir tür edepli ihtiyatlılık oluşturdu. Kötü bir oyun oynayan kötü aktörlere benziyoruz. İçimizde yalnızca M. var böyle numaralara kaçmayan ve sorunu ortadan kaldırarak çözen, dolayısıyla da çevremizde epey özel ama sempatik bir atmosfer oluşuyor.

Çok sık çıkıyoruz. Opera salonlarının en iyisi ya da en iyilerinden biri olan Scala nedeniyle öteki İtalyan kentlerine yeğlenen bu kentte de kış aylarında yaşamak bir sorun. Her şey birinci sınıf, en ünlü sanatçılar uzun ya da kısa süre kalıyorlar burada. Mükemmel olduğu söylenen orkestrayı Toscanini yönetiyor, az şey değil bu çünkü büyük bir orkestra şefi olarak dünya çapında üne sahip.

İşte son derece düzensiz bir mektup, ama istediğinizde beni "belli bir yere oturtabilmeniz için" burada sürdürdüğüm yaşam biçimini anlatmak istedim size.

Verdiğim bu adrese yazınız. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

Milano, 24 Şubat 1926

Efendiciğim,

Son mektubunuz Venedik'ten gönderildi bana ve bu gece de benden ısrarla haber beklediğinizi bildirdiğiniz telgrafınızı aldım. Venedik'ten ayrılmadan önce yazmıştım size (4 ve 16 tarihli mektuplar), sonra ayın 18'inde Milano'dan bir kart yollamıştım ve gene Milano'dan sanıyorum 19'unda bir mektup daha atmıştım. Bunların nasıl şaşmış olabileceğini anlayamıyorum. Endişelenmiş olmanız çok üzüyor beni. Bütün bu terslikler nasıl izah edilebilir, bilemiyorum ve üzüldüğünüzü öğrenince de çok sarsıldım. Belki de postanın kötü çalışmasından kaynaklanan bir gecikmedir.

Size son mektubumda (şaşırmış ya da gecikmiş) anlattığım gibi biz burada yaşlı bir halanın yanındayız, bir süre daha burada kalmayı düşünüyoruz, ilerde de kışı geçirmek üzere gene Milano'ya geçmeyi tasarlıyoruz.

Cesaretim olsa çok azarlardım sizi, hak ediyorsunuz çünkü. Bayan S. gibi birisiyle nasıl görüşebilirsiniz? Rica ediyorum, böyle birisiyle görüşürseniz çok büyük yanlışlıklar yaparsınız. İllikliği bir tarafa... gerisi önemli! İçki içiriyormuş size, düşüncesine bile tahammül edemem böyle bir şeyin! Böyle bir kötülüğe budalaca yem olmayın, soyluluğunuzu kaybediyor ve gülünç duruma düşürüyorsunuz kendinizi. Sizi daha normal, daha doğru düzgün seven dostlarınızı toplayabilirdiniz çevrenizde. Bu tür arkadaşlardan nasıl hoşlanabiliyorsunuz siz? Benim için her zaman bir sır olmuştur bu tutumunuz!..

I. E.'ye cevap yazabildim nihayet! Zamanı gelmişti! ve özür

sözleriyle zihnimi karıştırarak kadar utanmıştım, bu da tuhaf bir hale soktu mektubumun baş kısmını.

Burada olaylar, şimdi almış olmanız gereken, daha önceki mektuplarımda anlattığım gibi. Sık sık çıkıyoruz, insanlarla görüşüyoruz, ama sizin yokluğunuz her şeyi yok ediyor. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

121

Milano, 9 Nisan 1926

Efendiciğim,

İki Nisan tarihli mektubunuzu şimdi aldım. Hasta olduğunuzu söylüyorsunuz ve bu durumun suçlusu benmişim gibi azarlıyorsunuz beni! Sizin hatanız bu ve bu kötü haberin beni çok üzmesine rağmen, size son mektubumda söylediklerimi tekrar etmekten başka yapacağım bir şey yok: kaçın, son günlerde etrafınızı çeviren bu insanlardan kaçın. İstanbul'dan aldığım haberlerle sizin inkâr ettiğiniz ama sürdürdüğünüz yaşam biçimini biliyordum! Çevrenizde kimler vardı? Onları da biliyordum, ne yazık ki onlardan size hayır gelmeyeceğini de biliyordum! Bazı insanların yaşamları boyunca yaptıkları uğursuz etkiyi bir yana bırakalım, bunların sizin sağlığınıza da etkileyeceği çok açıktı ne yazık ki. Sürekli dışarda olmanız ne anlama geliyor? Geceleri başka evlerde kalmak? Dost meclisleri? Her türlü aşırılık? Sizi bu işlere sürükleyenler arasında yalnızca S. N.'yi* ayıplıyorum, çünkü o iki kez suçlu. Niçin sizin ahlaksal değerlerinizi bildiği halde, bulunmanızın bile günah sayılacağı bu yerlere götürüyor? Ah size uygulamak istediğim tedaviler ne kadar uzaklarda! Ah işte sonuç!.. Çevrenizdeki bu insanlar, zayıflıklarınızı ve anormallikle-

rinizi okşayarak öldürüyorlar sizi. Onları nasıl nitelemem gerektiğini bilmiyorum ve "katil" kelimesi çıkıveriyor kalemimden kolayca. Çevremizin ne kadar derin bir etkisi oluyor üstümüzde! Bizi çevreleyen şeylerin iyi ya da kötü olmasına göre, kanat çırparak gidiyoruz iyiliğe ya da kötülüğe doğru. Çokluğun birlikten intikamı bu, yapacak bir şey yok. İyi bir birlik, eğer kötü unsurlarla çevrilmişse ilk misyonundan sapıverir.

Nasıl bu kadar zayıf ve düşüncesiz olabiliyorsunuz? Yaptığınız bu aptallıklar sizi aşağılıyor... bırakalım bunu bir tarafa, bedeninizde yaptığınız tahribatı düşünsenize biraz. Benim tanıdığım, uyumu seven, çirkinlikten kaçan siz yok musunuz artık? Allah aşkına vazgeçin bu çılgınlıklardan, kendinize bakın ve sizi maddi, manevi açıdan küçülten bu saçmalıklardan sakıncasına dair söz verin kendi kendinize. Suskunlukla suçlamayın beni, gönderdiğim bütün mektupları almış ve bu nedenle de size düzenli biçimde yazdığımı anlamış olmalısınız, her durumda sizi düşünüyorum ben sürekli olarak. Rahatsızlığınız beni o kadar üzüyor ki, sizi daha fazla azarlamaktan vaz geçmeliyim, yoksa sayfalar doldurabilirim böyle eleştiri ve şikâyetlerle.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

122

Milano, 15 Nisan 1926

Efendiciğim,

Son mektubumu almışsınızdır umut ederim, bir kez daha söylüyorum, mektuplarıma bir haftalık bir ara bile vermiyorum, elimde olsa her gün yazacağım. Verdiğiniz rahatlatıcı bilgilere rağmen sağlığınıza ilgili endişelerim sürüyor. Sizi azarlamak ve

rahatsızlığınızın nedenleri konusunda tartışmak istemiyorum, en büyük suçlu sizsiniz kesinlikle, ama size durmadan bunları anlatarak iyileştiremem ben sizi, oysa bugün için en önemli şey sizi iyileştirmektir. Sizi şikâyetçi olduğunuz bu sıkıntılardan kurtarmak için her şeyimi verirdim, yanınızda olmalıyım yoksa öldüreceksiniz kendinizi sonunda. Yanınızda olmak? Ne zaman yapabileceğim bunu? Burada her şey sükûna kavuşmuş gibi ve bu konunun artık lafı bile edilmiyor. Ama ben yularımı çekiştirmeye devam ediyorum, ve bu durum zaman zaman hoş olmayan olaylara neden oluyor!

Allah'a şükür yeni dairemin işleri hemen hemen tamamlandı, yalnızca bana ait olan bir odaya sahip olmayı başardım, portreniz baş köşede, geceleri, sık sık olduğu gibi, uyukum kaçtığında, saatlerce konuşuyorum onunla. Yan odada yatan hizmetçi kadın, kendisini çağırdığımı sanarak geliyor ara sıra...

156

Burada, benim dışında her şey yolunda. Milano, canlılığıyla hoşuma gitmişti önceleri, ama yavaş yavaş sis kaplıyor çevremi ve size kavuşma düşüncem, beni kalabalık içinde bir çeşit yalnızlığa itecek kadar dolduruyor içimi... Neyse hiçbir şeyin yararı yok, sizin içinde olmadığınız bir hayatı sürdüremeyeceğim kesinlikle!.. Bu durum daha fazla sürecek olursa ölebilirim.

Acele haberlerinizi bekliyorum, kendinize iyi bakmaya çalışın, sizi bir saatlik bir sıkıntıdan bile kurtarabilmek için her şeyimi verirdim.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

Milano, 24 Nisan 1926

Efendiciğim,

Daha iyi olduğunuzu ve çıkmaya başladığınızı öğrenmek, beni ne kadar memnun etti, bilemezsiniz. Şimdi artık sizden uzaklarda olmaktan başka bir üzüntüm yok.

Milano'daki dairemin işleri tamamen bitti, Venedik dışında olmak büyük bir mutluluk benim için, ama artık buradan sıkılmaya başladığımı sanıyorum! İlk günlerin keşiflerinden sonra gene içime kapandım, en karanlık günlerimdeki gibi gene içime kapandım, hayatım yalnızca beklemekten ibaret ve sizi görmeye o kadar ihtiyacım var ki, nerede olduğumu bile bilemiyorum...

Benim için dua etmenize teşekkür ediyorum, çok ihtiyacım var buna, siz ki köşelere gizlenmiş cinleri kovmayı iyi bilirsiniz, üfleyin alnıma da zavallı başımı rahat bıraksınlar biraz.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

Milano, 30 Nisan 1926

Efendiciğim,

Bu sabah 143'üncü mektubunuzu aldım. Verdiğiniz haberler çok iyi Allah'a şükür ve çok sevindiriyor beni bu. Bu panayırla gemisiyle yapmayı düşündüğünüz seyahatle ilgili düşüncelerimi soruyorsunuz. Hoşunuza gitmeyecek olsa da söylüyorum işte. Hayır onaylamıyorum bu tasarımı, bu seyahat uzun ve yorucu olacaktır ve siz daha yeni yeni kurtuluyorsunuz hastalıktan, ge-

mide hiç kuşkusuz sizin bulaşmanızdan hoşlanmayacağım birtakım işler olacaktır. Gene de nasıl istiyorsanız öyle yapın, ben sadece sınırlı bir müdahalede bulunuyorum.

E. telgraf çekmedi bana, ya da çekti de elime geçmedi, yoksa mutlaka gara giderdim, en azından size sevgilerimi söylemesini istemek için.

Sizden uzakta ben de sıkıntı ve acılar içindeyim burada, en küçük bir gayret gösteremiyorum, beklemekten başka yapacak bir şeyim yok, böylesine dar sınırlar içinde kalmak zorunda mıyım? Bir çeşit cesaretsizlik ve tükenme duygusu bütün enerjimi alıyor. Benden daha cesur olun ve daha ileri gidebilmemiz için biraz güç verin bana, uyumak ve birkaç yıl sonra uyanmak istiyorum.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

Milano, 8 Mayıs 1926

Efendiciğim,

Doğru, neredeyse bir yıldır uzaktayım sizden! Bir yıldır görmüyorum sizi! Çöküşümün ve melankolimın nedeni bu işte!..

Hava çok kötü burada, yağmur yağıyor, soğuk, fırtına, ve bütün bunlar bana güç ve kuvvet kazandırmak için değil kesinlikle. Güzel günlere kavuşma zamanıydı oysa. Yepyeni, neşeli bir güneş taze yeşilliklerle bezenmiş ve yeni çiçeklerle taçlanmış bir Mayıs ayı kortejini aydınlatmalıydı. Fırtınaları ve sağnak yağmurları kabul ediyorum, ama bu, camlara sertçe vurarak yağma şeklini, kapıların altından esmeyi, kışı böyle acımasızca başından savmayı kabul edemiyorum!

Gönderdiğiniz gazeteleri ve fotoğrafları aldım. Hayır yaşlanmamışsınız, sizi kafamda nasıl canlandırırıyorsa öylesiniz, yalnız sakalınız çok gürleşmiş ve biraz fazla uzamış, kabahat zamanın değil berberinizin.

Buradaki yaşantıyla ilgili iyi dileklerinize teşekkür ediyorum, evet cesaret göstereceğim ve boş vermemeye çalışacağım.

Geçen gün, hâlâ E. soyadını kullanan bayan B. geldi ziyaretime. Vefasızın uçup gitmesine ağlıyor sürekli, bir yaklaşıma umuduyla İstanbul'a gitme niyetlerinden söz ediyor, aksi takdirde rezalet çıkacak, diyor, E.'yi uyarın, dikkatli olsun. Ne zaman görebileceğim sizi? Bugün kederliyim, size sokulabilmek ve hiçbir şey düşünmemek isterdim.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

126

159

Milano, 14 Mayıs 1926

Efendiciğim,

Birbirimizi yeniden görmek istiyorsak, başka çare yok gerçekten. M.* tekrar İstanbul'a gelmeme karşı çıkıyor. Tehditlerini dikkate almadan gelebilirim ama maddi desteğini keser! Parasız ne yapabilirim? E.'ye sorun bir bakalım, bana karşı gene aynı duygu ve düşünceler içinde mi ve bana vermek istediği iş hâlâ boş mu? Oraya döndükten sonra, sizin yanınızda yaşayabilmenin tek şartı bu. Yaşadığım bu deney yeni bir ruh ve güç verecektir bana. Bu konuda düşündüklerinizi yazın ve canınız nasıl istiyorsa öyle yapın.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

* Mişel

Milano, 27 Mayıs 1926

Efendiciğim,

147'nci mektubunuzu aldım, verdiğiniz haberler gerçekten de kötü, ve çok üzüyor beni. Kader kesinlikle karşı bize, yeni hamleler için ileri atılmamız gerekiyor, hayır beni ezmelerine ve yenilgiye uğratmalarına izin vermeyeceğim!

Kendinizi aşağılanmış hissettiğinizi söylüyorsunuz. Siz, aşağılanmak! Mümkün mü bu? Işık aşağılanmaz ve küfür de Allah'ı küçültemez! Olasılıkların, önyargıların, hatta sevginin bile üstünde sevmeliyiz birbirimizi. Anlaşılmamış olarak kalmak çok şaşırtmasın bizi, iki ruhun ideal aşkı öyle bir olaydır ki bu konudaki inançsızlıkları kabul ederim, bizi anlayabilmek için bazı duyguların doruğuna ulaşmak gerekir, doruklara tırmanmak her zaman zordur ve insanların çoğunun da buralara ulaşabilmesi zordur. Yazık tepenin altında kalanlara, onlar güçsüzlüklerini tükürsünler ve kussunlar... Biz birbirimize kavuşmak için herşeye hazırlıklıyız değil mi? O zaman gücümüzü yitirmeden haydi yola... **Dönmek istiyorum**, bu sözlerin ne anlama geldiğini biliyor musunuz? Biz söz konusu olduğumuzda, acımasız ve gözü kara bir savaşçı olurum, biliyorsunuz bunu, beni bu kadar yıldır tanıyan E.'nin* de bilmesi gerekir bunu. Bahsettiği işi bana teklif etmesini söyleyin ona, bu işi yem olmaktan çıkarırsa, peşinen kabul ederim. Kimseye bağımlı olamayacağımı ve olmak istemediğimi ve kim olursa olsun herkesin başışını kabul edecek kadar bağışlayıcı ve yüce gönüllü olduğumu anlatın bu beyefendiye. Boş lafları bıraksın da bana ciddi şeyler yazsın ciddice ve ben de cevap vereyim.

Madem ki Allah bizimle birlikte dir diyorsunuz, bunlardan sıkılmayın *efendiciğim*, niçin korkuyorsunuz? Güvenebileceğimiz tek dayanak budur, gerisi toz... *Allaha emanet ettim sizi*.

Lüsiyen

128

Milano, 3 Haziran 1926.

Efendiciğim,

Sizden haber alamayalı on gün oldu, ne düşüneceğimi bilemiyorum ve sıkıntıdan hasta oldum. Sıkıntıda mısınız? Ne oluyor Allahım? Sıkıntım derdinize deva olacaksa on kez daha on gün habersiz kalmaya 'razıyım ama kötü düşüncelerin kafama üşüşmesini ve beni dalgalar gibi istila etmesini engelleyemiyorum. Kayalar yıllar boyunca dalgaları delecek kadar sebatkâr ve dirençli ve gidip gelmeleri öldürüyor beni! Bu mektubu alır almaz rahatlatmak için yazın bana.

161

Yanınıza gelmenin çarelerini bulmak için kafa patlatmaya devam ediyorum. Bu çarelerin hepsi tek tek başarısızlığa uğruyor, hiç önemi yok, hiçbir çare kalmayınca, çareyi benim icad edebileceğim kaynak kalacaktır, son nefesimi verinceye kadar yenilgiyi kabul etmeyeceğim. Zararlı bir dehanın, yapabileceği tek işin benim bütün tasarılarımı engellemek olduğu söylenebilir! Neyse herşey yitirilmiş değil henüz. Sekiz gün önce gönderdiğim mektubu aldınız mı? E.'den ve bana getirdiği tekliften söz etmiştim. Çabuk yazın bana. *Allaha emanet ettim sizi*.

Lüsiyen

Milano, 5 Haziran 1926

Efendiciğim,

Nihayet iyi haberler aldım sizden, mektuplarınız tam zamanında geldi ve endişe ve sıkıntıdan çıldırmaktan kurtardı beni. Bana bu kadar uzun süre yazmadığınız için eleştirmek istemiyorum sizi artık, ama siz sakının bundan, sinirliyim, öyle ki her şey felaket ve dünyanın sonu artık benim için.

E. B.'ye karşı açtığım davanın hangi aşamada olduğunu soruyorsunuz bana. Aynı soruyu bin kez size sormayı düşündüm ben, ama sizi sıkan bu meseleyi hatırlatmak istemedim, aradan bir buçuk yıl geçmesine rağmen her şey sürüncemede! Hırsız, çaldığı malı geri vermeye zorlayan bir yasa yok mudur? Varsa eğer, nerede bu yasa? Yoksa, hırsızlık onurlu bir meslek oluyor! Yakında daha az sefalet kokan yeni bir konuta sahip olabileceğinizi düşünmek çok sevindiriyor beni. İtalyan devletinin d'Annunzio'ya verdiği şahane konutu görünce küplere biniyorum sinirden!

İstanbul'da havalar nasıl gidiyor, bilmiyorum, Çamlıca'ya gitmeniz havalara bağlı. Burada buz kesiyoruz ve hâlâ kürkle dolaşıyorum ben, dikkatli olun ve tam anlamıyla yazın gelmesini bekleyin.

Bu kadar uzun süredir sizden uzakta olmak çok mutsuz ediyor beni, ve teselli bulmak için bu kadar bulanık umutlardan başka bir şey kalmayınca elimde, yaşantım tatsız ve renksiz, sizin yokluğunuza alışmaya çalışmam boş bir çaba. Beni bu kadar uzun süre mektupsuz bırakmayın, bunalım içindeyim. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

Milano, 12 Haziran 1926

Efendiciğim,

İşte bir kez daha, umutsuz değilsek de, umutsuz ruhlarla-
 layız. Oysa ben mücadeleye devam etmek istiyorum, kader ne
 kadar üstüme çullanırsa, ben de ona direnmek ve cesaretle karşı
 koymak için o kadar inat ederim, sonunda her şey yoluna gire-
 cek ve iyi sonuçlanacaktır. Sonunda gerçekten gerçekleşmemiş
 olan ne istemişimdir ben? Kendime güç ve kuvvet aşlamak için
 sürekli tekrarlıyorum bunu, çünkü bazen çok karanlık anlar
 geçiriyorum, ama geçici bir acı içindeymişim gibi dışlerimi sıkı-
 yorum, ve geçip giden saatler gibi geçiyor bunlar. Bu acı dönem
 gerekliydi belki bana, yeni bir güç çıkarıyorum buradan, ve du-
 vara karşı bile olsa yeniden harekete geçmek için yeni bir ruh
 kazanıyorum böylelikle! Bu duvarı delmenin bir çaresi vardır,
 olmalıdır, ellerim yetmezse, günün birinde bu işin üstesinden ge-
 lebilecek aracı ben icat etmek ya da yaratmak zorunda kala-
 cağım. Nihai başarımızdan emin olalım o halde, önemli olan
 yalnızca budur.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

Milano, 21 Haziran 1926

Efendiciğim,

Mektuplarınızı numaralama alışkanlığınız kontrol açısından
 şahane bir yöntem, ama hiç durmadan büyüyen bu rakamın

üstümde yaptığı etki açısından da yıkıcı! Bir daha, bir daha, 150'nciye geldik. Yüz elli defa birbirimize hitabettik ama kavuşmadık. "Gerçekten istesem, yanınızda olurmuşum" gibi bir şey söylemeyin bana. Gerçekten istiyorum, çok iyi biliyorsunuz bunu, hatta bundan başka bir şey istemiyorum, ama istemek yalnızca teoride yeterli, pratik başka bir şey.

Çamlıca'ya ne zaman gidiyorsunuz? Yeni konutunuz bitti mi nihayet? Anlaşmayı yenilemek için konsolosa gideceğim, bu kaybolan evrak meselesi gene de çok tuhaf!

Hayat bayağı canlı burada, resepsiyonların, gösterilerin sonu gelmiyor, anlatamayacağım kadar sıkılmış durumdayım bunlardan, ama olayları izliyorum, bu da gerekli. İşte son konkurhipik programı, biraz uyuşuk, yavaş olmakla birlikte bayağı başarılı oldum. I. F.'ye gösterin, sever böyle şeyleri o ve size anlatır olayı. Bunlara rağmen sıkılıyorum. Sürüklüyorlar beni, eğlendiğimi sanıyorum, ama kendi kendimle baş başa kalır kalmaz, dayanılmaz saatler geçiriyorum. Beni mektupsuz bırakmayın, mektup olmayınca çok mutsuz hissediyorum kendimi. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

132

Milano, 1 Temmuz 1926

Efendiciğim,

"Rakamlar sayılmaz" diyorsunuz. Şair düşüncesi bu ve olduğu gibi size bırakıyorum onu. Ne yazık ki rakamlar sayılır, hem de çok! Rakam çağında yaşıyoruz ve düşüncelerimiz ve düşüşlerimizle en iyi işimiz bu değil!..

Çıktığınızı ve biraz eğlenebildiğinizi öğrenmek sevindiriyor beni, daire sorununun da nihayet çözümlenmiş olması ayrıca sevindirici. Maçka'da kalmak istemenizi tasvip ediyorum, orada hava iyi ve şehirle bağlantı kurmak da kolay.

Konkurhipikteki başarımdan dolayı beni tebrik eden İ.'ye* teşekkür ediyorum, bu, aslında çok sınırlı bir başarı, puanlar gözünü kamaştırmış dostumuzun. Görüyorsunuz, gene ve her zaman rakamların etkisi. İki Türk süvari subayı bu meşhur konkurhipiki izlemek üzere buraya gönderilmiş. Görmedim onları, daha doğrusu, onları öteki subaylardan ayırmayan yeni şapkaları nedeniyle farketmedim.

Gerçekten isteseydiniz gelirdiniz, demekle haksızlık ediyorsunuz bana. Mümkünse eğer, siz niçin gelmiyorsunuz? İstemiyor musunuz yoksa? İnanamıyorum buna, tehlikeli bir yalan söylüyorsunuz, sık sık bana kötülük yapmaktan duyduğunuz zevk!..

M. yaşlı düğ Gaetani'nin cenaze töreni için Napoli'de İ. F.'nin dostuydu sanıyorum. Aslında benim de gitmem gerekiyordu ama bu sıcakta ve ağır olduğu kadar ikiyüzlülük kokan yas ortamında! yok, böyle bir güç yok bende!..

Anlaşıldı, madem Çamlıca postanesine güvenemiyorsunuz, Maçka'ya yazacağım size. Ah Çamlıca, Çamlıca, ne kadar isterdim orada sizinle birlikte olmayı! Bu memleket benim bir parçam ve ben yalnızca anarak da olsa dolaşıyorum orada, sevilen bir yüz kadar yakın bana! M.'ye ve yaman ve iyi hayvana, Gümüş adlı köpeğe selamlarımı söyleyin...

Acele yazın bana. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

Milano, 10 Temmuz 1926

Efendiciğim,

Biri Çamlıca'dan, öbürü Maçka'dan atılmış iki mektubunuzu aldım. Sekiz gün önce de E.'den bir telgraf aldım, ertesi gün Simpson geçidinde kendisini bulmamı rica ediyordu. Gittim tabii ki, onu görmek ve size ulaştırması için bir paket vermek istiyordum. O beni götürmek istiyordu ve teklifindeki saflığı açık bir iyi niyetle gizlemek ister gibiydi. Sadece garda duran bir ekspresin basamağını aşarak İstanbul'a gidilebileceğini düşünmek için küçücük bir çocuk olmak gerekir. Önce bir pasaport gerekir ve en azından da bir yedek cep mendili! On beşinci sınıf bir filmin bir epizodudur bu! Biraz önce, niçin, kendilerine gerçekten güvenebileceğim bazı insanları çevreme toplayamadığıma göre ne kadar beceriksizmişim ben, diye düşünüyordum. Bana hayran oluyorlar, beni seviyorlar ama bana yardım etmek ya da beni desteklemek sözkonusu olduğunda kimseyi bulamıyorum yanımda!..

Çamlıca'da olmanızı kıskanıyorum, münzevim benim, niçin yanınızda değilim! Yanınızda, ihtiyaç duyduğum o sükûneti bulurdum!.. Sıkıntılarımın dışında size söyleyebileceğim başka bir şey kaldı mı? Sizden kopmuş bir parça gibiyim... Israr ettiğiniz için konsolosa gittim, ama bana zamanında yerine gönderdiğini söyledi anlaşıyor. Yalan söylüyor büyük ihtimalle.

Allahâısmarladık *Efendiciğim*. *Allaha emanet ettim sizi*.

Lüsiyen

Sirmione, 17 Temmuz 1926

Efendiciğim,

Birkaç günlüğüne Sirmione'deyim, tuhaf bir yer, Gardia gölünün ortasındaki bir dilin attığı bir köy. Bunlar eski Roma kaplıcaları -sülfürlü sanıyorum- İtalyan turizm sanayisi bunları elden geçirmiş ve değiştirmiş. Orada her şeyin mükemmel olduğunu söyleyebilirim. Şahane bir otel, gölün üstünde sekiler, çiçekli çardaklar, sağda solda, üstlerinde Sirmione'den ve burada geçirilen büyümlü günlerden söz eden çeşitli Latin şairlerinin dizelerinin yer aldığı mermer tabakalar.

Kıydan ayrılmak ve Sirmione'ye götüren yola girmek en keyifli şey. Bir yol düşünün, çakıl taşları, iki tarafına düzgün bir biçimde yerleştirilmiş ağaçları, otlarla dolu bayırları ve çukurlarıyla güzel bir yol düşünün ve sonra, bu yolun geçtiği tarlaların yerinde hiç beklenmedik bir su manzarası. Nereden geliniyor? Nereye gidiliyor? Her yanda bir su ufku. İnsan bir düşte, o kadar da doğal olmayan şeyleri bize doğal gösteren düşteki o özel ruh durumu içinde yaşadığını sanıyor. Hayırsever bir dehanın ihtiyacımız ölçüsünde uzattığı ve biz geçtikten sonra da, bir kortejin arkasından katlanan bir halı gibi kaldırdığı (Sirmione'yi terk edeceğimiz gün, yarından sonra sanıyorum, gene koymayı unutmaz inşallah) bir yolda gidiyormuşuz gibi bir izlenim duyuyoruz. Doğrudan doğruya köye gideceğime dönüp duruyorum durmadan, ama yerimde duramam ben, hareket etmeliyim... Çamlıca'da mısınız? İş rastlantıya bırakarak oraya yazdım size çünkü bu sıcaklarda Maçka'ya inmiyorsunuzdur belki.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

Verona, 22 Temmuz 1926.

Efendiciğim,

İşte Boito'nun Neron temsilini izlemek üzere Verona'dayım. Kentin arenasında gala düzenlenmiş. Şarkıcı ve müzikçi en büyük uluslararası sanatçılardan oluşan şahane bir eser. Bu sanatçılar topluluğunu ünlü Toscanini yönetiyor. Kent dünyanın dört bir tarafından gelmiş müzikseverlerin hücumuna uğramış durumda, çünkü bir yüzüncü yıl kutlaması bu. Görülmeye değer bir gösteri. Romalılar tarafından inşa edilmiş arenada oynanan bu Roma oyunu, özellikle de, oyuncuların neredeyse seyirci olduğu sirk sahnesi hayatımda görmüş olduğum en güzel şey olacaktır hatıralarımda. Buna bir de eserin dramatik ve müzikal açıdan güzelliğini ekleyin çünkü her şey o kadar güzel oldu ki işitsel duyularım ile görsel duyularımı birbirlerinden kesinlikle ayıramayacağım bir şekilde birbirine karıştırdım. Uzun nutuklar çekmeyeceğim size çünkü bu konunun sizi rahatsız ettiğini biliyorum, ama eşsiz bir sanat şenliğine tanık olduğumu söyleyebilirim.

Doğrudan doğruya Milano'ya dönmeyi düşünüyorum, aslında Venedik'e gidiyordum çünkü M. oradaydı ve buluşacaktık. Gitmeyeceğim, Milano'ya döneceğim ve atlatacağım onu. Çevrede serinlik hüküm sürüyor. Bir an önce dönmek ve mektuplarınıza kavuşmak istiyorum, günlük ekmek kadar gerekli onlar bana.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

136

Milano, 12 Ağustos 1926,

Efendiciğim,

Size, beni niçin bir kez daha habersiz bıraktığınızı sormak için acele bir kaç kelime. Birkaç günlüğüne gittiğim Sirmione ve Verona'dan yazmıştım size. Çamlıca'da değil misiniz? Hasta mısınız? Allah aşkına yazın. Ben iyiyim ama öyle sanıyorum ki bir yerlere, kıra gitmek zorundayım ya da denize ama M.'nin olduğu Venedik'e gitmek istemiyorum. Böylelikle, inatçılığından dolayı cezalandırmak istiyorum onu ama bir küskünlük meseleyi halletmiyor ve biz birleşemiyoruz.

Burada çok güzel bir yaz geçirebilirdim, çevremde çok hoş dostlar var ve her gün davetler, armağanlar, ama sizden başka hiçbir şey ilgilendirmiyor beni ve rüyada yaşıyorum sanki.

169

Sizden haber alamadığımda çok endişeleniyorum! Lütfen yazın bana.

Daire sorunu çözümlendi mi nihayet? Vakti gelmişti çünkü!
Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

137

Milano, 12 Ağustos 1926

Efendiciğim,

Yazın, yazın, kötü olmayın!..

Sizi tanımaya başlıyorum ve bana bu son günlerdeki sözüm

ona zevklerimi ödetmek için sessiz ve uzakta kalıyorsunuz. Zavallı zevkler!.. Bunları size anlatmakla yanlış davrandım, çünkü acı ve ızdıraplarım dışında benim hiçbir şeyim ilgilendirmiyor sizi.. Benim sizin dışınızda da bir şey olduğum saatlerin ve dakikaların bulunduğunu size göstermemeye dikkat ediyorum!.. Benicilliğiniz ve uzlaşmazlığınız öfkeli yılanlar gibi dikiliyor ve ısıklı çalışıyorlar!..

Lüsiyen

138

Milano, 27 Ağustos 1926

Efendiciğim,

Nihayet mektuplarınızı aldım, bahaneler öne sürmeyelim, açıklamalar yapalım. Gösterdiğiniz gerçek olmayan bahaneleri makul bulmak istiyorum, öyle olmak gerekir!

170

Konut sorununuzun nihayet halledilmiş olması çok sevindiriyor beni, Maçka'da kalmakla iyi ediyorsunuz, orada mutlu olursunuz inşallah, sizin mutlu olmanızı o kadar istiyorum ki... Bana da bir oda ayırmış olduğunuz için teşekkür ediyorum size, kadehin bizi birleştirmeyi istemesini beklemekten başka çaremiz yok.

Sık sık beni düşünen M.* ne kadar kibar, sevgilerimi söyleyin kendisine, S.'nin** sizi sıkıldığını tekrarlayıp durmayın devamlı, haksızsınız, dünyanın hiçbir yerinde sizi böyle akıllıca ve gayretle tedavi eden birini bulamazsınız.

Z. B.'nin tavrını ben de anlayamıyorum. Çok tuhaf bu iş ve o kadar komik bir hal almaya başladı ki kendime rağmen gülüyorum! Ah, bu E. B. ne alçakça iş yaptı ve o jestimden dolayı ne kadar pişmanım...

* Mihrünnisa; ** Safiye

Sevimli M.* sayesinde dede oluyorsunuz yakında demek. Zavallı küçük, çok üzüldüğüm ona ve bir an önce doğurmasını diliyorum.

M.** Venedik'te ve ben Milano'da yalnızım, inatçılığa devam ediyorum ve yanına gitmek istemiyorum. Çok sıkılmıyorum, otomobil gezintileri yapıyorum, ve sık sık göl kenarlarına öğle ya da akşam yemeklerine gidiyorum. Şahane yerler buralar ve hiç bıkmıyorum buralara gitmekten. Bazı yerler de Boğaz'a o kadar benziyor ki heyecandan nefesim kesiliyor. Boğaz uzakta ne yazık ki. Eski, köhnemiş yalılar boyunca, gri ve açık renklere bürünmüş olarak kıvrılıyor, inci rengini yeniden görmek, martıların sessiz uçuşunu yanağımda hissetmek, buruşmuş ipek sesini kulağıma doldurmak için gözlerimi kapamam yeterli... Bütün bunlar benden ne kadar uzak!.. ve açelya yapraklanmaları altında düş gören bu gezici melankoli ne yapıyor burada?.. Ah açın kollarınızı da sığınayım oraya ve size yakın olmayan herşeyi unutuvereyim orada... *Allaha emanet ettim sizi.*

171

Lüsiyen

139

Milano, 1 Eylül 1926

Efendiciğim,

Nihayet yerleşmişsiniz hemen hemen, yeni konutunuzda kendinizi iyi hissedeceğinizi umuyorum. Maçka Palas'taki bodrum katında olduğunuzu düşünerek çok üzüldüyordum! Şüphe yok ki sizin gerçek bir konuta sahip olmanızı arzu ediyorum, ve sizin için arzu ettiğimin çok uzağındayız daha, şimdilik bununla yetinelim. Eğer yeriniz müsaitse niçin V. ve Y.'yi*** almıyorsunuz yanınıza? Onlarla birlikte yaşamamız gerçekten imkânsız mı? Sizi

* Mehlika; ** Mişel; *** Violet ve Yvone

bu kadar uzaklara kaçırarak kadar katlanılmaz mı oldular! Yazık!

Uzun uzun yazın bana, *Efendiciğim*, herşey ve herkes hayal kırıklığına uğrattıyor beni, sizin şefkatinize o kadar ihtiyacım var ki...

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

140

Venedik, 7 Eylül 1926

Efendiciğim,

Ve işte oraya adım atmamaya dair ettiğim yeminlere rağmen Venedik'teyim! İki gün önce A.'dan* bir telgraf aldım. Beni nişanına davet etmiş ve kendisini kardeşiyle aramdaki meselelere kurban etmememi rica etmiş, acele buraya geldim tabii ki, bana her zaman çok sevimli ve anlayışlı bir yoldaş olan bu çocuğu ne kadar sevdiğimi bilirsin. Nişanlısı Miss M. S. bir çiçek kadar taze ve çok varlıklı bir Amerikalı. A.'nın tutkuları göz önünde bulundurulduğunda, bu durum işleri bozmuyor, tersine bir çok şeyi düzene koyuyor. Birbirlerine pek tutkun gözüküyorlar ve sevgileri klasik olarak Venedik Rio'ları ve Lido nakaratları arasında geçiyor. Ev sahibesi görevlerimi yerine getirir getirmez Milano'ya döneceğim, pek fazla gecikmeyecek dönüşüm çünkü kız Eylül sonunda memleketine, Amerika'ya dönüyor ve iyi bir Amerikalı olarak Paris'te haftalarca kalmak istiyor.

İşte hayatımda yeni bir şey: A.'nın gidişi, bu sessiz çocuğu özleyeceğim, yanımda olmasına alışmıştım, o da ben de duygularını o kadar gizlemeyen insanlar değildik. Hafta sonunda gitmeyi düşündüğüm Milano'ya yazın bana.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

Milano, 16 Eylül 1926

Efendiciğim,

Beni aldırmazlık ve unutkanlıkla suçlamayın, insanın tepesi atıveriyor sonunda. Ne yapmamı istiyorsunuz peki? Nerede olduğumu ben de bilmiyorum, bugün size cevap yazmamam gerekirdi, hırçın bir günümdeyim ve size bitmek tükenmek bilmeyen bezginlik ve yılgınlığımdan başka bir şey söyleyemezdim aslında. Bende artık ne direnme ne de atılım gücü kaldı ve herşeyden yoksun hissediyorum kendimi. Size anlatamayacağım kadar üzgünüm. Hızla yaklaşan kışı nasıl geçireceğim ve M.'yi Venedik'ten bana kim getirecek? Yalnızca bu düşünce bile kaçma isteği uyandırıyor bende!.. Ah, gitmek, gitmek!.. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

173

Milano, 20 Eylül 1926.

Efendiciğim,

Son mektubum nedeniyle bağışlayın beni. Öyle günler oluyor ki gerçekten ve açıkça bir hiçim ben bu günlerde. Zavallı Don Kişot gibi değirmenlere saldırmaktan da yoruldum artık.

Annem, orada bulunmadığımdan askıda kalmış bazı vaset işlerini ayarlamak için bana ihtiyacı olduğunu yazmış, pasaportlar öylesine güçlük çıkararak direniyorlar ki, bu işle uğraşma konusunda tereddüt geçiriyorum, ama bir hava değişimi de iyi gelirdi, burada kalmak istemiyorum, kalamam. İyice yerleştiniz mi? *Efendiciğim*, bahsettiğiniz ve şimdi zaten çözemeyeceği-

niz bütün bu ayrıntılar için sıkılmayın, her şeyi öyle ara durumda, eğreti olarak bırakın, eğer Belçika'daki işlerim umduğum gibi yolunda giderse hemen yanınıza geleceğim. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

143

Milano, 28 Eylül 1926

Efendiciğim,

Paris ve Belçika'ya gitmek üzere hemen ayrılıyorum Milano'dan. M. Venedik'ten döndü ve beni gitmeye hazır durumda görünce çok kızmadı. Bu seyahatin beni sizden yüz çevirme noktasına getirinceye kadar eğlendireceği umudunda!.. Ne hayal!.. ama bu hayalleri muhafaza etmesi daha iyi... Allahaismarladık, *Efendiciğim* oraya varır varmaz yazacağım size.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

144

Paris, 2 Ekim 1926

Efendiciğim,

İşte Paris'te Léna otelindeyim, ve sevineceğim yerde, kalbim, sızsız burada bulunmaktan sıkışıyor âdeti. Dost bir şehir gibi görüyorum bu şehri, ne kadar güzel bir yer!.. Ah İtalya'nın bütün hazineleri Paris'in bir köşesine değmez. Her şey uyum burada ve dünyanın kalbinin Paris'te attığını sanıyorum.

Burada kısa bir süre kalmayı düşünüyorum, yarından

sonra Belçika'ya hareket ediyorum ve oradaki işlerimi bitirdikten sonra, birkaç hafta gene Paris'e ayırıyorum. Annemin adresine gönderin mektuplarınızı.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

145

Liège, 8 Ekim 1926.

Efendiciğim,

Burada herkes sizden öylesine bir sevgiyle söz ediyor ki ailemi görme zevkiyle, sizin bu kadar sevildiğiniz bir ortamda bulunma mutluluğu birbirine karışıyor. Bütün bunlar bende vatan kavramına, doğduğum yerlerin çekiciliğine bağladığım belli belirsiz bir mutluluk yaratıyor. Artık kendi kendimi bile bulamadığım bir karışıklık içindeyim, oysa buradaki yaşantım beni rahatlatıyor ve dinlendiriyor. Size kavuşmak amacıyla katettiğim yolun kenarında sağlığa yararlı bir mola, o kadar uzun... o kadar uzun ki bu yol...

175

Lambert artık koca bir delikanlı oldu, yirmi yaşında ve askerliğini tamamlamak üzere bir hava birliğine gitmeye hazırlanıyor. Annesi başına gelebilecek tehlikeler yüzünden endişeli, o kerata da, içini çekerek kendisine bakan bu yaşlı kadının karşısında gençliğin güzelliğiyle gülüyor!.. Çünkü anne artık yaşlı bir kadın oldu, açık renk güzel gözleri, düzgün güzel burnu, ince belliyle gene öyle güzel, ama bütün bu güzellikler donmuş gibi sanki ve onu aydınlatan ışık da üstünden çekilmiş gibi, romantik bir biçimde "sevgili" dediği babamın ölümünün etkisini atamamış üstünden.

Tekrar aralarına girmek ve uzun bir süre yaşamış olduğum bu hayatı yeniden kurmak istiyorum ama hiç de başarılı olamıyorum ve birikmiş bütün anılarımı bulacaklarından emin oldukları boşluğu onlardan gizlemek zorunda kaldığım için üzülyorum.

Burada kopmuş olduğum yaprağın, fırtınanın sürükleyip götürdüğü yaprağın gölgesinde yanımda olmanızı isterdim.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

146

Liège, 16 Ekim 1926

Efendiciğim,

Mektubunuzu aldım ve Namur'e gönderdiğiniz bir mektubu, bana Liège'e göndermek için gösterdiği gayretten dolayı Belçika P.T.T. idaresine hayran oldum. Size mektuplarınızı annemin adresine gönderin dedim ama, adresi eksiksiz biçimde yazmayı unutmuşum. Bildiğim o olağanüstü hafızanızla adresin aklınızda olduğundan hiç kuşku yoktu. Zaten adreste sokak adı ve numara eksik değildi ama sizden kaynaklanan o meşhur dalgınlığım yüzünden Liège yerine Namur yazmışım. Neyse Valon bölgeleğinde iyi tanınan babamın soyadı sayesinde mektup elime geçti.

Bildiğiniz gibi hâlâ buradayım, işler sürüklenip duruyor, her zaman ve her yerde olduğu gibi bürokratik çabaların saptırmasına ya da sonucu oluşturmaya bağlı her şey. Çocukluğumun en güzel günlerindeki gibi üstüme titiriyorlar, şımartıyorlar beni burada. Özellikle yeğenlerim sürekli çevremde ve ben onların açık renkli gözlerinde, benim yaşamış olduğumu sandıkları

olağanüstü-bir hayatın parıltısını okuyorum. Bu hayat onlara yaldızlı uzak bir geçmişteki bir mucize gibi gözüküyor. Ben onların Jules Verne'iyim ve onları peşimden sürüklemek için tek bir işaretimin yeterli olacağını hissediyorum. Zavallı çocuklar benim yaratmış olduğum mucizenin Çamlıca tepesinde yanmış birkaç çamda ve yaşlı bir şairle başbaşa kalmalarda yattığını bir bilse-ler!..

İşlerimi ayarlamayı başarabilirsem, çok kısa zamanda yanınızda olacağım. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

147

Liège, 28 Ekim 1926

Efendiciğim,

Ve işte sanıyorum, son mektubum Belçika'dan, işler neredeyse ayarlandı, imzalanması gereken evrakı imzaladım ve benim buraya gelerek doldurmak zorunda olduğum formaliteleri de doldurdum. Annem üzülüyor, ama ben, beni bir hastalık gibi avucunun içine alan o acayip gitme isteğiyle doluyorum yavaş yavaş. Nereye gideceğim? Bilmiyorum... başka bir yere... başka bir yere... gitme isteği içinde olmadığım tek yer sizin yanınız ve evcil hayvanlara mahsus bir uysallıkla yerleşip kalabildiğim tek yer sizin yanınız.

Burada kaldığım süre içinde çok kötü yağmur yağdı. Şaşırtmadı beni bu, ama kar çıktı bir de arkadan, bizim Kuzey ülkelerinin amansız karı. Bugün babama allahaismarladık demeye gittim, bembeyazdı mezarı, ona verdiğim koyu renk kasımpatlıları, soy adımızın kazılı olduğu lekesiz mezar kapak taşı üstünde büyük kan lekeleri oldular âdeta ve ben bu adamın

yüreğinde açtığım yaraları düşünüyordum, ve içinde büyük bir yer kapladığım bu yüce yürek benim için kanamıştı...

Ah kurtarın beni, kurtarın beni, yanınıza alın, kaçırın beni, çocukluğumun, evimin, memleketimin anılarına kadar... Sizden uzakta titreyen küçücük bir şeyim ancak, o kadar...

Lüsiyen

148

Brüksel, 30 Ekim 1926.

Efendiciğim,

Birkaç günlüğüne Brüksel'deyim, önümüzdeki haftanın ilk günlerinde Paris'te olacağım. Vaxelaire'i gördüm, saygılarını gönderiyor size. Burada herkes sizden söz ediyor ve bir insan en çok ne kadar özlenebilirse ben de o kadar özlüyorum sizi.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

149

Paris, 8 Kasım 1926

Efendiciğim,

Dünden beri Paris'teyim, burada daha kaç gün kalacağımı bilmiyorum, İtalya'ya dönüş tarihini elimden geldiği kadar geciktireceğim ama sonunda gideceğim tabii ki oraya ve o gün de gelecek bütün günler gibi ama benim için yalnızca ikimizin beklediği gün önemli ve daha uzun süre beklememiz gerekiyor bu günü!..

Burada hayat gizemli bir kaynaktan fışkırıyormuş gibi fo-

kurduyor, bu kaynaşmanın içine dalmak, sokağın şaşkınlığından ve çılgınlığından sonra rahat bir köşeye kavuşmak, başdöndürücü bir kalabalığın çarptığı duvarların arkasına saklanmak iyi gelir insana her halde. Bir yığın homurtunun çıkardığı ve bir dünyanın müthiş soluk alışı andıran şehrin o sürekli yükselen uğultusuyla sallanarak ne güzel şeyler yapılabilirdi.

Belçika'da hiçbir şey satamadım ama sanıyorum bir adım attım. Şimdi artık bir maddi yardıma güvenebileceğimi biliyorum, rahatlatacak beni bu.

Dün akşam geldim ve Paris'teki ilk günümün ilk saatlerini size ayırmak istedim.

Buraya yazın bana, birkaç hafta kalmak istiyorum burada.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

150

Paris, 11 Kasım 1926

Efendiciğim,

Liège'den yazdığım mektuba verdiğiniz cevabı aldım. Niçin sitem ediyorsunuz bana? Ne istiyorsunuz benden? Bir gün size kavuşabilmek için elimden gelen her türlü çabayı sarfettiğimi biliyorsunuz. Haksızlık ediyorsunuz. Belçika'ya gittiğim için kıziyorsunuz bana, imalarınızdan açık seçik anlaşılıyor bu, bu seyahat gerekliydi. Bir ailem var benim, sürekli sizinle ilgilendiğim için çok ihmal ettim ailemi! Kimi isterseniz onu suçlayın, Allah şahidimdir ki yanınıza gelebilmek için mümkün olan her şeyi her zaman yaptım, bu ihtimal ortadan kalkmamakla birlikte, sık sık gerçekleşmeme tehlikesine düşmüşse suç benim mi?..

Siz her ne kadar benden burada sıkıldığımı söylememi isterseniz de ben bunu söyleyemeyeceğim! Hayır sıkılmıyorum, ama sizin çok sevdiğiniz bir kentte sızsız olmak acı veriyor bana, ve bana keyif vermesi gereken birçok şey, tersine, melankoliye itiyor beni: gitmek istediğiniz şu ya da bu yer, orada Institut Hortus'de küçük bir öğrenci olarak bulunduğunuzdan kalbim çarpmadan geçemediğim Bac sokağı. Paris labirentlerindeki ayak izleriniz nerede? Ah duyularım ne kadar kusurlu ve eksik, aradan yarım yüzyıl geçmiş olmasına rağmen sizi bulmam gerekirdi burada! Sabah serinliğinde, Champs-Élysées'nin çiçek açmış kestaneye ağaçları altında "Tarık"ın mısralarını okuyan ve düzelten kıvrıcık saçlı genç adam nerede?.. Sık sık çıkıyorum, genellikle Paris'te kısa süre kalan insanların sürdükleri yaşama benzeyen ve benim de mola yaşamı dediğim aptalca bir yaşam sürüyorum. Oysa Paris çok daha fazlasına değer, ama bizler basit zevklere öylesi bir cılgınlık ve azgınlıkla saldırıyoruz ki...

180

Ay sonuna kadar burada kalmayı düşünüyorum, imkânım olsa daha fazla kalırdım, ama param kısıtlı, hem sonra, imkânım olsa burada değil İstanbul'da olurum.

Acele yazın bana ve önceki sert mektubunuzu bağışlatacak iyi bir mektup yazın. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

151

Paris, 25 Kasım 1926.

Efendiciğim,

Buradaki günlerimin sonuna yaklaşıyorum, yarından sonra Paris'ten ayrılmayı düşünüyorum, çok üzgünüm bu yüzden, ama yapacak bir şey de yok. Ah para, para!.. Burada Valla de

Hübsh'ü, daha doğrusu Valla de St. Quentin'i gördüm. Bu sevimli dostu görünce ne kadar sevindiğimi tahmin edebilirsiniz. Uzun uzun sizden ve kanlı 1914-1918 yıllarının İstanbul yaşamından söz ettik. Ortak anılarımızı, bize çok sıkı bağlı olduğunuz, birbirimize çok bağlı bir yaşam sürdüğümüz sırada biriken anıları hatırlattığımda gözleri yaşardı! Ah güzel günler! Her şeyin acı ve nefretle dolu olduğu bir dönemden söz ederken bu kelimeler kullanılabilir mi bilemiyorum tabii ki. Bir yıl için gelmiş Fransa'ya. Kocasının muhtemelen çok önemli işler yaptığı Cezayir'de yaşıyormuş. Kocasını da çok hoş bir insan ve çok iyi bir çift oluşturuyorlar.

Doğru İtalya'ya gidiyorum, oraya yazarsınız bana. Yeniden mücadeleye başlamam gerekecek, bütün cesaretimi kaybediyorum önceden!

Allaha emanet ettim sizi!

Lüsiyen

181

152

Milano, 1 Aralık 1926

Efendiciğim,

İşte Milano'ya döndüm. Paris'ten gönderdiğim son mektubumu aldınız mı? Yarın çok acele uzun bir mektup göndereceğim.
Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

Milano, 2 Aralık 1926

Efendiciğim,

İşte ağıla girdim ve dişi koyun hiç bu kadar yaralanmamıştı bu yüzden. Diğer taraftan burada herkes beni hoş ve kibar bir şekilde ağırlamak için elinden geleni yapıyor sanki. Hastalara yapılan muameleye maruz kalıyordum gibi geliyor bana. Kendilerine teslim oluyormuş gibi gözükürler ama sinsice direnirler ya işte öyle. Ben, sanırım, geçen yılın açık düşmanlığını, çılgınlık atarak ve kapıları vurarak yapılan kavgaları tercih ederdim. Şimdi her ikimiz de gizli yaraları olan insanlar gibiyiz. Bu yaraların kapanmış olduğuna inanmak, özellikle de onları inandırmak istiyoruz ama bu yaralar irinlenip, azıyorlar. Sonunda zehirleyecekler bizi! Çabuk olur mu bu! Bir an önce bitirmek istiyorum. Cehennem azabının sonuna yaklaştığımızı sanıyorum. Nasıl bitecek bu iş? Çok iyi bilmiyorum ve artık olayların beni sürüklemesine karşı koyamıyorum. Anladım ki kaderin çizdiği yolun tersine gitmeye çalışmak gücünü boşuna harcamakmış. Böyle söylüyorum diye beni cesaretsiz ve umutsuz sanmayın, ölünceye kadar cesur ve umutlu olacağım, ve şimdilik boyun eğme siyaseti izliyorsam eğer, biliniz ki gücümü toparlamak için bu şekilde davranıyorum, sonunda bu talihsiz macerayı bitirmenin bir yolunu bulacağım, ve bir dahaki kaçış sırasında sıçrayışımın gücünü on kat artıracak trampeleni inşa edeceğim. Şimdilik her şey iyi, tatlı, hoş. Ah bu güzel dişler, nasıl ısırarak isterler aslında! Bütün bunlar ne kadar kötü Tanrım! İki insan! Her şeyin bunları birleştirmesi gerekir ama her şey ayırmaya çalışıyor onları! Olsun, siz ve ben dışında, ikimiz dışında her şey aşılması gereken bir engel, alt edilmesi gereken bir direnç, kırılması gereken bir irade. Böyle düşünüyorum ben.

Sabırsızlıkla mektup bekliyorum sizden, iyi olun, rahat olun, her şey yoluna girecektir. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

153

Milano, 12 Aralık 1926

Efendiciğim,

Boşuna sitemlerinizle üzüyorsunuz beni, çok iyi bilmeniz gerekir ki suçum yok benim. Bu anlamsız kıskançlıklarınız ve kötü laflarınızla canımı sıkmayın ve rahat bırakın beni. Hiçbir şeye yaramaz bu, beni kızdırmaya bile yaramaz, sizinle tartışmalar çıkaracak sayfalar doldurmaktan başka yapacak işlerim var benim. Burada bir savaş sürüyor, öyle bir savaş ki iki uygar insanın tüm ikiyüzlülüklerine rağmen şiddetini gizleyemedikleri bir savaş! Tartıştık (edeplice söylüyorum) ve bu tartışma bizi az daha uzaklara atacaktı. Önce sakın bir şekilde sonra da sertçe bu ikili yaşamı daha fazla sürdürmenin benim için imkânsız olduğunu söyledim ona: "bedenim burada, ruhum orada, bu işkenceden daha kötü bir şey olamaz, son kurtuluş çaresi olan ölüm bile daha iyidir bu durumdan... dedim. Korkunç şeyler ifade ettiği bilinse de söylenir böyle sözler, ama söylenen sözlerin arkasından birinin çıktığı görülürse!.. M.'nin gözlerinde ölümü gördüm, kanatlarını açtığını, odada uçtuğunu ve korkunç varlığıyla bize doğru süründüğünü gördüm, her ikimizi de ürküttü bu durum!.. Nereye gidiyoruz? Hangi uçurumlara doğru? Hangi taşın altında ezileceğiz? Nasıl sonuçlanacak bu işler? Ne konuşacağımı, ne yapacağımı bilemiyorum. Allah korusun bizleri.

Lüsiyen

Milano, 31 Aralık 1926

1927'de mutluluklar diliyorum size.

Lüsiyen

Milano, Pazartesi, 3 Ocak 1927

Efendiciğim,

İlk defa bu kadar uzun bir süre mektupsuz bırakıyorum sizi ve gazabınızı üzerime çekiyorum bu affedilmez gecikme yüzünden, çünkü mazeretim bile yok... Şu son iki hafta içinde, hep yarına, hiçbir zaman olmayan ve olmayacak olan yarına erteledim her şeyi. Günler geçti... Biraz şenliklerin neden olduğu çalkantı... İnsan niçin belirli dönemlerde aptalca bir coşkuya kapılır? İnsanca uzlaşmalar ve aptallıklar... Nihayet bütün bunlar bitti, ve bu çılgınlık gecelerinin uyumsuz sesleri, geçmişe, dünyanın bütün ölü seslerine karışmaya gitti. Bununla birlikte, benim her şeyin uyum ve düzen içinde olmasını istediğim yerlerden gelmiş bir tür tiksinti kalıyor bende, aptalca bir nakarat kulağımda vızıldayıp duruyor, geçkin bir meyve kokusu burun deliğime saldırıyor, ve ağzım içilmiş sayısız sigaranın ve yılın bu döneminde en iyi müesseselerin hiç pişmanlık duymadan doldurdukları basit bir şampanyanın tadını muhafaza ediyor hâlâ.

Bayan F; S.'lerde sizi gördüğünü yazmış bana. Sağlığınızın ve neşenizin son derece yerinde olduğunu söylüyor. Çok sevindim buna çünkü sizin herşeyden soyutlanmış ve mahrum olduğunuzu düşünmekten nefret ediyorum.

A. New York'ta. Evlilik iyi gidiyor anlaşılan. Ne âlâ, ne âlâ...

I. F. ve N. H.'ye selamlarını söyleyin, yeni yılını kutlama nezaketinde bulunduklarından dolayı teşekkürlerimi iletin kendilerine lütfen. M.'nin* kızı nasıl? Annesi kadar güzel mi? E. bu kez Paris'ten aklı başında bir mektup yazmış bana, kesinlikle karar vermeden önce iyice düşünmemi istiyor. Düşünmek ve karar vermek! Sorunun şöyle bir yanından geçtiği nasıl da anlaşılıyor! Yedi yıl önce düşündüm ve karar verdim. Yedi yıldır bu labirentte dönüp duruyorum ve çıkış yolunu bulamıyorum. Eğer sırrını biliyorsa, söylesin, o ki bizi sevdiğini iddia eder. Bu üzüntü veren işi halletmek için her türlü yardıma hazır olduğunu ve birleşmemiz için elinden gelen her şeyi yapacağını, yanınızda olmamam yüzünden çektiğiniz acının sabrını taşırdığını söylüyor... İşte bir yol. Ellerimin arasında o kadar çok imkân kırılıp yok oldu ki güvenmeye cesaret edemiyorum! Oysa eğer M. benimsediği sistemi izlemeye devam ederse -bana ancak ihtiyacım oldukça para vermek vb.- bize son derece kibarca, karşılıksız yardımlar sunan E.'ye başvurmak zorunda kalacağız çaresiz.

185

Yeni başlayan bu yıl vesilesiyle kavuşmak istediğiniz tüm mutlulukların sizin olmasını diliyorum. Tanrı bizi birleştirsin. Sanıyorum en iyi dilek için en iyi formül budur.

Sizi kucaklıyorum ve bütün kalbimle seviyorum, *Efendiciğim. Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

156

Milano, Çarşamba 19 Ocak 1927.

Efendiciğim,

S. N.'nin** ölümü dolayısıyla o çok hüznü verici mektubunuza aldım. Üzülmeyin, yalvarıyorum size. Sizin üzüldüğünüzü düşün-

* Mehlika; ** Süleyman Nazif

mek istemem ve sizi teselli etmek için de yanınızda bulunamam. Kaybolan bir dost... Ne yazık ki, bütün dostlar kaybolacaklar, kader bu. Buluşma vedanın kızkardeşidir... Benim içinse bütün evren kaybolabilir, hiçbir şey keyif vermiyor bana, sizin dışınızda hiçbir şey de üzmüyor, bütün duygularım reflekslerden ibaret. Burada değişen bir şey yok, nispeten bir barış ortamında yaşıyoruz ve bu durumu tanımlamak için silahlı barış gibi yavan ve sıradan bir deyimden daha iyisini bulmak imkânsız. Savaşın hemen çok yakınında bir durum bu. Bunlar karşı karşıya ve biz her ikisini de yaşıyoruz, lanetliler yaşamı bu, çünkü bütün cehennem iyi kötü bir kibar ve nazik ilişkiler cephesinin arkasında yatıyor.

Bir kez daha söylüyorum. *Efendiciğim*, o kadar üzülmeyin, her şey geçer, her şey solar, ama her şey gene çiçeklenir... mutluluğun sırrı bizim yaşantımızda yatıyor belki de. Çabuk cevap yazın bana, *Allaha emanet ettim sizi*.

Lüsiyen

157

Milano, 27 Ocak 1927

Efendiciğim,

Sizin mutsuz ve üzgün olduğunuz düşüncesine katlanamam, haydi biraz daha cesaret, bu hikâyenin sonu iyi bitecek... kaybedilmiş hiçbir şey yok, bu kadar yıl hiçbir çözüm getirmeden akıp gitmiştir, bizim bundan çıkarmamız gereken sonuç, varmak istediğimiz amaca ulaşabilmemiz için önümüzde katedilecek çok az bir yol kaldığıdır, belki de çok yakındadır amaç!.. "Ufuktan doğduğunu görmüyorum" diyorsunuz. Bizim yavaş yavaş görmekte olduğumuz dönemeçlerin arkasında gizlenmediğini nereden bili-

yorsunuz? Ve bence o kadar yakın ki, kalbim görülmemiş, duyulmamış bir biçimde atıyor... Hayır, yalnız süreleri açısından göz önünde bulundurulsa da hayranlık uyandıran çabaların yararlarını yitirmek istemiyorum. Bu kadar yıl oldu ve biz ulaşmak istediğimiz amaçtan bir an bile vazgeçmeyi düşünmedik! bu çabalar boşa gitmiş olamaz, yalnızca uygun bir ortam gerekiyor ve biz ürünümüzün filizlendiğini göreceğiz. Tohumun bize doğru yükselişi verimsiz bir toprakta yavaş yavaş mı oluyor?.. İyi bir buğday tanesine kötü tohumlar da karışıyor tabii, bazen ihmalci ya da hafif davranıyoruz, çoğu zaman güç verici, kıymetli acı, serinleten kutsal ter olmadan kutsal bir iş olmadığını unutuyoruz, ve çabamızın önemli bir bölümü de böyle kaybolup gitti, ama hasat zamanı da yakındır, yeni bir atılımla ileri, daima ileri gitmek için inanalım buna.

Cesaret, *Efendiciğim, Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

187

158

Milano, 4 Şubat 1927.

Allah sizi nice yıllara yetiştirsin.

Lüsiyen

159

Milano, 10 Şubat 1927.

Efendiciğim,

6 tarihli mektubunuzu şimdi aldım. Sizin için daha önce dilettiğim şeyleri tekrar ediyorum, çok uzun mutlu yıllar yaşarsınız

inşallah. Ah bunları size ağızdan söyleyememek ne kadar mutsuz ediyor beni!..

E. Milano'ya uğradı. Milano-Venedik yolculuğumuz sırasında yani dört beş saat konuştuklarımızın ayrıntılarını anlatmış olmalı size. Birlikte yemek yedik. Harekete geçmeye karar verdiğimizde gerekli olan parayı size vereceğine söz verdi. Bu paranın "başkasının parası" niteliğini kaldırmak için size verilmesi tercihimdir, beni biraz rahatsız ediyor bu durum ama eğer M. şimdiki tavrında ısrar ederse yani ihtiyacım olan parayı bana günü gününe vermekte ve mücevherlerimi kilitlemekte vb direnirse kesinlikle bu yolu denemek gerekecektir... Budala!.. Cesareti mi körüklemekten başka bir şey yapmıyor ve benim bir hizmetçi gibi kaçıp gideceğimi düşünmesi, birtakım münesebetsizlikler yapma arzusu uyandırıyor bendi!.. Ama hayır, ben başkaları için hareket etmem, kendim için hareket ederim, buradan hiçbir şey kırmadan, hiçbir şeyi kirletmeden, arkamda çirkin, aşağılık, bayağı hiçbir şey bırakmayacağım. Geçtiğim her yerde, ayak izlerimin bıraktığı hafif ya da derin ayak izlerinin açık seçik ve olabildiğince pırıl pırıl kalmasını istiyorum. Yanımda yaşayan insanların bana derin bir bağlılık göstermelerini bu alışkanlıklarına borçluyum belki de.

S. N.'nin kaybindan dolayı duyduğunuz üzüntü biraz hafifledi mi? Sizi gerçekten seviyordu! Ateşli bir aşkla belki de, ama aşкта dereceler var mıdır? İnsan kendi karakterine göre, ılımlı ya da taşkın oluşuna göre sever.

Bütün kalbimle kucaklıyorum. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

Milano, 22 Şubat 1927

Efendiciğim,

Hasta olduğunuzu öğrenmek üzdü beni. Ne kadar ihtiyatsız hareket ediyorsunuz! Akşamları çıkmayın, sağlığınız çok iyi, ama gene de biraz tedbirli olmanız gereken bir yaşa geldiniz artık. Yalnız olduğunuzu ve bu dikkatsizlikleri yalnızlıktan kurtulmak için yaptığınızı düşündükçe çok üzüliyorum. Yılın bu mevsiminde hava her tarafta kötü ve insan farkında olmadan üşütüyor. Çok acı veren bir kulak ağrısı yüzünden oldukça kötü hissediyorum kendimi ben de. Bu acılar zonkladıkça uykusuz geçiyordu gecelerim. Neyse yavaş yavaş düzelmeye başladım, ateşim düştü.

Şubat ayı başına kadar hava şahaneydi burada, ama müt-hiş kış birden bire kar fırtınalarıyla birlikte gösterdi kendini, hava sıcaklığı —10 dereceye kadar düştü ve buz kapladı her tarafı. Şu son günlerde pek dışarı çıkmadım, çok okuyorum ve iyi geliyor bana okumak. Büyük Colette'in hemen hemen bütün eserlerini tekrar okudum. Yetenekleriyle beni kendime getiriyor ve bu kadarı da fazla doğrusu. Benim sadece şöyle bir gösterdiğim ve kuşkulandığım şeyi nasıl anlamış ve çözümlemiş!.. Her yaşamın, benim yaşamımın, sizin yaşamınızın, komşunun yaşamının gölgesinde hissettiğim bütün dramları eşsiz, görülmemiş bir ışıkla aydınlatıyor...

Bayan F.'ye dostların en ihmalcisi ve en bağışlanmazı olduğumu söyleyin, evet, çok hoş mektubunu aldım, ama sizin dışınızda hiç kimseye yazamıyorum. Boşuna çabalıyorum, yapamıyorum. Bu vesileyle aynı şeyi I. F.'ye de söyleyebilirsiniz, onu da ihmal ediyorum, ne deseler azdır. Bu günlerde yazmaya çalışacağım onlara ama felakete bakın ki söyleyecek bir şeyim

yok kendilerine ve size sayfalar dolusu mektuplar yazan dostlara birkaç satırla geçirilmiş cevaplar yazmaya gönlüm nasıl razı olacak!.. Buradaki yaşam biçimimle ilgili soru sormayın bana, hep aynı şey: çıkıyoruz, birilerine gidiyoruz, birileri size geliyor... gösteriler, gezintiler, neyse ki yukarda sözünü ettiğim girip gelip durdurdu bu alışılmış yaşamı ve hay huyu. Endişe etmeyin, şimdi tamamen iyileştim ve yarın çıkmayı düşünüyorum. Her şey yolunda, daha doğrusu sizden uzak olmasaydım her şey yolunda gidecekti.

Allahaısmarlağık Efendiciğim, Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

161

Milano, 5 Mart 1927.

190

Efendiciğim,

Z.'nin* oğlunun doğumunu büyük bir mutlulukla öğrendim. Benim tarafımdan tebrik edin onu. A.** ve Pirizade'lerin zaten epey uzun olan zincirine bir halka daha eklendiğini gördüğünden erkeklerin en mutlusu ve en gururlusu olan I.'yi*** de tebrik edin. İncirköy ziyaretlerinizde çok dikkatli olmanızı söylememe izin verin. Yol uzun ve yılın en tehlikeli mevsimini yaşıyoruz. İhtiyatsızlık etmeyin.

M.'ye, B.'ye ve N.'ye selamları için teşekkürler, ben de onları çok seviyorum ve görmek için can atıyorum, onları ve orada bırakmış olduğum öteki birçok dostu ama özellikle **sizi** görmek istiyorum tabii ki.

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

* Zehra; ** Abdülhak Hâmid; *** İsmail

162

Milano, 15 Mart 1927

Efendiciğim,

Burada her şey bildiğiniz gibi, yani şöyle böyle. Parlak gibi gözüken bir yaşamın aldatıcı görünümleri altında sessiz bir öfke, homurdanmaya, onulmaz bir yara da büyümeye devam ediyor. Yatışma, durulma zamanları oluyor ve bunlar çatışma öncesi ya da sonrasına rastlıyor... bütünüyle yaşadığım hayatı oluşturan bu olayların ruhumun tiksinti ve acıyla dolmasında azımsanmayacak bir payı var. Her işkencenin evreleri vardır, ben de bunları büyük ölçüde umutsuzluğun egemen olduğu bir stoacılıkla geçiyorum bir bir... Ayakta kalabilmek için, ne kadar uzun sürerse sürsün, günün birinde biter işkence, diyorum kendi kendime... Sonunu beklemekten başka ne yapılabilir?..

191

Yapmamı öğütlediğiniz şey konusunda haklı olduğunuzu kabul etmem gerekiyor kesinlikle, bildiğiniz meseleyle ilgili olarak E.'ye yazıyorum bugün ve gerisi Allah'a emanet...

Sağlığım tamamen düzeldi, endişelenmeyin o nezle için, çoktan atlattım. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

163

Milano, 22 Mart 1927

Efendiciğim,

Benden haber alamamaktan şikâyetçi olmanız çok şaşırtıyor beni, son derece düzenli bir biçimde yazıyorum size, gönder-

diğim bir ya da iki mektup gecikebilir, ama sonunda elinize geçiyor bunlar, tarihlerine bakın ve kabahatli olmadığımı görürsünüz. Size son mektubumu yazarken -15 tarihli sanıyorum- bana söylemiş olduğunuz gibi nihayet yazmaya karar verdim E.'ye. Eğer talihsiz bir rastlantıyla bu mektup eline geçmezse çok sıkılırdım çünkü çok zorlandım bu mektubu yazarken ve tekrar yazmak çok pahalıya mal olurdu bana.

Ah, bunları hiç düşünmek istemiyorum, artıları ve eksileri tartmak istemiyorum artık!.. Bir yerlerde bir gün sığınabileceğim küçük bir liman yok mudur?.. Herkesten ve her şeyden şüpheleniyorum.

Sağlığım iyi, sağlığım için üzülmeysin. Kötü olacak lüksüm var mı? Şakir'den* mektup aldım, Roma elçiliğinde sekreter olmuş, mektup yazıp birkaç günlüğüne buraya davet ettim onu, değişiklik olur onun için, Şakir'i çok severim ve onu burada görmek benim için de iyi olur.

Acele yazın bana *Efendiciğim, Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

164

Milano, 10 Nisan 1927

Efendiciğim

Güzel mektubunuz için teşekkür ediyorum, çılgına dönmüş durumdayım, kendimi umutsuzluğa kaptırdığım için değil, zayıflığımı size hissettirdiğim için. Böyle, kendimi bir paçavradan başka bir şey hissetmediğim zamanlar oluyor ve bunları sizden gizlemeye hakkım yok. Gene de güçsüz ve isteksiz değilim ve yenilgi düşüncesini kafamdan atıyorum, geçici sıkıntıları üzmesin

* Şakir Bengütaş

sizi. Bazen amazon havaları veriyorum kendime, ve gözüpük bir insan gibi gözükme istiyorum, ama olaylar direncimi kırıyor ve boyun eğdiriyor bana, arzu ve enerjim her zaman ayakta tutamıyor beni, çünkü kadının ben, yani doğal olarak sinirli bir yapıya sahip olan bir yaratık. Burada size "Başboş Kadın"dan bir mısra aktaracağım: "Bir kadının, yetersizliği aşabildiği tek durum acıdır"

Size daha önce yazmış olduğum mektup doğrultusunda E.'nin mektubumu almasından ne kadar memnun olduğumu anlatacağım. Parayı size vermesini söyleyin ona, bu konuda ısrarcıyım, sizin hayatınıza müdahale etmesi için nedenleri olabilir, ama benim hayatıma karışması için bahaneler yaratamam ona. Sizin için, hatta bizim için bir şeyler yapmak, bir şey yapması başka bir şey, bir şeyi benim için yapması başka bir şeydir. Her halükârda bizim birleşmemize yardımcı olacaktır, ve biz, bunu başarabilirsek bir gün, minnet ve şükranlarımızı hakedeceğiz.

193

Sağlığınıza dikkat edin *Efendiciğim*, sizi seviyorum ve bütün kalbimle kucaklıyorum.

Lüsiyen

165

Milano, 25 Nisan 1927

Efendiciğim,

Ruhum neşeli ve kalbim sevinçle dolu; pasaport almak için gerekli girişimlere başladım!.. Ne kadar zorluk, ne kadar sorun çıkarıyorlar!.. İnandır gibi değil! Ama hiç önemli değil. Ne emniyet müdürlüğüne gidip gelmeler, ne gereksiz sorular (Türkiye'de ne yapacaksınız?), ne dünyanın her yerinde aynı olan bu küt

kafalı memurlar vazgeçirebilecektir beni bu isteğimden.

Bitmez tükenmez merdivenleri çevik adımlarla tırmanıyorum, baharatlı şeyler yiyen ve sağlığı korumanın kutsal kurallarını bilmeyen insanların kaynadığı yerlerdeki özel kokuyu büyük bir zevkle soluyorum!.. Her şey güzel ve kolay geliyor bana... her şey de öyle oldu... Ne biçim bir değişiklik! Ve bütün bunlardan sonra da ilkbahar!.. Cennet!

Sanırım İstanbul'a seyahatimin nedenini ya da amacını açıklayacak bir belgeye ihtiyacım olacak. Aptalca bir formaliteden başka bir şey değil ama yerine getirmek gerekiyor, Belçika'ya giderken de aynı şey geldi başıma, annemin noter davetiyesini göstermek zorunda kaldım. Neyse daha doğru bilgiler alacağım ve duruma göre hareket edeceğiz, bir ayrıntıdan başka bir şey değil bu.

Nihayet, bir ucu Maçka'da bir yerlerde olan bir ipin ucunu tuttuğumu düşündükçe başım dönüyor! Allaha şükürler olsun!

Size bu güzel haberleri vermek için acele ve düzensiz yazıyorum.

Çok yakında, çok yakında, *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

166

Milano, 1 Mayıs 1927

Efendiciğim,

Burada, bu lanet olası formaliteler için, İstanbul'da işlerim olduğunu kanıtlayan bir belge göstermem gerekiyor. Bir şey uydurmak gerekiyor, ama nasıl? Sizin dışınızda dünyada ne işim, ne de sermayem var, ama öyle gözüküyor ki bu yeterli değil, hatta hiç dikkate alınmıyor.

Bir şey bulun, kafam sıkıntı verici şeylerle dolu, ve ciddi bir fikir üretemiyorum.

Çabuk yazın bana *Efendiciğim*, sizi tekrar göreceğim doğru mu? Sizi tekrar görmem mümkün olacak mı?..

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

167

Milano, 11 Mayıs 1927

Efendiciğim,

Niçin azarlıyorsunuz beni? Sevincim ve mutluluğum sizi keyiflendireceğine, kızdırıyor sanki!.. İnsan sıkıntı veren bir mesele-
nin çözümünüyle keyifli bir şekilde ilgilenemez mi? Yaptığım işi cid-
diyetle ele almadığımı söylüyorsunuz bana, herşey kolay gibi
gözüküyordu oysa şimdi herşey askıda dediğim için kızılıyorsunuz
bana!.. Ah susun, tersine, kötü kaderin artık bizden uzaklaştığını
ve her şeyin ayaklarımızın altında düzeldiğini söyleyin bana.
Artık kötü ve üzücü olana inanmak istemiyorum, her şey yoluna
girecek. Sadece küçük bir çaba gerekiyor ve bu konuda sizinle
tartışmayacağım. Sanıyorum, ihtiyacım olan belgenin bir İtalyan
resmi kaynağından gelmesi gerekiyor, bu durumda dostumuz M.
C.* içinden gelen, nazik teklifine rağmen yardım edemez bize.
Ama burada Belçikalı bir noterin müdahalesi geçerli oluyorsa,
bir Türk noterinin müdahalesi de niçin geçerli olmasın? Tartı-
şılması gerekiyor bunun ve hemen bugün gidip konuşacağım bu
meseleyi X bürosunun şefiyle, aklı başında birine benziyor bu
adam. Bu gecikmeler çok sıkıntı verici!.. Bu neşenin, anılarımıza,
her şeyin, taze çiçekler, ilkbahar kokuları ve kuş cıvıltılarından
oluştugu bir tohumla bağlı olması için ilk güzel günlerle birlikte

* Mithat Cemal Kuntay ?

gelmek isterdim size. Ah ne gülünç bu yaşam, ve yaşamda çekişme ve sıkıntı olmadan hiçbir güzel şeyin ortaya çıkmaması ne üzücü! Bu oyalanmalar çok canımı sıkıyor benim, sonra M. çok fazla itiraz etmeden gönderme niyetinde beni, eğer düşünmesi için zaman tanınırsa, fikir değiştirip engelleyebilir beni belki... Ah, artık hiçbir şoku kaldıracabilecek halim yok. Gitmek... gitmek, arkama bakmadan gitmek...

X. bürosu şefiyle yaptığım görüşmenin sonucunu yazacağım size. Derdimi anlatmaya çalışacağım ona, akli başında biri olduğunu söylemiştim size değil mi?

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

168

Milano, 13 Mayıs 1927.

Efendiciğim,

Kaçınılmaz "13" rakamının altındaki bu mektubun yalnızca çok kötü şeyler içereceği çok açıktır.

Büro şefiyle görüştüm, uzun uzun konuştuk, çıkan sonuca göre bir Türk noterliğinden gelen belge hiçbir işe yaramıyor. Nasıl bir ağız kavgasına girdiğimizi tahmin edersiniz, tekrar sinirlenmemek için dönmek istemiyorum bu konuya ama söyleyeceklerimi de söyledim bu beyefendiye. Bir süredir beni koruduğunu sandığım Allah işleri öyle bir ayarladı ki adam alınmadan, gücenmeden bütün gerekçelerimi kabul etti, oysa, sıkıntılar açabilirdi başıma (en azından bana pasaport vermeyi reddedebilirdi). Ama şu sonuca vardım ki adamcağızın akli başında, o kadar akli başında ki bir an resmiyeti unutarak beni rahatlatma-

ya (çok önemli değildi benim için) ve teselli etmeye çalıştı ve ben de tahmin edeceğiniz gibi içtenlikle karşıladım bu tavrını. Sizin İtalyan konsolosluğuna gidip Baron R.'yi görmemiz gerekecek. Konuyu açacaksınız ona ve konsolosun, benim İstanbul'da yarım kalmış işlerim, bu kentte bulunmamı gerektiren işlerim olduğunu gösteren bir belge vermesi için ricada bulunacaksınız. Hepsi bu kadar, çok önemli bir iş değil, bu arada size rahatsızlık verdiğimin de farkındayım ve özür diliyorum sizden bunun için.

Bütün bu karışık işlerin ne kadar sıkıcı ve bu girişimlerin ne kadar tatsız olduğunu söylemeyin bana, sizin kadar ben de biliyorum bunu, ve son günlerdeki keyfimi kaçırıttıyor bana, ilk atılımımın desteğiyle ayakta duruyorum, beni taşımaya devam ediyor bu girişim ve hâlâ enerjiyle dolu ve bitmek tükenmek bilmeyen bu işlere başlarken taşıyordu benden bu enerji.

M. hâlâ hiç konuşmayan ama her şeyi bilen adam rolünü oynamaya devam ediyor. Acı bir alayla, iznimin iki ay olduğunu söyledi, sonra... Sonra muhtemelen beni dönmek zorunda bırakacağını söylemek istiyor. İyi, iyi, önce şu iki aylık izni alalım ve göreceğiz sonra!.. Çok fazla tartışmam onunla, ne de kendimle, şimdi bir tek şey ilgilendiriyor beni: size kavuşmak! Yanınızda olunca, yeni bir savaş planı ya da en azından direniş planı hazırlayacak zamanı bulacağım.

Yerimde duramıyorum, koşuşturma içinde geçiyor hayatım ve bu koşuşturma kaslarımı büzüyor, karıncalanma diyorlar buna, çok zayıf hissediyorum kendimi, elektrikli bir yaşam sürüyorum ve sonunda parmaklarımın ucundan kıvılcımlar çıkabileceğine bile inanıyorum.

Sizden istediğimi hemen yapın, Efendiciğim, biraz daha gayret ve sonunda gelecek başarı muhtemelen.

Allaha emanet ettim sizi.

Villa d'Este, 20 Mayıs 1927

Efendiciğim,

Milano'da olacağıma Villa d'Este'de bulunmam şaşırtmasın sizi. Villa d'Este benim evimden birkaç kilometre uzakta. Duygusal davranabilme ya da daha kötüsü fikir değiştiririm ya da ne bileyim ben birtakım aptallıklar yaparım korkusuyla evde durmıyorum.

13 tarihli mektubumu almış olmalısınız. O mektupta size çok gerekli olduğunu sandığım belgeyi almanız için izlemeniz gereken yolu göstermiştim. Her şey yoluna girecek, göreceksiniz, hiç önemli olmayan çok küçük bir engel var ortada, bunu dağ gibi görmeyelim önümüzde.

198

Villa d'Este Como gölü kenarında, bahçeler içinde şahane bir yer. Çok düzenli biçimde Milano'ya gidiyorum ya da gönderiyorum mektuplarımı, zaten otelin haberleşme servisi mükemmel bir biçimde çalışıyor, gönderdiğiniz bir mektup büyük hız yapılabilen olağanüstü geniş yol sayesinde en fazla bir iki saatlık bir gecikmeyle elime geçecektir.

Dün birden bire karar vererek, otomobile bindim ve sanki cehennemin bütün şeytanları peşime düşmüş gibi hızla yola çıktım...

Sabırsızlıkla mektubunuzu bekliyorum, *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

Villa d'Este, 25 Mayıs 1927

Efendiciğim,

Görüyorsunuz ki haklı çıktım ve her şey yolunda!.. Adına "özel hizmet" desin, ne derse desin, bizim için önemli olan, baron R.'nin bu hizmeti vermesi bize.

Hâlâ buradayım, bir tür konuşma biçimi bu, çünkü gece gündüz sürekli dolaşıp duruyorum.

Bazı tanıdıklara rastladım burada, bilirsiniz yılda ancak birkaç gün görülebilen o tanıdıklardan, nereden geldikleri ve nereye gittikleri sorulmaz bunlara, sanki kaplıca kentleri müdavimlerinden oluşan bir göçebe kabilesinin uğradığı otellerin eşyalarından bir parçadır bunlar. Günün her saatinde görüşülür, topluluk tamam ve eksiksiz olmadıkça gezintiye çıkılmaz, bir tür içtenlik bağlar sizi onlara, birbirinizi görmeden yaşayamayacağınızı sanırsınız ama hiç üzülmeyen de ayrılırsınız onlardan, birkaç saat içinde herkes birbirini tanımazlıktan gelir ve hayatımıza en yakınlarımız kadar karışmış olan, ayrılmayacağımızı sandığımız bu dostların adları bile unutulur.

Şu meşhur belgenin gelişini nasıl bir sabırsızlık içinde beklediğimi bilemezsiniz. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

Villa d'Este, 3 Haziran 1927.

Efendiciğim,

Mektubunuzu öfkeye dönüşme tehlikesi içinde olan bir

sabırsızlıkla bekliyorum. Bir pürüz mü çıktı? Bir olumsuzluk düşüncesi titretiyor beni, çünkü bu kez size gelmemi engelleyen bir şey olursa, ne olacağını ben de bilemiyorum gerçekten. Bu rayı terketme düşüncesiyle öylesine doluyum ki, bu düşüncem gerçekleşmezse hayat dayanılmaz olur artık benim için. M. burada, mektubunuzun gecikmesinden dolayı beni büyük bir nezakete teselli ediyor ve ben onun bu tavrında alaycı bir zafer belirtisinden başka bir şey görmek istemiyorum... Yanılıyor olabilirim ve en güzel hareketleri küçük hesaplarla çarpıtabilirim ama ben ben değilim artık ve zehirlenmiş gibi reflekslerle hareket ediyorum.

Birkaç gün içinde Milano'ya dönüyorum, Villa d'Este'den ve buranın sürekli şenlik havasından bıktım. İnsan buraya çok mutlu ya da tamamen umutsuz durumda gelmeli... birinci durumda bir periler âlemi ve yaşamın zenginlere sunduğu bütün bayağılık, ikinci durumda, aydınlık ve derin, çekici göl suyu...

Evde rahatlatıcı mektubunuzu bulacağımı umut ediyorum. Bu bitmek bilmeyen sıkıntı benim ve enerjimin üstesinden gelmeye başlıyor. *Allaha emanet ettim sizi.*

Lüsiyen

172

Milano, 5 Haziran 1927.

Efendiciğim,

Nihayet mektubunuzu ve gerekli belgeyi aldım. Allah var!.. Hemen şimdi bu çok değerli kâğıtla son derece anlayışlı bir insan olan o büro şefine gidiyorum. Dilerim bir aksaklık çıkmaz!.. En küçük bir engel çıkacağını düşündüğümde, kendimi kıyıcı ve acımasız buluyorum... E.'ye söyleyin, vadettiği parayı versin size, siz gönderin bu parayı bana.

Yarın iyi olacağını umduğum haberler vermek üzere.

Lüsiyen

173

Milano, 7 Haziran 1927

Efendiciğim,

Her şey yolunda gitti, geriye kalan formaliteler kendiliğinden çözülecek ve pasaportumu da gelecek hafta vereceklerini söylediler. Pasaportum, yani aylardır ellerimi ve ruhumu yara bere içinde bırakan demir parmaklığın kapısını açacak olan anahtar...

Yakında yanınızda olacağıma inanamıyorum ve korkuyorum!.. Nasıl açıklıyorsunuz bunları? Aslında "korkmaktan korkmak"tan başka bir şey değil bu ve biraz da beni, çok güzel olan ve güzelliğiyle büyüleyen bir şey önünde hep bunaltan bir sıkıntı.

Allahaismarladık, Allahaismarladık, elim titriyor çünkü ben bu elin bir süre sonra sizin elinizde olacağını düşünüyorum...

Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

174

Milano, 16 Haziran 1927.

Efendiciğim,

Çeki aldım. Her şey yolunda ve pasaportumu da kazasız belasız aldıktan sonra her şeyin çok daha iyi olduğunu söyleyebileceğim. Şimdi artık çekip gitmekten başka bir şey kalmayacak

bana! O çok beklenen an geldi işte, çoğu zaman geleceğinden umudumu kestiğim an!.. Burada her şey iyi gidiyor ve kendimi hiçbir şeye, hiç kimseye karşı savunma durumunda da değilim... zaten olaylar hiçbir zaman hayal ettiğimiz gibi gerçekleşmezler... Ne bekliyordum ve beni korkutan neydi? Bağlarım bir bir çözüldü, ama özgürlük alışkanlığını kaybedecek miyim acaba ve çok geç özgürlüğüne kavuşmuş kölenin kısa adımlarıyla, daha çok uzun bir süre yürümek zorunda mı kalacağım?..

Elveda benim olmuş olan yaşam, evim olan duvarlar, aşkım olmuş olan aşk...

Efendiciğim, bana, siz olmayan her şeyi unutturacağınıza söz verin... Allaha emanet ettim sizi.

Lüsiyen

175

Milano, 20 Haziran 1927

Yarın Simphon'dan hareket ediyorum.

Lüsiyen

Charcuterie Fine & Pâtisserie
MAISON FONDÉE EN 1872
N. DENDRINOT

PARIS 1909 PARIS 1909
Avec Participation du Juge
CONSERVES DE LUXE
FROMAGES
DE FANTAISIE
IMPORTATION DIRECTE
DES
PREMIÈRES MAISONS
D'EUROPE

Médaille d'Or Médaille de Bronze
Téléphone
PÉRA 408 2/16

PÉRA: Rue du Théâtre. N° 28 5
ENTREPÔT: Rue Tchitchek, 17, 19, 21

Constantinople, le 31 Juillet 1930

Madame Hamid Bey

Dort

Mai	7	50	Dr. galantine	L.	75 -
"	"	2	filets	"	160 -
"	"	50	dr roquefort	"	62 50
juin	2	1	paté	"	40 -
"	"	1	sandwich	"	10 -
juillet	12	36	raviolis	"	36 -
"	13	1	hollandais à l'américain	"	500 -
"	14	1	poulet	"	70 -
"	"	2	aubergines farcies	"	50 -
"	22	2	"	"	50 -
"	"	25	dr. langue	"	44 -
"	"	1	poulet	"	70 -
Total					1167 50

Lüsiyen Hanım'ın 1930 yılında yaptığı bir alışverişin faturası. (Inci Enginün koleksiyonundan) Ashı İstanbul Ü. Edebiyat Fakültesi'nde.

ISBN 975-329-129-9

9 789753 291293

